Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛіМ

Літаратура і мастацтва

ISSN 0024-4686

№ 23 (4669) 8 чэрвеня 2012 г.

Думка пісьменніка

Год беларускай кнігі

Роўна пяцьсот год таму, у 1512-м, наш зямляк палачанін Францыск Скарына абараніў дыплом доктара лекарскіх навук у еўрапейскай Падуі. Ужо самім ходам гісторыі было наканавана яму разам з хваробамі цялеснымі клапаціцца пра здароўе чалавечага духу — першым ва ўсходнім славянстве скарыстаць друкаванае слова і праз свае першадрукі далучыць суайчыннікаў да ўсіх будучых шчадрот прыгожага пісьменства.

Ці можам сягоння ўявіць мы сябе без кнігі? У час электронных сродкаў інфармацыі, на разнасцежанай інфармацыйнай прасторы свету, магчыма, кніга камусьці і падаецца ўжо даўно пераждытай архаікай. Аднак якая асалода, згадзіцеся, узяць у рукі класічны або сучасны том, перагортваць яго старонкі і акунацца ў хвалюючыя глыбіні зместу, памятаючы, што гэты скарб духоўны абессмяроціў у Слове ўсіх нашых папярэднікаў, як заўтра зробіць бессмяротным і наш час, калі станецца гістарычным паўзабыццём наша сучасная ява.

Сягонняшняя беларуская кніга — і мастацкая, і навуковая — творчае дасягненне таленавітага, інтэлектуальна развітага народа, яго адзін з самых значных духоўных здабыткаў. У нашай краіне ў першую нядзелю верасня штогод праходзіць Дзень беларускага пісьменства, на якім па-дзяржаўнаму мудра ўшаноўваецца кніга і сама кніжна-выдавецкая справа, айчынная літаратурна-мастацкія выданні.

Адным з самых актуальных стаўся клопат і вядомых пісьменнікаў, і выдаўцоў пра лёс першых таленавітых кніг нашых маладых творцаў. Дзясяткі іх выходзяць у свет з рэальнай дзяржаўнай падтрымкай. Мы ў чаканні ад маладой літаратурнай змены сапраўдных мастацкіх адкрыццяў, твораў, якія стануць упоравень з вяршыннымі здабыткамі айчыннай літаратуры, а імёны іх аўтараў будуць называцца заўтра побач з імёнамі нашых класікаў — Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Кузьмы Чорнага, Максіма Гарэцкага, Міхася Лынькова, Кандрата Крапівы, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Івана Мележа, Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Пімена Панчанкі, Уладзіміра Караткевіча…

Бягучы год, які названы ў нас Годам кнігі, будзе азораны святлом 130-годдзя светачаў нашага айчыннага слова Янкі Купалы і Якуба Коласа, стагоддзя Максіма Танка і 90-годдзя старэйшага літаратурна-мастацкага выдання краіны — часопіса "Полымя". І няма сумнення, што Год Кнігі спародзіць новую хвалю грамадскай увагі і да нашай класічнай літаратурнай спадчыны, і да нашай пошукава-творчай літаратурнай сучаснасці.

Мікола МЯТЛІЦКІ

І Песня, і Паэзія!

XII Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі вядзе рэй у Маладзечне з 8 па 10 чэрвеня. Нарэшце фэст вярнуўся да штогадовага рытму. Аднак імпрэза такога ўзроўню не змагла б адбыцца без падтрымкі Міністэрства культуры нашай краіны, Мінскага абласнога выканаўчага камітэта, Маладзечанскага райвыканкама, без клопату ініцыятара стварэння фестывалю — прафесара Міхаіла Фінберга — і апякунства Саюза пісьменнікаў Беларусі. Напярэдадні адкрыцця на пытанні "ЛіМа" адказаў Народны артыст Рэспублікі Беларусь, адзначаны ордэнам Францыска Скарыны, намеснік старшыні Саюза кампазітараў Беларусі Эдуард Зарыцкі.

Таццяна СІВЕЦ,
фота з архіва Віктара Кавалёва,
калаж Віктара Калініна

— Калі гаворка ідзе пра Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, то, на вашу думку, якая яго галоўная мэта?

— Я быў удзельнікам усіх фестываляў: як толькі прыйшоў у аркестр, адразу ж уключыўся ў працу. А для маладых выканаўцаў гэта быў сапраўды зорны час: здымала тэлебачанне, галасы запісвалі на касеты… Сёння, можа, крыху складаней, але і новыя песні гучаць, і вершы — так што маладыя могуць адразу знайсці сабе рэпертуар. Бачу, як рыхтуюцца да выступлення маладыя хлопцы і дзяўчаты. Для іх выйсці на сцэну, атрымаць ацэнку ад вядомых кампазітараў, пазнаёміцца з паэтамі — ужо вялікае свята!

— Варта прыгадаць, як у 2007-м на гэтым творчым форуме шырока адзначалася 125-годдзе Янкі Купалы і Якуба Коласа. Што ж чакае нас сёлета, у Год кнігі?

— Вельмі шмат цікавага! 8 чэрвеня ў Мінскім абласным драматычным тэатры адбудзецца літаратурна-музычная вечарына "Вобразы мілыя роднага краю" з удзелам вядучых акцёраў дзяржаўных тэатраў краіны, прагучыць рок-опера "Курган" паводле паэмы Янкі Купалы (музыка Ігара Лучанка, аўтар праекта — Андрэй Скарынкін). 9 чэрвеня — урачыстае адкрыццё фестывалю гала-канцэртам "Дзве яркія зоркі" Заслужанага калектыву "Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі" пад кіраўніцтвам лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Міхаіла Фінберга. (Дарэчы, "Дзве яркія зоркі" — назва маёй песні на словы Васіля Жуковіча, прысвечаная Купалу і Коласу. Да таго ж, мне прыемна адзначыць, што ў гэтым канцэрце будзе гучаць увесь мой цыкл на словы Якуба Коласа — дванаццаць песень.) Акрамя таго, у той жа дзень пройдуць паэтычныя чытанні ў Вязынцы і літаратурныя сустрэчы ў Маладзечне. А ўжо на наступны дзень гасцей чакаюць музычныя хіты розных часоў і падвядзенне вынікаў конкурсу маладых выканаўцаў на закрыцці фестывалю.

— Вы першы з айчынных кампазітараў стварылі цыкл песень на словы Якуба Коласа, працавалі з вершамі найлепшых айчынных паэтаў — ад Багушэвіча да Караткевіча. Аднак жа бывае, што часам на нейкім творцы стаіць штамп "няспеўнасці". Здаецца, з Коласа вы нарэшце такі штамп знялі?

— Калі я працую з творамі класікаў, я кажу сабе: гэта мой сучаснік. І раблю песні для моладзі, з сучаснымі рытмамі і пачуццямі. Да таго ж, на вершы Якуба Коласа пісаць музыку было не так складана, як на словы Караткевіча. Але тым больш цікава было пераадольваць супраціўленне матэрыялу. Нават давялося рабіць кампіляцыі з двух-трох вершаў...

— Прынамсі, многія маладыя выканаўцы адкрылі для сябе беларускую паэзію.

— Так, яны нават пачыналі дыхаць іначай! Я бачыў, як загараліся іх вочы, як яны адчувалі, як прымалі паэтычнае слова. А пасля цягнуліся да айчыннай літаратуры.

— Песня на словы вядомага паэта — варыянт, з якога боку ні зірні, выйгрышны для кампазітара — чаму ж сёння на музыку часцей кладзецца паўаматарскі тэкст, а не добры верш?

— Я, калі пачынаў, адразу зразумеў, што добрая паэзія заўсёды "выцягне". І ні разу не пашкадаваў пра намер працаваць з творамі класікаў. На жаль, многія сучасныя "кампазітары" ганарацца тым, што не ведаюць нот! Усё робіць камп'ютар…

— Якім павінен быць верш, каб стаць песняй?

— Памятаю, калі яшчэ быў малады, мяне зацікавіў верш Сяргея Грахоўскага "Цыганскія кастры". Я прапанаваў паэту сваю музыку. Ён даволі доўга не пагаджаўся з варыянтам "Начныя кастры" і нават пасля таго, як песня была запісаная, тэлефанаваў і прапаноўваў: "Давайце яшчэ тут дапрацуем і вось тут…" Наогул, мне здаецца, што чым вышэйшы ўзровень у паэта, тым лягчэй яму нешта перарабіць. Маладыя ж ніводнага слова не хочуць змяняць. А для мяне самы лепшы верш — той, які пачынаеш чытаць і адразу чуеш мелодыю. Дачытаў — і песня гатовая! Напрыклад, у паэзіі Адама Русака вельмі ўсё меладычна. Але цяпер мне цікава працаваць з тым, што не адразу "гучыць". Здаецца, і на перадавіцу "ЛіМа" мог бы напісаць музыку!

Пункціpам

✔ Па даручэнні Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі прэм'ер-міністр Міхаіл Мясніковіч уручыў дзяржаўныя ўзнагароды заслужаным людзям Беларусі. У спісе ўзнагароджаных 111 чалавек. Гэта работнікі прамысловасці, энергетыкі, медыцыны, адукацыі, навукі і культуры.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў сувязі са смерцю народнага артыста РСФСР Эдуарда Хіля накіраваў спачуванні яго ўдаве, родным і блізкім. "Песні Эдуарда Хіля, любімыя некалькімі пакаленнямі слухачоў, сталі сапраўды залатымі шлягерамі, яны заўжды дарылі людзям радасць і добры настрой", — сказана ў спачуванні.

✔ Дыплом "Танаровы прафесар БДУ" ўручаны старшыні Савета Федэрацыі Федэральнага сходу Расійскай Федэрацыі Валянціне Мацвіенцы за вялікі ўнёсак у развіццё беларуска-расійскіх сувязей у галіне адукацыі, навукі і культуры.

✔ Міністэрствам інфармацыі Беларусі перададзена для пацыентаў Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра дзіцячай анкалогіі, гематалогіі і імуналогіі каля 400 кніг айчынных выдавецтваў. Гэта мастацкая і навучальная літаратура. Акцыя была прымеркавана да Міжнароднага дня абароны дзяцей і святкавання ў Беларусі Года кнігі.

✔ Міністэрства культуры Беларусі праводзіць конкурс на стварэнне эскізных праектаў помніка-бюста народнаму паэту Беларусі Максіму Танку, 100-годдзе якога будзе шырока адзначацца сёлета. Помнік мяркуецца ўсталяваць у Мядзеле.

✔ Беларускі скрыпач Арцём Шышкоў стаў лаўрэатам самага буйнога і прэстыжнага сусветнага музычнага конкурсу — імя каралевы Елізаветы, які праходзіў у Брусэлі (Бельгія). Юбілейны, 75-ы конкурс праводзіўся ў намінацыі "Скрыпка". Арцём атрымаў адну з шасці прэмій, вылучаных для пераможцаў. Малады музыкант выканаў сваю праграму на ўнікальнай скрыпцы Гварнеры, набытай у Лондане па даручэнні Прэзідэнта Беларусі.

✔ Чатыры ўзнагароды прывезлі беларускія кінематаграфісты з XXI Міжнароднага кінафестывалю "Залаты Віцязь", які праходзіў у Омску. Стужкі Вольгі Дашук "Кінааматар. Асенні сон" і Сяргея Карцьера "Уяўны Парыж" атрымалі прызы "Срэбраны Віцязь" і "Бронзавы Віцязь" у намінацыі "Кароткаметражны дакументальны фільм". "Срэбраным Віцязем" была адзначана анімацыйная стужка Аляксандра Ленкіна "Дзед". Спецыяльны прыз Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі дастаўся Анатолю Алаю за дакументальны фільм "Бумеранг".

✔ На XXXI Міжнародным фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы (Польшча) першае месца заняў беларускі калектыў — Хор духавенства Гродзенскай праваслаўнай епархіі. Акрамя гэтага, спецыяльны прыз уручаны мужчынскаму хору Дзяржаўнага ансамбля песні і танца Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Дні царкоўнай музыкі арганізуюцца ў Польшчы на працягу ўжо трыццаці гадоў. Сёлета яны праходзілі пад ганаровым патранатам прэзідэнта Польшчы Браніслава Камароўскага і з дабраславення Мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы Савы.

Падрыхтавала
Ірына АЛЯКСАНДРАВА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Поспехі і задачы

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Чарговае пасяджэнне Прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі прайшло ў сталічным Доме літаратара.

Пасяджэнне было адкрыта выступленнем старшыні СПБ Мікалая Чаргінца, які ахарактарызаваў работу Саюза за першую палову 2012 года. Яна прайшла пад знакам усё большага ўзрастання важкасці слова пісьменніка ў краіне. Кіраўніцтва Беларусі звярнулася да пісьменніцкіх праблем, літаратары зразумелі дзяржаўны клопат Прэзідэнта і Урада і здолелі праз ініцыяваныя Кіраўніком дзяржавы паездкі па розных рэгіёнах Беларусі ацаніць той шлях, якім крочыць сёння краіна.

Аднак, як было адзначана, пэўныя хібы яшчэ не пераадолены, таму і супакойвацца нельга. Нават у межах правядзеня ў Беларусі Года кнігі нашых пісьменнікаў практычна не запрашаюць да ўдзелу ў айчынных тэлевізійных праграмах. Недастаткова ўдала складваюцца стасункі паміж беларускімі тэатрамі і драматургамі. У бібліятэках, асабліва раённых і вясковых, беларуская літаратура прадстаўлена пераважна кнігамі, выдадзенымі яшчэ ў XX стагоддзі. Пісьменнікі разгледзелі магчымасці выпраўлення становішча.

На Прэзідыуме была заслухана таксама справаздача старшыні Віцебскага аддзялення СПБ Тамары Красновай-Гусачэнкі, якая паведаміла прысутным, што члены Віцебскай пісьменніцкай арганізацыі за пяць месяцаў гэтага года здолелі правесці ўжо 300 сустрэч з чытачамі. Аднак гэта не значыць, што такая актыўная пазіцыя ўласцівая кожнаму з віцебскіх літаратараў. Некаторыя, хаця і знаходзяцца ў складзе Саюза пісьменнікаў, наўмысна адмяжоўваюцца ад дзейнасці ў рамках сваёй творчай арганізацыі, а нехта і наогул, можна лічыць, страціў сувязі з СПБ. Тамара Іванаўна прапанавала калегам падумаць пра перарэгістрацыю членаў Саюза.

Галоўны рэдактар літаратурнага часопіса "Белая Вежа" Васіль Шырко паведаміў членам Прэзідыума пра цяжкасці існавання выдання, якое не мае пастаяннага дакладна акрэсленага фінансавання, ганарарнага фонду і дагэтуль не ўключана ў паштовыя каталогі Беларусі і Расіі.

Вынікі паездак пісьменніцкіх дэлегацый у Гродзенскую вобласць і ў Падмаскоўе дзеля сустрэчы з пісьменнікамі Расіі на святкаванні юбілею Барадзінскай бітвы падвёў першы сакратар СПБ Генадзь Пашкоў.

На Прэзідыуме быў зацверджаны склад аргкамітэта па правядзенні рэспубліканскага конкурсу "Лепшы твор 2011 года", склад творчых секцый і прыёмнай камісіі. Таксама члены Прэзідыума разгледзелі пытанне прыняцця ў Саюз пісьменнікаў Беларусі 16 новых членаў.

Дыялог зацікаўленых

Мікола ДЗМІТРЫЕЎ

У Пружанах адбылася сустрэча супрацоўнікаў цэнтральнай раённай бібліятэкі імя М. Засіма з Анатолем Крэйдзічам. Анатоль Мікалаевіч з'яўляецца галоўным рэдактарам Іванаўскай раённай газеты, але больш вядомы як празаік, аўтар шэрагу кніг, кіраўнік Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Натуральна, што і размова вялася пра тое, што аднолькава хвалюе тых, хто стварае кнігі, і тых, хто даносіць іх да чытача.

Анатоль Крэйдзіч расказаў бібліятэкарам пра набыткі, якіх у апошнія гады дамагліся пісьменнікі Брэстчыны, пра стан беларускай літаратуры ўвогуле і тыя праблемы, якія хвалююць майстроў прыгожага пісьменства.

Прысутныя не засталіся безуважнымі да падзей, што адбываюцца сёння ў пісьменніцкім асяроддзі. У прыватнасці, бібліятэкары цікавіліся ўзаемаадносінамі двух творчых саюзаў, якія цяпер дзейнічаюць у нашай краіне, палітыкай дзяржавы ў галіне кнігавыдання, выказвалі трывогу з нагоды таго, што графаманы літаральна запаланілі рынак сваёй нізкапробнай друкаванай прадукцыяй. У сувязі з гэтым Анатоль Крэйдзіч адзначыў, што кіраўніцтва СПБ таксама вельмі занепакоена такім станам спраў і таму бачыць неабходнасць у больш плённай рабоце з пачынаючымі таленавітымі аўтарамі, больш змястоўнай прапагандзе высокамастацкіх кніг, у тым ліку і не без удзелу работнікаў бібліятэк. Асабліва цяпер, у Год кнігі.

Безумоўна, не абышлося і без знаёмства з творчасцю госця. Пісьменнік прэзентаваў прысутным свае кнігі, прачытаў некалькі невялікіх твораў з іх.

Пружанскі паэт, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікола Антаноўскі, які таксама прысутнічаў на сустрэчы, свой расповед пра творчыя набыткі падмацаваў выкананнем уласных новых вершаў.

Фестывалі

Пад Пакровам Гародні

Вялікі Пакроў — палатно, сабранае з лапікаў тканіны, аздобленых адмысловымі ўзорамі народаў свету — прадстаўляўся на адкрыцці IX фестывалю нацыянальных культур. Ён прайшоў мінулымі выхаднымі ў Гродне, нязменнай сталіцы свята вось ужо цягам амаль двух дзесяцігоддзяў.

Ірына ТУЛУПАВА

Заключны этап фестывалю праходзіць раз на два гады. А яго абласныя і рэгіянальныя туры пачынаюцца адразу пасля заканчэння фестывалю папярэдняга. Такім чынам, спрычыніцца да творчасці можа кожны, хто пажадае. З сярэдзіны 1990-х гадоў, калі ўпершыню ўзнікла ідэя падобнага форуму культур, да яго далучыліся 33 нацыянальныя аб'яднанні. Сёлета ў Гродна прыехалі больш як 150 мастацкіх калектываў і выканаўцаў розных нацыянальнасцей.

Удзельнікі пагаджаюцца: менавіта ў горадзе над Нёманам найбольш поўна можна рэалізаваць ідэю праекта. Адметны і запамінальны фестываль не толькі жыхарам Беларусі, а і еўрапейцам. У такім, як у нас, фармаце фестываляў у іншых краінах няма. Арганізатары мегасустрэчы — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей, Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, Гродзенскі абласны і гарадскі выканаўчыя камітэты, а таксама мясцовыя органы ўлады. Галоўная тэма дзевяці праведзеных фестываляў — еднасць народаў, якія жывуць найперш на землях Беларусі, праз культуру і мову, праз высокае мастацтва. Але прысвячэнне кожнага свята нейкай падзеі ці каляндарнай даце відавочнае. Сёлета супольнасці паказвалі свята вясны. Як паведаміў нам намеснік Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей Уладзімір Ламека, апарат гэтай установы, якая каардынуе працу з супольнасцямі, арганізаваў у Новым замку выстаўку "Беларусь шматнацыянальная", прэзентавалі таксама трэцяе выданне аднайменнага альбома (наклад — 2,5 тысячы асобнікаў). Удзельнікам ад нацыянальных супольнасцей гэта добры дапаможнік пры іх асветніцкай дзейнасці.

Тры дні, калі вуліцы Гародні шчыльна запаўняюцца жыхарамі ды гасцямі, розныя па сваім характары. Першы — дзень адкрыцця — урачысты і афіцыйны. Тут жа адбыўся "Зорны вечар у Гродне" — канцэрт прафесійных артыстаў рэспубліканскай і абласных філармоній і калектываў нацыянальных суполак.

Чаканы на фестывалі яго "сярэдні", другі, дзень, калі пачынаюць працу падворкі. Сёлета іх было каля 35. Між іншым, у розных эпізодах свята ўзяло ўдзел каля дзвюх тысяч гасцей. Гэта народныя майстры, прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса і нават беларускіх дыяспар за мяжой, гарадоў-пабрацімаў. Апошнім, напэўна, цікава было назіраць падзеі дня трэцяга, калі горад, трошкі стомлены ад людской — шматгалосай — гаманы, паказваў на ўсёй прыгажосці сябе і свае скарбы: каралеўскі замак, вулачкі з даўняй брукаванкай, домікі — Ажэшкі і Багдановіча. З культурнай праграмай выступалі на трэцці дзень і калектывы нашых суайчыннікаў з замежжа. Традыцыйна ў фестывальныя дні адбываецца свята паэзіі. Сёлета яно праходзіла ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры.

Свята паэзіі

«Крыніцы душы» бруяць на «Пісьмянковым лузе»

Няма на Магілёўшчыне, бадай, ніводнага раёна, які б, як Касцюкоўшчына, падарыў Беларусі такую вялікую гвардыю таленавітых паэтаў і пісьменнікаў — Аркадзя Куляшова, Аляксея Русецкага, Васіля Хомчанку, Івана Чыгрынава, Масея Сяднёва, Сямёна Пацёмкіна, Леаніда Леванoвіча, Алеся Пісьмянкова.

Наталля АЗАРАНКА

Нездарма менавіта тут, на Касцюкоўшчыне, традыцыйна ладзіцца прыгожае свята паэзіі і аўтарскай песні. Спачатку яно насіла назву "Крыніцы душы". Пазней фестываль стаў прысвячацца памяці земляка, знакамітага паэта Алеся Пісьмянкова, і атрымаў новую назву — "Белы бусел над Бесяддзю". У год святкавання 95-годдзя з Дня нараджэння народнага паэта Аркадзя Куляшова свята паэзіі пашырыла свае межы — у яго рамках загучала аўтарская песня.

У мінулым годзе свята перанеслася на маленькую радзіму Алеся Пісьмянкова — вёску Бялынкавічы. І праходзіць яно на маляўнічым беразе ракі Бесядзь, лукавіна якой выгінаецца тут падковай на месцы, якое так і завуць у народзе — "Пісьмянкоў луг". Дагэтуль фэст меў рэгіянальны маштаб, але цікавасць культурнай і літаратурнай грамадскасці да яго расла. І ў гэтым годзе ў Бялынкавічах праходзіла ўжо абласное свята паэзіі і аўтарскай песні "Пісьмянкоў луг". Пасля ўрачыстага адкрыцця гісторыка-культурнага аб'екта "Пісьмянкоў луг" дзеянне перамясцілася на пляцоўку панад Бесяддзю, дзе прагучалі самыя лепшыя вершы, самыя цудоўныя песні, якія нарадзіліся тут, на Касцюкоўшчыне. Госці і ўдзельнікі свята мелі магчымасць атрымаць сапраўдную асалоду, слухаючы выступленні ўдзельнікаў абласнога конкурсу выканаўцаў аўтарскай песні, пераможцаў конкурсу маладых паэтаў Магілёўшчыны і паэтычных чытанняў, ганаровых гасцей свята, якія прыехалі з Гомельскай і Брэсцкай абласцей. Прымалі тут і творчыя дэлегацыі з Бранскай вобласці Расіі.

У праграме свята ладзіліся канцэрт мастацкай самадзейнасці, вечарына паэзіі і аўтарскай песні "Будзем, людзі, шчаслівыя ўсе", канцэрт мастацкай самадзейнасці гасцей свята; сустрэча паэтаў і бардаў каля вогнішча на беразе ракі Бесядзь, а таксама танцавальна-забаўляльная праграма.

Варта адзначыць, што ўпершыню ў рамках свята праводзіліся конкурсы літаратурных выставак, якія прадставілі цэнтралізаваныя бібліятэчныя сістэмы вобласці. Сапраўдным упрыгажэннем сталі выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.

Літабсягі

Імкліва прарастае слова

Мінскія паэтычныя чытанні, прысвечаныя 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы, прайшлі ў Доме літаратара. Арганізатарам імпрэзы выступіла Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Вольга ПАЛОМЦАВА, фота Аляксандра Новікава

Гучалі пранікнёныя радкі, прысвечаныя Купалу і навеяныя яго творчасцю, прасякнутыя любоўю да радзімы. Гарачымі апладысментамі віталі слухачы яркія радкі паэтаў Міхася Пазнякова, Навума Гальпяровіча, Уладзіміра Мазго, Вольгі Сакаловай, Змітрака Марозава, Міколы Шабовіча. Арганічна ўплятаялася ў шматгалоссе свята пяшчотная лірыка Таісы Трафімавай, Таццяны Лейкі і Лізаветы Палеес.

Прыемна ўразіла, калі з вершамі на беларускай мове выступілі жанчыны, якія звычайна пішуць па-руску, — Ала Чорная, Іна Саніна, што жыве ў далёкай Каліфорніі, і Вольга Норына. Вядучы імпрэзы — старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў — падкрэсліў: "Нашу краіну лічаць родным домам прадстаўнікі многіх нацыянальнасцей, мы ўсе жывём у міры і згодзе". Доказам таму былі і гэтыя паэтычныя чытанні, дзе ў літаратурна-музычнай кампазіцыі гучалі па-польску Купалавы радкі пад гітару ў выкананні Ганны Чумаковай, у перакладзе на родную карацінскую мову дэкламаваў Песняра Хізры Асадулаеў.

Але паэты не толькі чыталі свае творы. Пра тое, як пад уплывам вершаў народнага паэта Беларусі, пачутых на вечары, арганізаваным падчас вайны, пайшоў у партызаны старэйшы брат і як адгукнуліся яны ў яго лёсе, расказваў Леанід Лукша. Юрый Сапажкоў распавёў гісторыю некаторых перакладаў Купалы на рускую мову. Песню "Ляцелі гусі" на верш Вольгі Сакаловай выканала Тамара Кашчэва, моцным акордам прагучала выступленне Таццяны Дашкевіч, якая прысвяціла песню "Адзінаццаць лебедзяў" Лізавеце Палеес.

Таіса Трафімава, песня якой на музыку Алены Атрашкевіч стала гімнам абласнога фестывалю "Тучаць цымбалы на зямлі Купалы".

У мемарыяльнай зале Дома літаратара не было вольных месцаў. Міхась Пазнякоў запрасіў усіх жадаючых на XII Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі, пляцоўкамі якога стануць філіялы Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Вязынцы, Яхімоўшчыне, бібліятэкі, канцэртныя і тэатральныя залы Маладзечна.

Артлінія

Знакавая прэм'ера ў сябрыне муз

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота аўтара

Над праграмай канцэрта, які адбыўся ўчора ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, нашы музыканты працавалі разам з эстонскімі калегамі. Гэты творчы праект ажыццёўлены па ініцыятыве знанага эстонскага маэстра Эркі Пехха, які сёння працуе ў Мінску ў якасці запрошанага дырыжора Сімфанічнага аркестра Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь. Арганізацыі канцэрта паспрыяла Пасольства Эстоніі ў нашай краіне.

Лаўрэат міжнародных конкурсаў Анатоль Сіўко, маэстра Эркі Пехх.

Маэстра Эркі Пехх захоплены музыкай Дзмітрыя Шастаковіча і марыць сыграць усе яго сімфоніі. Да найсцладанай і шматпакутнай Трынаццатай з праграмнаю назвай "Бабий яр" і вершамі Яўгена Еўтушэнкі звярнуўся таму, што з'явілася магчымасць увасобіць яе ў цікавай выканальніцкай супольнасці. Прытым раскрыць новыя грані аркестра Белтэлерадыёкампаніі, запрасіць у Мінск Эстонскі нацыянальны мужчынскі хор пад кіраўніцтвам Міка Юлеоя (вядомая нам у савецкі час капэла легендарнага Г. Эрнесакса), прадставіць у партыі баса маладога беларускага саліста Анатоля Сіўко. Некалькі гадоў таму "ЛіМ" звярнуў увагу на гэтага спевака, калі ён выступаў у сталіцы разам з іншымі салістамі Маладзечанскага аркестра пад кіраўніцтвам Р. Сарокі. Неўзабаве А. Сіўко перамог на конкурсе маладых оперных спевакоў у Эстоніі, мастацкім кіраўніком якога быў Э. Пехх. Дырыжор запрасіў беларускага госця да ўдзелу ў сваіх творчых праектах, і поспех нашага земляка меў еўрапейскі розгалас. Ён выступіў і ў праграме II Міжнароднага фестывалю "Уладзімір Співаков запрашае".

Выкананне 13-й сімфоніі Д.Шастаковіча для Беларусі знамянальнае. Мастацкі кіраўнік БДФ Юрый Гільдзюк прыгадвае, як пасля маскоўскай прэм'еры 1962 г. гэты твор надоўга трапіў у лік забароненых. Аднак "чорны спіс" не адразу дакаціўся да Мінска, і дырыжор В. Катаеў паспеў тут выканаць сімфонію з поўным тэкстам Я. Еўтушэнкі. І праз паўстагоддзя яна прагучала ў нашай сталіцы зноў.

Адметнасць новага міжнароднага праекта яшчэ і ў тым, што дзякуючы энтузіязму Э. Пехха нарадзіўся ўнікальны эстонска-беларускі твор, сусветная прэм'ера якога таксама прагучала ўчора. З ідэяй напісаць штосьці арыгінальнае для гэтага канцэрта маэстра звярнуўся да аднаго з паспяховых суайчыннікаў — Марта Сіймэра. Кампазітар сам выбраў праз інтэрнэт беларускія вершы. Чалавек высокадухоўны, ён зацікавіўся творам Навума Гальпяровіча, прысвечаным старажытнаму сабору ў Полацку. Так нарадзіўся "Сабор" — твор для мужчынскага хору і аркестра, напісаны эстонскім кампазітарам на тэкст беларускага паэта. Падчас працы над партытурай М. Сіймэр, які ведае каля паўтара дзясятка моў, пачаў вучыць беларускую — каб асэнсаваць мелодыку кожнага слова...

Пасол Эстоніі ў Беларусі Яак Ленсмент перакананы, што нашы краіны вельмі блізкія па культуры, па духу і маюць агульныя старонкі ў гісторыі. А новы музычны праект пацвярджае ўзаемаразуменне і ўмацоўвае сяброўства.

Повязі

У Белгарад — па міжнародную прэмію

Паэтэса, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Тамара Краснова-Гусачэнка ўзнагароджана літаратурнай прэміяй "Прохараўскае поле". Паэтычны двухтомнік "Спас" і публікацыі ў літаратурных часопісах "Наш современник" і "Белая вежа" прынеслі ёй перамогу ў намінацыі "Паэтычны твор духоўнага зместу".

Т. Краснова-Гусачэнка прымае віншаванні з перамогай ад старшыні папячыцельскага савета "Прохараўскае поле" М. Рыжкова і губернатара Белгарадскай вобласці Я. Саўчанкі (справа).

Ларыса ІВАНОВА, фота аўтара

Міжнародная літаратурная прэмія была заснавана ў 1999 годзе Саюзам пісьменнікаў Расіі, кіраўніцтвам Белгародскай вобласці, Белгародскай і Стараасокольскай епархіяй і Дзяржаўным ваенна-гістарычным музеем-запаведнікам "Прохараўскае поле" і прысуджаецца дзеячам літаратуры і мастацтва, у творчасці якіх у высокамастацкай форме сцвярджаюцца ідэі маральнасці, патрыятызму, нацыянальнага гонару і адданага служэння свайму народу і Айчыне. Уручэнне прэміі адбываецца адзін раз на два гады ў рамках літаратурна-патрыятычных чытанняў "Прохараўскае поле". Міжнароднай прэмія стала ў 2010 годзе. Тады сярод яе лаўрэатаў быў названы таксама ўраджэнец Віцебшчыны, вядомы беларускі пісьменнік Алесь Савіцкі.

Пяць цікавых дзён правяла Тамара Краснова-Гусачэнка ў складзе дэлегацыі пісьменнікаў Расіі ў творчай паездцы па Белгародскай вобласці. Яна брала ўдзел у "Прохараўскіх чытаннях", выступала перад студэнтамі, працоўнымі калектывамі, супрацоўнікамі бібліятэк і чытачамі ў Белгарадзе і раённых гарадах Аляксееўка і Стары Аскол. Паэтэса перадала жыхарам Белгарада прывітанне і кнігі ад пісьменнікаў Беларусі.

З-пад пяра

➤ Па ініцыятыве Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі ў сталічным парку імя Максіма Горкага адбылося ўрачыстае адкрыццё пісьменніцкіх алей. Цяпер тут можна прагуляцца па алеях Якуба Коласа і Янкі Купалы, Івана Мележа і Міхася Лынькова, Янкі Маўра і Васіля Віткі. А непасрэдна перад адкрыццём прайшло літаратурнае свята, на якім выступілі пісьменнікі Міхась Пазнякоў, Уладзімір Ліпскі, Мікола Чарняўскі, Ніна Галіноўская і Маргарыта Яфімава. З часам у парку плануецца праводзіць літаратурныя сустрэчы, кніжныя выстаўкі, прэзентацыі.

Павел КУЗЬМІЧ

➤ Літаратурны музей Петруся Броўкі прапанаваў наведаць выстаўку "Стылягі — адважныя дэндзі краіны Саветаў". На ёй прадстаўленыя самыя розныя рэчы гэтай субкультуры ў СССР, якая атрымала шырокае распаўсюджванне ў канцы 1940-х — пачатку 1960-х гадоў. Захапленне ў наведвальнікаў выклікала музычная частка вечара і майстар-клас Андрэя Бузука, выкладчыка Школы танцаў Юліі Шостак. Джазавая музыка дарыла добры настрой на працягу ўсяго вечара. Дзячат асабліва зацікавіў майстар-клас па прычосках, якія былі модныя ў другой палове мінулага стагоддзя.

Дар'я ШОЦІК

➤ Вядомыя пісьменнікі Уладзімір Саламаха і Алесь Марціновіч выступілі перад вучнямі сталічнай школы № 73 і гімназіі № 18 у Дзіцячай бібліятэцы № 2. Да сустрэчы супрацоўнікамі бібліятэкі была старанна падрыхтавана кніжная выстаўка, якая прадстаўляла творчасць гасцей. Уладзімір Саламаха параіў школьнікам занатоўваць успаміны сваіх дзядуль і бабуль. Пра герояў багатай беларускай гісторыі распавёў Алесь Марціновіч. Напрыканцы сустрэчы госці падарылі бібліятэцы "Энцыклапедыю Победы" і ўласныя кнігі з аўтографамі.

Вольга КАХНОВІЧ

➤ "І сёння іх творы надзённа гучаць" — пад такой назвай у Валожынскім раённым Цэнтры культуры прайшоў конкурс выкананаўцаў твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ініцыятарам яго стала народнае літаратурна-мастацкае аб'яднанне "Рунь". Удзел у конкурсе ўзялі вучні 12 школ раёна. Лепшымі інсцэніроўкамі сталі прапанаваныя калектывамі Ракаўскай, Івянецкай, Каменскай школ урыўкі з паэм Якуба Коласа "Новая зямля" і "Сымон-музыка", а таксама сцэнка з п'есы Янкі Купалы "Паўлінка". Сярод індывідуальных выканаўцаў асабліва вызначыліся Каця Мандрык, якая чытала маналог Паўлінкі, Маша Маркоўская, якая прадставіла верш Купалы "Сын і маці", Саша Карэйва, які надзвычай удала выканаў ролю Мужыка з казкі Коласа "Жыў-быў пан…" Яны і іншыя вучні-чытальнікі ўзнагароджаныя дыпломамі і каштоўнымі падарункамі.

Валянціна РУСАКЕВІЧ

➤ Традыцыйна на пачатку лета Алесь Камоцкі запрашае сяброў і прыхільнікаў сваёй творчасці на чарговую сустрэчу, якая, па словах барда, "адбудзецца пры любым надвор'і". 10 чэрвеня а 19-й гадзіне ў сталічным Палацы пазашкольнай работы "Золак" (Партызанскі праспект, 146) ён прапануе слухачам не толькі добра знаёмыя, але і новыя песні і вершы, якія ўвайшлі ў кнігу "Навошта было мінулае", што ўбачыла свет у гэтым годзе.

Вольга НОРЫНА

Глыбокае-2012

Што неабходна для творчасці?

Уладзімір БАЦКАЛЕВІЧ,
фота Кастуся Дробава

Падчас апошняй камандзіроўкі ў будучую сталіцу Дня беларускага пісьменства нам пашчасціла пабываць на ўрачыстым канцэрце, прысвечаным Святу Перамогі. Мяркуючы па рэакцыі залы, канцэрт ветэранам вайны, іх дзецям і ўнукам спадабаўся. І нам таксама, што стала зачэпкай для сустрэчы з начальнікам аддзела культуры Глыбоцкага райвыканкама Таццянай Малатоўнік. Крыху пазней мы даведаліся, што гэтая маладая, абаяльная жанчына яшчэ і салістка народнага тэатра фальклору "Цярэшка".

— Кажуць, "Цярэшка" — візітка раёна.

— Так, ён створаны па прынцыпе народнага тэатра Ігната Буйніцкага, нашага земляка, заснавальніка беларускага нацыянальнага тэатра. Першай гульнёй, якая ўвайшла ў рэпертуар, стала "Жаніцьба Цярэшкі", што і дало назву калектыву, які імкнецца захаваць пераемнасць традыцый. Выконваем народныя песні, гумар, бытавыя танцы, гульні, карагоды Глыбоччыны. "Цярэшка" — неаднаразовы лаўрэат і дыпламант абласных, рэспубліканскіх і міжнародных фестываляў, конкурсаў.

Хачу падкрэсліць: зацікаўленасць і зберажэнне песенна-танцавальнага мастацтва з'яўляецца для нашых творчых калектываў сэнсам жыцця. Мы ўсведамляем, што народныя традыцыйныя песні жывуць вякамі і здольныя задавальняць эстэтычны густ і патрэбу розных пакаленняў.

— І шмат такіх калектываў у раёне?

— Не паверыце — 208! З іх 19 народных. Найбольш вядомыя — народны ансамбль народнай песні "Крынічанька" гарадскога Дома культуры, народны тэатр мініяцюр "Ідучыя на смех", узорны тэатральны калектыў з Падсвілля, народная эстрадная вакальная студыя "Архіў", народны клуб ветэранаў вайны і працы "Маналіт", узорны ансамбль эстраднага танца "ВераНіка", народны камерны хор, узорны духавы аркестр, народны тэатр мініяцюр "Шпілька" і многія іншыя.

— На Глыбоччыне здзейснена шмат экспедыцый па вывучэнні фальклору, сямейнай абраднасці. Ці існуе "спецыялізацыя" калектываў мастацкай самадзейнасці?

— Кожны з іх мае сваю адметнасць. Скажам, у рэпертуары фальклорнага гурта вёскі Шо — песенныя жанры, танцавальны фальклор, абрады. У Запрудскім доме фальклору вельмі цікава праходзяць абрады "Калядныя — бліны ладныя", "Валачобнікі", вячоркі, "Калі госці на парог, трэба вынесці пірог", "Велікодная вечарына", "Да свята Хрыстова Дня", фальклорныя гадзіны "Ой рана-рана на Яна", "Ілья лета канчае, жніво пачынае"… У Дзеркаўшчыне адроджаны абрады "Гуканне вясны", у Бабічах — "Дажынкі", у Азярцы — "Тройца". Паверце, цяжка па памяці пералічыць усіх сапраўдных захавальнікаў мясцовых традыцый. Дарэчы, адзін з іх — маладзёжны абрадавы гурт гарадскога Дома культуры, які спявае на польскай мове, праводзіць каталіцкія Каляды, Вялікдзень, з'яўляецца пастаянным і актыўным удзельнікам такіх народных свят, як "Масленіца", "Купалле" і іншых.

Разумееце, як па тварах пазнаюць чалавека, так і па песні, асабліва народнай, пазнаецца цэлая нацыя, яе характар і душа.

— На ваш погляд, што неабходна для творчасці?

— Радасць! Ёсць свае радасці ў кожным відзе творчасці, уся справа ў тым, каб умець знаходзіць дабро. І заўсёды заставацца задаволеным.

— Вы маеце на ўвазе і работы глыбоцкіх майстроў?

— Наш раён заўсёды славіўся сваімі кавалямі, бондарамі, ганчарамі, ткачамі, швеямі… Дакладна вядома, што з Варшавы ў Глыбокае прыязджалі паны, каб замовіць брычку, карэту. Дзякуючы майстру Аляксандру Дубіне адроджана рамяство кавальства. Кованкі, зробленыя ім і членамі кааператыва "Дэкор", таксама з'яўляюцца візітнай карткай Глыбокага.

Сёння ў Доме рамёстваў працуюць гурткі па ганчарстве і лепцы з гліны, саломапляценні, аплікацыі саломкай, вышыўцы, карункапляценні, ткацтве на кроснах, выяўленчым мастацтве і роспісе па палатне, разьбе і роспісе па дрэве, вырабе беларускай абрадавай лялькі, ткацтве паясоў, лозапляценні. У філіяле, што ў гарадскім пасёлку Падсвілле, вучаць дзяцей майстэрству вышыўкі, аплікацыі саломкай і разьбе па дрэве. Але асаблівая ўвага ўдзяляецца развіццю такога рамяства, як маляваныя дываны. Метадыстам Марыі Ермаловіч, Веры Байковай за плённую працу прысвоена званне "Народны майстар Беларусі".

Іншымі словамі, народ бязмежна багаты ў сваёй мастацкай творчасці. І мы вучымся ў народа.

— Таццяна Леанідаўна, давайце яшчэ раз успомнім канцэрт да Дня Перамогі. Адкуль у вас столькі барабаншчыкаў, трубачоў, танцораў, кожнае выступленне якіх сустракалі на "біс" і "брава"?

— У раёне дзве школы мастацтваў, чатыры дзіцячыя музычныя школы, 74 установы культуры, у тым ліку 31 — клубнага тыпу. У Глыбоцкай дзіцячай школе мастацтваў займаюцца 260 навучэнцаў. У ёй працуе шэсць аддзяленняў і тры ўзорныя калектывы: духавы, хор, харэаграфічны калектыў народнага танца "Радасць".

Народны тэатр фальклору "Цярэшка".

Таццяна Карнеева — дырэктар Дома рамёстваў.

— Скажыце, калі ласка, што можна запісаць у актыў самадзейных калектываў народнай творчасці за мінулы год?

— Пералік добрых і карысных спраў уражвае, назаву толькі некаторыя з іх. Народны тэатр мініяцюр "Ідучыя на смех" удастоены Дыплома І ступені ў абласным аглядзе-конкурсе маладзёжных аматарскіх тэатраў "Тэатральныя даляглядзы вёскі". Другое месца ў абласным конкурсе "На зямлі Святой Сафіі" прысуджана выступленням самадзейных артыстаў гарадскога Дома культуры. Народны драматычны калектыў Дзеркаўшчынскага цэнтра культуры ўзнагароджаны дыпломам ІІІ ступені ў абласным аглядзе-конкурсе "Тэатральныя даляглядзы вёскі". І гэты спіс можна доўжыць.

— Як справы з платнымі паслугамі?

— Іх 78 відаў. За студзень — май зароблены амаль 191 мільён рублёў.

— І апошняе — Свята беларускага пісьменства…

— Для нас гэта і радасць, і шчасце, і клопаты, і надзеі… Усе ўстановы, творчыя калектывы рыхтуюцца дастойна пакazаць свае майстэрства. Думаю, што госці будуць задаволены. Актывізавалі сваю дзейнасць бібліятэкі. У цэнтральнай сёння працуе 27 клубаў па інтарэсах. У народнай літаратурна-музычнай гасцёўні "Сустрэчы для душы" ладзяцца вечарыны з пісьменнікамі, музыкамі, мастакамі, у тым ліку з Мінска і Віцебска. Галоўная мэта — папулярызацыя кнігі і музыкі, духоўнае ўдасканаленне, пашырэнне сувязей з творчай інтэлігенцыяй.

Газета "Літаратура і мастацтва" — інфармацыйны партнёр Свята беларускага пісьменства.

Юбілеі

Час ягонай прысутнасці

Віктар ГАРДЗЕЙ

7 чэрвеня вядомаму пісьменніку Міхаілу Герчыку споўнілася б 80 гадоў. Аднак юбілеі прыходзяць і сыходзяць. Гэтак, як і жыццё. А кнігі застаюцца. Багата іх напісаў і Міхаіл Герчык. Гуманістычныя і чалавечныя па сваёй сутнасці, перакладзеныя на добры дзясятак замежных моў, у васьмідзясятых і дзевяностых гадах мінулага веку яны выдаваліся масавымі тыражамі і былі надзвычай папулярныя ў розных пакаленняў чытачоў. Ды і ў новым стагоддзі перачытваюцца з неаслабнай цікавасцю.

Галоўныя з іх — раманы "Аддаеш назаўсёды" (1970), "Здабыццё надзеі" (1976), "Вяртанне да сябе" (1989), зборнікі аповесцей і апавяданняў "Зямное прыцяжэнне", "Дзе жывуць чараўнікі", "Самае сіняе неба", мастацка-публіцыстычная аповесць "Час гаспадароў", шматлікія кнігі для дзяцей і школьнікаў. Трэба сказаць, творы празаіка, які з аднолькавым поспехам пісаў на рускай і беларускай мовах, вызначаюцца навізною тэмы, паўнакроўнымі мастацкімі вобразамі і характарамі, прыцягваюць увагу востарым і цікавым, вельмі часта — займальным сюжэтам, добра распрацаванай кампазіцыяй. Справа ў тым, што пісьменнік даследаваў складаныя калізіі жыцця, цяжкія лёсы людзей, іх пакуты і імкнуўся паказаць усё лепшае і прывабнае ў чалавеку, таму ў ягоных празаічных кнігах няма выпадковых, прахадных герояў. Нездарма нават самы першы раман "Аддаеш назаўсёды" яшчэ ў рукапісе быў адзначаны прэміяй на Усесаюзным літаратурным конкурсе імя М. Астроўскага.

Міхаіл Герчык як па-сапраўднаму таленавіты празаік меў багата творчых удач, бо дужа любіў людзей, жадаў ім простага чалавечага шчасця, жыў іх трывогамі і болем, і гэта, бадай, можна вытлумачыць тым, што ў яго і самога быў нялёгкі жыццёвы лёс, галоднае і халоднае, апаленае вайною, дзяцінства. Нарадзіўся ён 7 чэрвеня 1932 года ў сям'і бабруйскіх рабочых. Дапытлівы хлапчук, будучы пісьменнік, у 10-гадовым узросце разам з маці і братам быў эвакуіраваны ў Нова-Пакроўскі раён Арэнбургскай вобласці, дзе сям'я працавала ў калгасе, а Міхаіл пасвіў кароў. Дамоў вярнуліся толькі пасля вызвалення Беларусі, позняй восенню 1944 года.

Родны горад Бабруйск ляжаў у руінах, матчыну вялікую радню фашысты расстралялі ў гета. Бацька ў першыя дні вайны пайшоў на фронт і загінуў, абараняючы Маскву. Вось так балюча і сурова для Міхаіла Герчыка пачалася жыццёвая дарога. Дзякуючы маці, якая працавала на фабрыцы "Чырвоны тэкстыльшчык", здольны падлетак паспяхова скончыў сямігодку і Мінскае педвучылішча, затым вучыўся ў БДУ на аддзяленні журналістыкі філалагічнага факультэта і аднachасова працаваў у рэдакцыі газеты "Зорька". Пра гэты "школьны" перыяд у сваёй творчасці пісьменнік мала згадвае, аднак яго шматлікія дакументальныя нарысы і апавяданні, надрукаваныя ў часопісах "Вясёлка" і "Бярозка", газетах "Піянер Беларусі" і "Зорька", сведчаць, што ён глыбока разумеў дзіцячую душу, асаблівую ўвагу звяртаў на станаўленне характараў падлеткаў. Акурат гэтымі якасцямі вызначаюцца многія кнігі для падрастаючага пакалення "Вецер рве павуцінне", "Аповесць пра залатую рыбку", "Сонечны круг", "Ляці, Ікар!", "Галінка зялёнага дрэва" і іншыя.

Сам творца быў добры і зычлівы па натуры, таму ён вельмі хацеў, каб усе дзеці раслі шчаслівыя, не ведалі бяды і гора. Невыпадкова працы ў школьных выданнях і ў дзіцячай рэдакцыі на радыё Міхаіл Герчык аддаў больш як дзесяць гадоў жыцця, потым, да выхаду на пенсію, гэтак жа самааддана працаваў старшым рэдактарам у выдавецтвах "Беларусь" і "Мастацкая літаратура". Важна зазначыць: менавіта тут арыгінальны пісьменнік выявіўся і як самабытны перакладчык, пераствараўшы на рускай мове кнігі многіх беларускіх дзіцячых пісьменнікаў, такіх, як, скажам, С. Міхальчук, А. Пальчэўскі, Х. Жычка, М. Вадановсаў, У. Ягоўдзік. Без пахвальбы скажу, што нейкім чынам на вочы цудоўнаму перакладчыку патрапіла і мая першая юнацкая аповесць "Дом з блакітнымі аканіцамі" і на пачатку 1984 года была надрукавана ў часопісе "Нёман", чым я і сёння дужа ганаруся.

Зразумела, Міхаіл Герчык, як і кожны таленавіты пісьменнік, што не думае пра ўласныя выгады, пакінуў пасля сябе і сваю галоўную кнігу — гэта шматпланавы сацыяльны раман "Пагоня за міражом", прысвечаны зараджэнню ў былой савецкай краіне класа алігархаў і прадпрымальнікаў, вяртанню ўлады "залатога мяшка", які часта штурхае людзей на самыя жорсткія злачынствы. Фабула твора такая. Трое сяброў-аднакурснікаў арганізоўваюць кніжнае выдавецтва пад сімвалічнай назвай "Афрадыта", друкуючы дэтэктывы, крывавыя трылеры, жаночыя любоўныя раманы, і хутка робяцца багатымі, але паступова сяброўства, дружба змяняюцца зайздрасцю і нянавісцю, таму што кампаньёны не могуць падзяліць мільённыя прыбыткі. Спрэчка заканчваецца банальным у гэтых выпадках забойствам. Пераможца ходзіць узнёсла-радасны, але пісьменнік рубам ставіць пытанне: ці шчаслівы забойца? У першапачатковай версіі раман так і называўся: "Зброя для забойцы". Пазней Міхаіл Герчык свой твор істотна перапрацаваў, і ў параўнанні з часопісным варыянтам атрымаўся захапляльны сучасны псіхалагічны трылер, дзе ёсць усё: дабро, злосць і нянавісць, любоў і самаахвяраванне, гатоўнасць аддаць жыццё за любімага чалавека. Асобным выданнем важкі том у каляровым пераплёце выйшаў у мінскім выдавецтве "Тонпік" яшчэ ў 2008 годзе — акурат у год смерці знанага пісьменніка.

Цяжкі і шматпакутны час, калі творца жыў і працаваў на гэтай грэшнай зямлі, глыбока і праўдзіва адлюстраваны ў ягоных раманах, аповесцях, апавяданнях, нарысах, якія Міхаіл Герчык пакінуў у спадчыну сваім нашчадкам.

Ірына ТУЛУПАВА,
фота Юрыя Іванова

Зберагчы культурнае асяроддзе

З 8 па 10 чэрвеня ў Маладзечне праходзіць XII Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі. Сёння пра здабыткі сферы культуры Міншчыны распавядае начальнік упраўлення культуры Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Анатоль Акушэвіч.

— Анатоль Леанідавіч, прысталічча — рэгіён асаблівы. Ён як бы зніто́ўвае Мінск і рэгіёны. Напэўна, тут як нідзе праяўляецца самае яскравае і адметнае, што мы маем.

— Так, Міншчына — цэнтральны рэгіён Беларусі. У яе культуры сканцэнтраваліся рысы, характэрныя для суседніх рэгіёнаў, аднак яна мае і асаблівасці.

На працягу некалькіх стагоддзяў славу зямлі мінскай прымнажалі прадстаўнікі знаных родаў Радзівілаў, Сапегаў, Тышкевічаў, Агінскіх, Прушынскіх, Ваньковічаў, Ельскіх, Чапскіх, якія заклалі на Міншчыне сядзібна-паркавыя комплексы (радавыя маёнткі). Яны былі ў свой час сапраўднымі цэнтрамі культуры, а сёння з'яўляюцца помнікамі гісторыі і культуры. І цяпер імкнёмся прапагандаваць ды ўдала выкарыстоўваць гэтыя аб'екты.

Пры імклівым развіцці сучаснага мастацтва не забываемся і на мастацтва традыцыйнае. У Мінскай вобласці эфектыўна падтрымліваюцца, узнаўляюцца і развіваюцца рамёствы. Як вядома, любая ўжытковая рэч у народных традыцыях не толькі валодала ўтылітарнымі функцыямі, але адлюстроўвала светаўспрыманне, народную філасофію, сістэму духоўных і маральных каштоўнасцей, паказвала творчы пацэнцыял нацыі. Праз святы і конкурсы, якія штогод праходзяць у розных рэгіёнах Міншчыны, мы ашчадна ахоўваем і актыўна падтрымліваем гэты кірунак і, безумоўна, майстроў, якія з'яўляюцца носьбітамі традыцыйнай культуры.

Імкнёмся крочыць разам з часам і прапануем сучаснай, маладой і крэатыўнай Міншчыне паслухаць вытанчаны джаз у выкананні юных музыкаў на пляцоўках Салігорска, наведаць міні-праграмы лепшых дыскатэк Мінскай вобласці ў Слуцкім маладзёжным цэнтры, паспрабаваць сябе ў спаборніцтве альтэрнатыўнай культуры ў Клецкім раённым цэнтры, адшукаць і заўважыць цікавую моладзь сям'ю і далучыць яе да творчага кола.

Штогод ладзім больш як 20 культурных мерапрыемстваў абласнога і рэспубліканскага ўзроўню. Словам, ствараем культурную палітру на ўсе густы.

Адметна і тое, што на Міншчыне склалася сістэма стымулявання і падтрымкі ініцыятывы творчых асоб. Яшчэ ў 1999 годзе аблвыканкам заснаваў грант і 10 спецыяльных прэмій у розных намінацыях, якія штогод прысуджаюцца лепшым з лепшых. Па ініцыятыве кіраўніцтва аблвыканкама адбываецца ўручэнне прэміі ў намінацыі "Чалавек года", дзе таксама адзначаюцца работнікі культуры.

— Сёлета ў рэгіёне насычанае жыццё: культурнай сталіцаю Беларусі ў 2012 годзе абраны Нясвіж. Чым здзівіць горад сваіх жыхароў і гасцей?

— Культурнае жыццё на Міншчыне ва ўсе часы было яркім і бурлівым, а Нясвіж — візітка не толькі Міншчыны, але і Беларусі. Вялікі гонар усведамляць, што сталіцай культурнага жыцця абраны Нясвіж. Разумеем і адказнасць, бо сустрэчы тут — гэта не толькі святы і фестывалі, а і культура ў самым шырокім яе разуменні: ад інфраструктуры, эстэтыкі і добраўпарадкавання горада і яго вясковых артэрый да самых разнастайных паслуг.

У горадзе вірующь культурныя падзеі. Днямі прайшоў "Нясвіжскі фэст", які аб'яднаў у творчае кола гарманістаў, прыпевачнікаў, саломапляцельшчыкаў, аматараў фальклору. Раней адбыліся свята мастацтваў "Музы Нясвіжа", конкурс прыгажосці "Князь і Князёўна Нясвіжа", канцэрты Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г. І. Цітовіча і маладзёжнага камернага аркестра пад кіраўніцтвам Влады Беражной. Увогуле, у рамках рэспубліканскай акцыі "Культурная сталіца 2012 года" адбудзецца больш як 50 значных мерапрыемстваў, якія адлюструюць найбольш яркія з'явы нацыянальнай і сусветнай культуры. У ліку адметных — фестываль опернага і балетнага мастацтва "Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў", міжнародны конкурс-пленэр мастакоў імя М. Сеўрука, канцэрт "Вялікае княства музыкі" ў межах міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета, паказы спектакляў прафесійных тэатраў краіны, баль "Рэха стагоддзяў" у Нясвіжскім замку і іншыя.

На тэрыторыі горада сёння 19 аб'ектаў, якія маюць статус гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Па сутнасці, гэта ўнікальныя аб'екты архітэктуры, шэраг з якіх не мае аналагаў на ўсёй тэрыторыі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

У 2011 годзе аб'екты музея-запаведніка наведалі больш як 210 тысяч чалавек. Сярод іх 5 тысяч — гэта замежныя грамадзяне, пераважна з Польшчы, Германіі, Літвы, Францыі, Кітая.

— Літаратура стагоддзямі адыгрывала вялікую ролю ў культуры. Найбольш вядомыя пісьменнікі, чыё 130-годдзе мы адзначаем сёлета — Янка Купала і Якуб Колас, — таксама з Міншчыны. Можа, сёння ўжо можна сказаць, што стане галоўным у святкаванні юбілеяў на малой радзіме Песняроў?

— Так, мы маем гонар працаваць на зямлі, дзе шчыравалі Якуб Колас, Янка Купала, Максім Танк. Гэта таксама наш духоўны скарб і, безумоўна, клопат пра тое, каб іх паэтычная спадчына гучала, а памяць годна ўшаноўвалася.

Сярод маштабных мерапрыемстваў святкавання юбілеяў Песняроў — Рэспубліканскае свята паэзіі, песні і народных рамёстваў "З адною думкаю аб шчасці Беларусі…", якое адбудзецца ў ліпені ў вёсцы Вязынка Маладзечанскага раёна, і Рэспубліканская свята паэзіі "Мой родны кут, як ты мне мілы!" — у кастрычніку ва ўрочышчы Бервянец Стаўбцоўскага раёна. Таксама з імёнамі Янкі Купалы і Якуба Коласа будзе звязана правядзенне з сённяшняга дня па 10 чэрвеня XII Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. У маі ўжо адбыліся абласное свята-конкурс народнай музыкі "Сымон-музыка" на Стаўбцоўшчыне і VIII абласны злёт маладых паэтаў Міншчыны "Слова Купалы да творчасці кліча" на Лагойшчыне, у славутых Акопах, што сталі творчай калыскай паэта. У чэрвені рыхтуецца адкрыццё ў Мінскім абласным краязнаўчым музеі выстаўкі "Шляхамі Песняроў" з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і абласнога краязнаўчага музея.

Заўважу, што народныя паэты Беларусі мелі дачыненне да Нясвіжчыны: Якуб Колас у Нясвіжы скончыў настаўніцкую семінарыю, а Янка Купала працаваў у Снове на бровары.

— Якія выбітныя культурныя падзеі дапоўняць каляндар Міншчыны да канца года?

— Святочны каляндар лета пасля Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі "Маладзечна-2012" працягнуць дзіцячае свята цацкі і гульні ў Салігорскім раёне, рэспубліканскія святы харавога мастацтва "Пеўчае поле" ў Мядзеле і свята паэзіі на Маладзечаншчыне, прымеркаванае да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. Таленавітыя юныя мастакі Міншчыны стануць удзельнікамі абласнога пленэру "Фарбы роднай зямлі" ў Чэрвеньскім раёне. У вераснёўскія дні Жодзіна запросіць маладых эстрадных выканаўцаў нашай краіны на "БелАЗаўскі акорд", да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка ладзім свята паэзіі і песні ў Мядзеле. Сваё першае дзесяцігоддзе восеньскімі днямі адзначыць абласны фестываль народнай творчасці "Напеў зямлі маёй" на Пухавіччыне, Барысаў стане сталіцай маштабных мерапрыемстваў, прымеркаваных да 200-годдзя вайны 1812 года, Стаўбцоўшчына гасцінна павітае Коласавым словам на Рэспубліканскім свяце паэзіі, а завершыць разнастайную палітру культурных падзей абласны фестываль народных тэатраў "Бярэзінская рампа".

> *"Культура дазваляе чалавеку станавіцца духоўнай, маральнай, творчай асобай. Яна фарміруе ўнутраны свет, раскрывае асобу. Зберажэнне культурнага асяроддзя — задача не менш значная, чым зберажэнне навакольнага, — так калісьці сказаў акадэмік Ліхачоў, падкрэсліваючы значнасць культуры ў жыцці чалавека.*

— Згодна з вамі, што культура — гэта паўсядзённая творчасць. І побач са словам "культура" часта ўжываюцца іншыя: натхненне, талент, прыгажосць, духоўнасць. А ці варта тады ўмешвацца ў яе, нейкім чынам рэгламентуючы развіццё?

— Культура дазваляе чалавеку станавіцца духоўнай, маральнай, творчай асобай. Яна фарміруе ўнутраны свет, раскрывае асобу. Зберажэнне культурнага асяроддзя — задача не менш значная, чым зберажэнне навакольнага, — так калісьці сказаў акадэмік Ліхачоў, падкрэсліваючы значнасць культуры ў жыцці чалавека.

— Як на ваш погляд, ці пазначыліся апошнімі гадамі змены ў адносінах да культуры з боку дзяржавы?

— Сёння палітыка дзяржавы ў галіне культуры скіравана, перадусім, на стварэнне эканамічных і арганізацыйна-прававых умоў развіцця галіны, забеспячэнне эфектыўнай дзейнасці ўсёй яе інфраструктуры. Паняцці "культура — дзяржава" і "дзяржава — культура" цесна знітаваныя. Сёння дзяржава стварае культурную палітыку, якая рэалізуецца праз бюджэт, заканадаўства, легітымнасць усіх гэтых ці іншых культурных падзей.

Нельга не адзначыць дзейсную падтрымку таленавітых людзей нашай краіны з боку дзяржавы, у прыватнасці, фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, штогадовую прэмію "За духоўнае адраджэнне". Адзначу і створаны пры Урадзе Грамадскі савет па развіцці культуры і мастацтва, у складзе якога прадстаўнікі таленавітай моладзі, творчай эліты Беларусі.

На Міншчыне штогод з поспехам рэалізуецца каля 25 культурных праектаў, у тым ліку і рэспубліканскага ўзроўню, фінансавы падмурак якіх у поўнай меры забяспечваецца бюджэтнымі сродкамі.

Толькі ў мінулым годзе ўведзены ў эксплуатацыю Чысцінскі сельскі дом культуры і амфітэатр у Маладзечанскім раёне, Любанская і Мар'інагорская школы мастацтваў, за апошнія пяць гадоў пабудаваны клубныя ўстановы ў вёсках Вежы Слуцкага, Будслаў і Занарач Мядзельскага раёнаў, рэканструяваны 6 устаноў культуры вобласці.

Гарантам далейшага развіцця сферы з'яўляецца Дзяржаўная праграма "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гг.

Прынцыпова важна для нас, і такую пазіцыю падтрымлівае Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, ствараць нацыянальныя прэферэнцыі. Такім чынам замацоўваецца статус і роля беларускай культуры ў грамадстве.

А ўвогуле, культурная палітыка любой краіны, у тым ліку Рэспублікі Беларусь, вызначаецца дзяржавай і разглядаецца як водгук на аб'ектыўныя запатрабаванні соцыуму.

— А з боку недзяржаўнага сектара? Ці можам мы сёння гаварыць пра дзяржаўна-прыватнае партнёрства як факт нашага жыцця?

— Адным з элементаў нацыянальных прэферэнцый для культуры якраз з'яўляецца ўвядзенне льготнага падаткаабкладання для тых, хто фінансава падтрымлівае сферу культуры (мецэнаты, спонсары). На Міншчыне прыватныя прадпрымальнікі спансіруюць некаторыя творчыя дэбюты і наватарскія маладзёжныя праекты. Дарэчы, у Маладзечне ААТ "ЭНЭФ" і яго кіраўнік Наталля Галота на працягу шэрагу гадоў падтрымліваюць заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь — сімфанічны аркестр Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М. К. Агінскага па рэалізацыі міжнародных творчых праектаў. Рэалізавацца творчым пачынанням устаноў культуры таксама дапамагаюць ЗАТ "Дзіліс касметык" (дырэктар Эдманд Шэміс), ААТ "Белпрамкультура" (дырэктар Аляксандр Гузоўскі), гандлёвая сетка "Электрасіла" (дырэктар Тамара Сідарава), ААТ "Маладзечанскі завод металавырабаў" (дырэктар Дзмітрый Андрэеў)… І такіх прыкладаў шмат! Пачалі дзейнічаць і створаныя пры ўстановах апякунскія саветы.

Цяпер мы клапоцімся пра фарміраванне пазітыўнага вобраза горада, вёскі, раёна — з тым, каб яны былі прывабнымі для інвестыцый.

Між іншым, у нас ёсць прыклад адраджэння гісторыка-культурных каштоўнасцей пасля іх наб́ыцця ў прыватную ўласнасць. Так быў адноўлены сядзібна-паркавы комплекс в. Сула Стаўбцоўскага раёна. У 2011 годзе сялянская фермерская гаспадарка "Панскі Маёнтак" прыняла першых наведвальнікаў.

— Як вы думаеце, чалавек у сферы культуры сёння пачувае сябе камфортна?

— У Мінскай вобласці 1528 устаноў культуры і мастацтва. Па сутнасці, дом культуры, вясковы ці раённы, бібліятэка, школа мастацтваў, музей — гэта цэнтры грамадскага жыцця.

Я ганаруся тым, што працую побач з такімі творчымі асобамі, як Іосіф Сушко, Яўгенія Піліпеня, Рыгор Сарока, Георгій Чорны — заслужаныя работнікі культуры Рэспублікі Беларусь, Алена Атрашкевіч — член Беларускага саюза кампазітараў, дэпутат Палаты Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Аляксей Шут, Валянціна Шуракова, Галіна Слесарэнка, Лізавета Пятроўская, Сяргей Выскварка, Людміла Рауцкая, Ларыса Рыжкова і многія іншыя. Менавіта такія асобы складаюць гонар галіны культуры, і побач з імі камфортна кожнаму.

Культура мае каштоўную ўласцівасць спалучаць мінулае, сучаснае і будучае. У гэтым яе адметнасць і прывабнасць. Хтосьці з вялікіх сказаў, што жыццё любой дзяржавы і цэлых народаў па-за культурай бессэнсоўнае. Цалкам згодны з гэтым тэзісам і таму лічу сваёй асноўнай задачай ствараць неабходныя ўмовы для зберажэння і захавання спрадвечных традыцый. А таксама падтрымліваць тых апантаных працаўнікоў устаноў культуры, якія абралі гэтую прафесію. Работнікі культуры — гэта частка беларускай інтэлігенцыі, яны часцей дбаюць пра іншых, забываючыся пра сябе.

На шляху развіцця літаратурнай кампаратывістыкі ў Беларусі

У сучасных умовах глабалізацыі, калі пашыраецца прастора для ўзаемных кантактаў у розных сферах грамадскага жыцця, у тым ліку і ў гуманітарыстыцы, прыкметна ўзрастае роля кампаратывістыкі. Гэты перспектыўны напрамак літаратуразнаўчых даследаванняў скіраваны не толькі на выяўленне тыпалагічнага падабенства мастацкіх з'яў у творчасці айчынных і замежных аўтараў, але і на раскрыццё адметнасці нацыянальнага пісьменства, вызначэнне яго ўнёску ва ўзбагачэнне духоўнасці свету. Усведамленне гэтых прынцыпаў стала асновай для практычнай дзейнасці тых даследчыкаў, чый навуковы лёс у розныя часы быў звязаны з аддзелам узаемасувязей літаратур Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Алена ВАЛЬЧУК

Гісторыя яго пачалася ў 1961 годзе, калі ў складзе Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы быў утвораны сектар, узначалены доктарам філалагічных навук Н. Перкіным. Неўзабаве пабачылі свет навуковыя даклады В. Барысенкі і В. Івашына "Роля рускай класічнай літаратуры ў развіцці рэалізму беларускай літаратуры пачатку XX ст.", а таксама А. Лойкі і Н. Перкіна "Беларуска-польскія літаратурныя ўзаемасувязі ў XX ст.", прымеркаваныя да V Міжнароднага з'езда славістаў, які адбыўся ў 1963 г. Акрамя таго, у тым жа годзе была выдадзена брашура Л. Цімашковай "Беларуска-балгарскія літаратурныя сувязі". Відавочна, што першапачаткова адным з прыярытэтных напрамкаў даследчай дзейнасці навукоўцы абралі славістыку, у межах якой разглядаліся актуальныя пытанні культурна-літаратурнага ўзаемадзеяння блізкароднасных народаў.

Традыцыйна айчынныя кампаратывісты асаблівую ўвагу надавалі беларуска-ўкраінскім сувязям. У выніку калектывам аўтараў (В. Барысенка, Ю. Пшыркоў, М. Лынькоў, А. Мальдзіс і інш.) была падрыхтавана і выдадзена кніга "Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура" (1964), дзе асоба Кабзара і яго творчасць асэнсоўваліся ў кантэксце нацыянальнага пісьменства перыяду адраджэнскага ўздыму. Выхад у свет на працягу 1960 — пачатку 1970 гг. прац А. Мальдзіса "Творчае пабрацімства" (1966) і "Падарожжа ў XIX ст." (1969), Н. Перкіна "У сям'і братніх літаратур" (1967), В. Гапавай "Эліза Ажэшка: жыццё і творчасць" (1969), а таксама калектыўных зборнікаў "Садружнасць літаратур" (1968) і "Старонкі літаратурных сувязей" (1970) не толькі засведчыў пашырэнне тэматыкі славістычных даследаванняў, але і ў многім акрэсліў далейшыя перспектывы іх развіцця.

Нягледзячы на тое, што ў 1970 г. сектар узаемасувязей літаратур перапыніў сваё існаванне ў якасці самастойнай структурнай адзінкі Інстытута, навукоўцы, якія працавалі ў ім, па-ранейшаму не пакідалі па-за ўвагай актуальныя пытанні кампаратывістыкі. Пацвердзілі гэта і тэмы дакладаў, у прыватнасці, А. Адамовіча "Белорусская проза в контексте мировой классики (современный выбор путей развития)", В. Гапавай "О некоторых типологических общностях белорусской и польской прозы 50 — 60-х годов XIX века", В. Зайцава "Идейный комплекс "гуманизм — реформация — контрреформация" в его единстве и противоречиях (по материалам Чехии, Польши и Белоруссии)" і інш., прапанаваныя беларускімі вучонымі для ўдзелу ў Міжнароднай навуковай канферэнцыі "Сравнительное изучение славянских литератур", якая адбылася 18 — 21 мая 1971 г. у Маскве.

У першай палове 1970-х айчыннае параўнальнае літаратуразнаўства ўзбагацілі кнігі Э. Мартынавай "Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад" (1973), У. Казберука "Ступені росту: беларуская літаратура канца XIX — пачатку XX стагоддзя і традыцыі польскіх пісьменнікаў" (1974), В. Каваленкі "Вытокі. Уплывы. Паскоранасць: развіццё беларускай літаратуры XIX — XX ст." (1975), засведчыўшы надзённасцьтыпалагічна-супастаўляльнага вывучэння беларускага і іншанацыянальнага пісьменства, падкрэсліўшы неабходнасць яго пашырэння ў будучым.

Запатрабаванасць кампаратывістыкі, скіраванасць на вырашэнне яе прыярытэтных задач садзейнічалі таму, што ў 1976 г. быў адноўлены сектар узаемасувязей літаратур, загадчыкам якога стаў А. Адамовіч. Выданні, падрыхтаваныя даследчыкамі ў другой палове 1970-х і на працягу 1980-х гг., засведчылі, што ў гэты час вучоныя значную ўвагу надавалі асэнсаванню беларуска-славянскіх узаемаўплываў (брашура В. Каваленкі "Некаторыя асаблівасці параўнальнага вывучэння славянскіх літаратур запозненага развіцця", кніга А. Мальдзіса "На скрыжаванні славянскіх традыцый: літаратура Беларусі пераходнага перыяду (другая палавіна XVII — XVIII стст.)"), раскрыццю асаблівасцей творчага ўзаемадзеяння на савецкай прасторы (Э. Мартынава, Н. Перкін, М. Тычына "Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне: пытанні ўзаемасувязей савецкіх літаратур"), а таксама пашыралі абсягі айчыннай кампаратывістыкі, выводзілі яе на новы ўзровень (В. Жыбуль "Беларуская проза пра вайну і класічная трагедыя", У. Сакалоўскі "Беларуская літаратура ў ГДР" і інш.)

Знакавым этапам у навуковым жыцці сектара стала падрыхтоўка і выданне "Нарысаў па гісторыі беларуска-рускіх літаратурных сувязей", чатыры кнігі якіх пабачылі свет на працягу 1993 — 1995 гг. Улічыўшы досвед папярэднікаў і абапіраючыся на новыя метадалагічныя напрацоўкі, аўтары паказалі шырокую панараму ўзаемадзеяння ўсходнеславянскіх літаратур, пачынаючы ад старажытнасці і заканчваючы 90-мі гадамі XX ст. Не менш значнай працай, у якой закрануты праблемы міжславянскага культурна-літаратурнага дыялогу, стаў зборнік "Нарысы беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей: культурна-гістарычны і літаратуразнаўчы аспект праблемы", які выйшаў з друку ў 2002 г. Імкнучыся надаць новы імпульс развіццю гэтага напрамку, супрацоўнікі ўжо аддзела ўзаемасувязей літаратур В. Локун, У. Мархель і Ж. Шаладонава сумесна з украінскім навукоўцам Г. Піўтараком узялі ўдзел у выкананні міжнароднага праекта "Культурна-гістарычныя беларуска-ўкраінскія сувязі: літаратурна-моўны аспект".

Асэнсаванне актуальных пытанняў кампаратывістыкі дазволіла айчынным вучоным не толькі вылучыць і адлюстраваць этапныя моманты міжнацыянальных узаемаўплываў, але і акрэсліць кола тэм, неабходнасць у распрацоўцы якіх наспела ў сувязі са зменамі ў сацыякультурным жыцці грамадства. Зыходзячы з гэтага, супрацоўнікі аддзела Т. Барысюк, А. Вальчук, А. Данільчык, У. Казбярук, В. Локун, С. Мінскевіч, Ж. Шаладонава пад кіраўніцтвам кандыдата філалагічных навук У. Мархеля прыступілі да выканання планавага задання "Беларуская літаратура ў кантэксце славянскіх літаратур XIX — XX стст.", завершанага ў 2003 г. Як вынікае са зместу аднайменнага калектыўнага зборніка, выдадзенага ў 2006 г., аўтарам удалося раскрыць спецыфіку гістарычна-культурных умоў, у якіх адбывалася станаўленне беларускага пісьменства на новым этапе яго развіцця, выявіць асаблівасці міжлітаратурных узаемасувязей у вызначаны перыяд не толькі на ўзроўні кантактаў, але і тыпалогіі творчасці, адзначыць як падабенства, так і адрозненне мастацкіх сістэм айчынных аўтараў і Т. Шаўчэнкі, М. Канапніцкай і інш., абумоўленыя іх светапоглядам і прыналежнасцю да пэўнага ідэйна-эстэтычнага кірунку.

Паколькі ранейшыя падыходы да асэнсавання такой складанай і супярэчлівай з'явы, як рамантызм, патрабуюць удакладнення, у аддзеле распачалася праца над тэмай "Еўрапейскі рамантызм і беларуская літаратура XIX — XX стст.", лагічным завяршэннем якой стала выданне ў 2008 г. адпаведнай манаграфіі. Выкарыстанне сучаснага навукова-метадалагічнага інструментарыя дазволіла аўтарам раскрыць адметнасць рамантычнай паэтыкі ў творчасці Янкі Купалы і Т. Шаўчэнкі (Ж. Шаладонава), паказаць спецыфіку ўвасаблення топасаў, канатацыйна звязаных з паняццем "патрыятызм", у прадстаўнікоў беларуска-італьянскага літаратурнага дыскурсу (А. Данільчык), вывучыць спосабы інтэрпрэтацыі рамантызму А. Міцкевіча беларускімі паэтамі XX ст. (С. Мінскевіч), выявіць у спадчыне Янкі Купалы і іспанскіх рамантыкаў і неарамантыкаў тыпалагічна блізкія элементы (А. Вальчук), адлюстраваць формы рэалізацыі рамантычнага светабачання ў сучаснай беларускай паэзіі (Т. Барысюк), скласці бібліяграфічны агляд англамоўных прац, прысвечаных міцкевічазнаўству (С. Скамарохава).

Актывізацыя міжнародных інтэграцыйных працэсаў засведчыла, што адным з базісаў паспяховага цывілізаванага сужыцця ментальна адрозных народаў павінна стаць агульная сістэма маральна-этычных каштоўнасцей, шырока прадстаўленых у сусветнай літаратуры. Аб'яднаўчую сутнасць духоўнага патэнцыялу мастацтва слова раскрываюць раздзелы Ж. Шаладонавай "Прыродна-рэчыўная прастора ў творах Я. Коласа, М. Гогаля і Т. Шаўчэнкі", І. Гаравой "Англійская паэзія ў Беларусі", А. Вальчук "Рэцэпцыя "Дон Кіхота" Сервантэса ў беларускай літаратуры", С. Мінскевіча "Айчына і абавязак у гістарычнай прозе У. Караткевіча і Я. Івашкевіча", Т. Барысюк "Пошукі бессмяротнасці ў сучаснай беларускай і рускай паэзіі", Н. Бахановіч "Беларуская тэма ў польскай літаратуры", выкананыя ў межах планавага задання "Беларуская і еўрапейскія літаратуры ў агульнай прасторы маральных каштоўнасцей", завершанага ў 2010 г.

На дадзеным этапе супрацоўнікі аддзела пад кіраўніцтвам кандыдата філалагічных навук У. Мікуліча працуюць над выкананнем навукова-даследчага праекта "Нацыянальныя тыпы ментальнасці ў беларускай і еўрапейскіх літаратурах: ідэйна-эстэтычная спецыфіка, стылявая эвалюцыя, перакладчыцкая інтэрпрэтацыя", імкнучыся на матэрыяле творчасці як айчынных, так і замежных пісьменнікаў раскрыць асаблівасці ментальнасці беларускага народа, адлюстраваць непаўторнасць яго светаадчування.

Высокі прафесійны ўзровень беларускіх літаратуразнаўцаў, глыбіня і змястоўнасць іх даследаванняў годна прэзентуюць айчынную кампаратывістыку, сведчаць пра перспектыўнасць развіцця гэтага напрамку ў будучым.

Да 130-годдзя Якуба Коласа

Галіна АДАМОВІЧ

Бёрнс і Колас: запавет любові

У кожнай нацыі ёсць імёны, якія пазначаюць яе гістарычныя шляхі. Так і ў кожнай краіны ёсць свае вяршыні, не адзначаныя на геаграфічнай карце, але якія ўзвышаюцца над усім, сімвалізуючы веліч і незнішчальнасць чалавечага духу. Бёрнс і Колас — у гэтых двух імёнах закладзена велічная сіла нараджэння, сіла зямлі, упартасць жыцця. Гэтыя імёны — сімвалы жыццядайных пачаткаў тых народаў, што атрымалі ад паэтаў самы галоўны запавет: любоў.

Мы кажам: Роберт Бёрнс — і маем на ўвазе Шатландыю. Мы кажам: Шатландыя — і ў гэтай назве гучыць імя: Роберт Бёрнс.

Гэтаксама як Колас і Беларусь: таму што каласы, купалле — гэта адзнакі беларускага краю, занатаваныя на зямных разлогах, у памяці.

Паэт нарадзіўся ў вёсцы Алаўэй на паўднёвым захадзе Шатландыі. Былі студзеньскія маразы: "Радзіўся хлопчык на зары / І ўраз зайшоўся з плачу. / Радзін яго ў календары / Гісторык не адзначыў…" — "Зато отметил календарь, / Что был такой-то государь / И в щели дома дул январь, / Когда родился Робин".

Малая радзіма — гэта тое, што назаўсёды застаецца з чалавекам. Як казаў адзін з балгарскіх паэтаў XX ст. Весялін Ханчаў, "кожны павінен мець свой куток святы, які трэба абараняць да канца". І побач з гэтым Бёрнсава: "Між гор маё сэрца, заўсёды між гор, / дзе думам раздолле і вольны прастор. / Сачыць за аленем, зайздросціць арлам. / Між гор маё сэрца. Любоў мая там…"

Сэрца паэта там, дзе яго любоў. Любоў паэта там, дзе яго сэрца. Пра гэта ж пісаў і Якуб Колас. І калі ў Бёрнса яго святы куток на зямлі — горны шатландскі край, "снягоў абрус…", то родныя мясціны Коласа — там, дзе "каля пасады лесніковай цягнуўся гожаю падковай стары, высокі лес цяністы…"

Паэтам можа быць толькі той, хто любіць. І той, хто любіць, — паэт. Вялікія словы нараджаюцца толькі ад вялікай любові. Вершы аратая Бёрнса нарадзіліся ад вялікай любові да ўсяго жывога, што ўзрасло на зямлі: "Горнай маргарытцы, заараной маім плугам", "Пра падбітага зайца, які прачыкільгаў каля мяне", "Палявой мышы, гняздо якой заарана маім плугам".

З вялікай любоўю звяртаецца паэт Бёрнс да лепшых людзей свайго краю ў вершах "Торскі хлопец", "Макферсан перад пакараннем смерцю", "За дружбу. Шатландская застольная", "За тых, хто далёка": "За чэсць і адвагу / спарожнім біклагу, / вясёлым і мудрым — дабра! Сумленным, праўдзівым — дабра!"

"Не бядуй, што снег халодны / скрые зямлю ад вачэй: / Не загіне край твой родны / У тэй цемені начэй!" — піша Якуб Колас.

Вера, надзея, любоў. Сіла, упартасць, жаданні, каханне… — гэта сіла зерня, коласа на роднай зямлі: "Не згінуў Джон Ячмень. / Жывы — жыве! Як у катле, / пад абручом бурліць, / прэ пенай з кубкаў на стале / і душу весяліць".

Бёрнс — гэта зерне, маладое, упартае, жывое…

І Колас — гэта зерне. І колас нараджаецца з зерня і дзеля зярнят.

Зерне падае ў раллю.

"Будзе час, і снег растане, / Прыйдзе зноў да нас вясна, / Ветла з неба сонца гляне, / Ачуняе старана!" — піша Якуб Колас.

І сапраўды, — адказвае Бёрнс, — "прыйшла вясна, на той загон / дажджы не раз прайшлі. / І ўсім на здзіва ўпарты Джон / падняўся з-пад раллі".

І іх ужо шмат, шмат каласоў на роднай зямлі. "Ён, жыццялюб і жартаўнік, буяе ў дождж і ў суш".

Таму што Бёрнс — гэта зерне, гэта колас шатландскай зямлі: "З ім не павесіш галаву, што б ні было ў жыцці…"

"Шатландцы! Сыдземся ж у круг", — кажа Бёрнс.

"Беларусы!" — кажуць Купала, Колас.

"Беларусы! Паплечнікі! Сябры!" — кажам мы: "Сыдземся ж у круг застолля ў ясны дзень і грымнем: — Джон, пачніце круг. Вам — слова, Джон Ячмень!"

**Уладзімір ЛАЙКОЎ,
фота Уладзіміра Крука**

У свет шырокі бласлаўляў…

Вячаслаў Пятровіч Рагойша. Гэтае імя роднае не толькі для мяне, але і для дзясяткаў, соцень і нават тысяч былых студэнтаў, якія вывучалі гісторыю і тэорыю літаратуры, для шматлікіх прафесіяналаў і аматараў беларускага слова і верша. Вельмі часта згадваю аднаго з самых мудрых выкладчыкаў роднай альма-матар. І позірк часта спыняецца на адной з кніжных паліц маёй бібліятэкі, дзе пачэснае месца займаюць навуковыя працы і кнігі Вячаслава Пятровіча.

У наша студэнцкае жыццё Вячаслаў Рагойша ўваходзіў сваімі заўсёднымі, але для нас па першым часе вельмі нязвыклымі словамі і выразамі: “мабыць”, “прынамсі”, “на належным узроўні”, “дарэчы”… Але найперш — сваёй надзвычайнай апантанасцю і бязмежнай любоўю да беларускага слова, вобраза, радка, верша… І канечне, сваёю няспешнай інтэлігентнасцю, сялянскай памяркоўнасцю, асаблівай пашанай да кожнага студэнта, да кожнай творчай (а такімі лічыў нас усіх) асобы.

Не скажу, каб мы ад самага пачатку з’яўляліся прыхільнікамі аднаго толькі Вячаслава Пятровіча. Бо тагачасны наш філалагічны факультэт быў славуты яшчэ і імёнамі Міхася Ларчанкі, Івана Навуменкі, Дзмітрыя Бугаёва, Алеся Адамовіча, Кузьмы Хромчанкі, Вольгі Казловай, Алега Лойкі, Рыгора Семашкевіча, Маргарыты Яфімавай…

Але ён уразіў адразу. Тым болей што амаль легендарнай падавалася гісторыя пра яго надзвычай абаяльную, прыгожую і вельмі разумную жонку, дачку львоўскага прафесара Таццяну Кабржыцкую, пра іх вяселле стагоддзя, дзе прысутнічала ўся літаратурная і культурная эліта Беларусі, а тамадой быў паэт у душы, арыгінальны Рыгор Ларчанка, які якраз пачынаў чытаць у нас курс лекцый па старажытнай літаратуры, суправаджаючы іх дэкламаваннем на памяць цэлых анталогій вершаў. А поруч студэнцкі фальклор даносіў звесткі пра надзвычайную адоранасць Вячаслава Рагойшы, яго выключную эрудыцыю і начытанасць, у чым хутка ўсе пераканаліся. Самы малады з кагорты небажыхароў (якраз у гэты час мы знаёміліся з антычнай міфалогіяй, таму асацыяцыі не павінны выклікаць здзіўлення), нібы гуляючы, як тая эолава арфа, што нараджае гук, не паказваючы інструмента, лёгка і свабодна аперыраваў такімі паняццямі з тэорыі літаратуры, пра якія мы не толькі нічога не ведалі, але нават не чулі, і толькі тады міжволі ўсведамлялі, што літаратура, дзеля якой прыйшлі ва ўніверсітэт, — гэта не толькі мастацтва, але і сапраўдная складаная навука. І для такога абуджэння аўдыторыі малады вучоны меў усе падставы. За ягонымі плячыма была бліскуча абароненая дысертацыя па творчасці М.Танка і манаграфія “Паэтыка Максіма Танка: Культура вобраза. Характар верша” (Мінск, 1968). І цяпер загаловак гэтай працы ўражвае сваёй заглыбленасцю ў сутнасць даследуемай праблемы, а што казаць пра тыя часы, калі звыклымі тэмамі кандыдацкіх былі *рэвалюцыйныя матывы, сацыяльная праблематыка, вобраз самага чалавечнага з людзей* і г.д. Дэбют Вячаслава Рагойшы аказаўся надзвычай удалым, манаграфія да гэтага часу не страціла сваёй актуальнасці. А пасля выхаду яна была сапраўдным бестселерам, я добра памятаю зачытаныя экземпляры на кафедры, а з чытальнай залы вынес апошні асобнік, бо вырашыў паводле ўзору мэтра пісаць манаграфію пра творчасць Р. Барадуліна.

З тых студэнцкіх гадоў трымціць маё сэрца, калі бяру ў рукі гэтую кнігу сённяшняга доктара філалагічных навук, прафесара, акадэміка Міжнароднай акадэміі Еўразіі. Нават у знешнім афармленні прысутнічае святая беларуская сакральнасць колераў, радуе чытацкае сэрца блакіт нашага сімвалічнага васілька. А рэдактарам гэтай кнігі з’яўляецца сам Міхась Рыгоравіч Ларчанка.

Сваё даследаванне паэтыкі Максіма Танка малады тады яшчэ вучоны пачынае з верша пра цыгана-вандроўніка Квэка, што памяняў сваю волю на непатрэбны чын. Тут жа Вячаслаў Пятровіч цытуе Аляксандра Даўжэнку: “Манія. Усе прагнуць пасад. Да смерці не зразумею, чаму так лезуць да пасад. Што можа быць лепш за канкрэтную працу, уменне стварыць канкрэтную каштоўнасць для свайго грамадства!” І гэтая, і ўсе наступныя навуковыя працы Вячаслава Рагойшы былі створаны для роднай Беларусі. І ні ў воднай з іх, шаноўны чытач, вы не знойдзеце якой-небудзь кан’юнктуры, ніводная з гэтых прац не была кар’ернай.

> *“Кнігі Вячаслава Рагойшы настольныя і для студэнта, і для настаўніка славеснасці, і для дацэнта з прафесарам дзякуючы арыгінальнаму спалучэнню, здавалася б, неспалучальнага — прастаты выкладу і грунтоўнасці пададзенага матэрыялу.*

А колькі сталых, прызнаных і разам з імі маладых паэтаў-пачаткоўцаў “прыгарнуліся душой” да цудоўных кніг — “Паэтычны слоўнік” і “На шляху да Парнаса. Даведнік маладога літаратара”!

Вячаслаў Рагойша, несумненна, галоўны тэарэтык літаратурнага працэсу Беларусі. І не толькі таму, што ўзначальвае кафедру тэорыі літаратуры БДУ і з’яўляецца галоўным экспертам ВАКа, але ў першую чаргу дзякуючы сваім грунтоўным, фундаментальным даследаванням па сістэмах вершаскладання і жанравых структурах сусветнай і беларускай літаратуры. У сваіх працах “Гутаркі пра верш: Метрыка. Рытміка. Фоніка”, “Паэтычны слоўнік”, “Тэорыя літаратуры ў тэрмінах” ён па сутнасці ўпершыню ў айчыннай навуцы пра літаратуру зрабіў найгрунтоўнейшы аналіз нацыянальнай версіфікацыі на шырокім еўрапейскім і сусветным фоне, здолеўшы ўпісаць эвалюцыю беларускіх жанравых формаў у сілавое поле сусветных традыцый. Кнігі Вячаслава Рагойшы настольныя і для студэнта, і для настаўніка славеснасці, і для дацэнта з прафесарам дзякуючы арыгінальнаму спалучэнню, здавалася б, неспалучальнага — прастаты выкладу і грунтоўнасці пададзенага матэрыялу. Па сутнасці, яны сталіся компасам, які дапамагае не заблукаць па дарозе ў краіну навукі пра сутнасць паэзіі. Наогул, тэорыя вершаскладання, як і жанравая структура канкрэтнай літаратуры, — справа надзвычай складаная і не вельмі ўдзячная. Ці не таму далёка не кожны з прафесійных літаратараў згодны займацца ёю без астатку, бо не заўсёды ўпэўнены ў пасляховай рэалізацыі задумы. Вячаслаў Пятровіч не пабаяўся цяжкасцей: ужо ў згаданай першай кніжцы пра паэтыку М. Танка ён глыбока прааналізаваў рытміка-інтанацыйную структуру свабоднага верша ў цесным узаемадзеянні са зместам. І гэта тады, калі працэс фарміравання самой сістэмы верлібра яшчэ не быў завершаны. Затым ён прыйшоў да высновы пра неабходнасць сістэмнага разгляду верша. І мы ў педагагічнай практыцы ніяк не можам абысціся без кніг Вячаслава Пятровіча.

Сам мэтр добра ведае школу, любіць настаўнікаў, бачыць у іх сваіх маладзейшых калег, якіх патрэбна далучыць да вялікай справы. І многія з вучняў, адгукаючыся на шчырасць і дабрыню настаўніка, станавіліся яго паплечнікамі.

Згадваецца, як невялічкая група студэнтаў (Іван Зяньковіч, Мікола Зуеў, Хведар Ляшкевіч, Іван Штэйнер) з маладым тады яшчэ Вячаславам Пятровічам адправілася ў аднадзённае падарожжа ў славутую Вільню. Яшчэ ў цягніку наш выкладчык расказваў, а потым па прыездзе і дэманструе мясціны, звязаныя з Янкам Купалам, Кастусём Каліноўскім, Цёткай. Сталі мы, узрушаныя, ля храма Святой Ганны і слухаем радкі Максіма Багдановіча, якія натхнёна дэкламуе Вячаслаў Пятровіч:

Изломом строгим
в небе ясном
Встаёт, как вырезной, колосс.
О, как легко
в порыве страстном
Он башенки свои вознёс!

“Уюнашамі”, як калісьці называў маладых людзей незабыўны Міхась Лынькоў, мы разам з Вячаславам Пятровічам раным-раненька выпраўляліся ў Нясвіж, сённяшнюю культурную сталіцу Беларусі. Ад той незабыўнай паездкі раз і назаўсёды наш любімы выкладчык застаўся не толькі дасканалым знаўцам гісторыі і тэорыі літаратуры, але і чалавекам, які адчувае сакральную повязь з сівой мінуўшчынай свайго краю. Гэта потым ужо, дзякуючы творам Уладзіміра Караткевіча, мы пашыралі свае гістарычныя далягляды. А тады, на пачатку сямідзясятых, малады і апантаны ўніверсітэцкі выкладчык сыпаў жменямі зернейкі пазнання на нашу юную духоўную глебу, каб з цягам часу з’явіліся важкія і спелыя каласы сапраўднай шчырай беларускасці.

> *“Ён уразіў адразу. Тым болей што амаль легендарнай падавалася гісторыя пра яго надзвычай абаяльную, прыгожую і вельмі разумную жонку, дачку львоўскага прафесара Таццяну Кабржыцкую, пра іх вяселле стагоддзя, дзе прысутнічала ўся літаратурная і культурная эліта Беларусі.*

Адметнай і на ўсё жыццё запамінальнай была сумесная вандроўка ў верасні 1973 года ў Германскую Дэмакратычную Рэспубліку. Іенскі ўніверсітэт, літаратурныя мясціны Ваймара (Гётэ і Шылер), Дрэздэнская карцінная галерэя, радзіма Ліста, парк Сан-Сусі, Патсдам і, канечне, Берлін. Гэтыя мясціны чулі нашыя доўгія размовы, дыспуты, спрэчкі, філасофскія развагі. Былі шматлікія знаёмствы з нямецкімі аднагодкамі, людзьмі старэйшых пакаленняў, а таксама пэўнае, тады яшчэ негалоснае, пераасэнсаванне былога і сённяшняга, спроба зазірнуць у будучае. Ужо не выкладчыкам і нават не кіраўніком нашай дэлегацыі, а добрым і сапраўдным сябрам у тыя дні быў і заставаўся потым наш Вячаслаў Пятровіч.

А колькі было цікавых сустрэч, калі гурткоўцы пісалі навуковую працу “Літаратура і БДУ”, у якой пад кіраўніцтвам В. Рагойшы спрабавалі паказаць тую ролю, што адыграла наша alma mater у станаўленні беларускага прыгожага пісьменства. Праца была выкананая на сур’ёзным навуковым узроўні, невыпадкова яна атрымала дыпломы і граматы Міністэрства адукацыі. Іх, дарэчы, Вячаслаў Пятровіч уручыў на Купалавай Радзіме, падчас сяброўскай сустрэчы студэнтаў БДУ і Іенскага ўніверсітэта імя Ф. Шылера.

Вячаслаў Пятровіч Рагойша з’яўляецца настаўнікам для ўсіх філолагаў рэспублікі, незалежна ад таго, у якой ВНУ яны набывалі адукацыю, бо менавіта па яго кнігах і падручніках і адбываецца сапраўдныя ўваходзіны кожнага студэнта і настаўніка ў навуку пра літаратуру.

Так склалася, што пры кожнай сустрэчы з ім я заўсёды адкрываў нешта новае, асаблівае, надзвычайнае. Як гэта было, напрыклад, 8 і 9 снежня 1984 года, калі Вячаслаў Пятровіч наведаўся ў маю назаўсёды родную Мётчу.

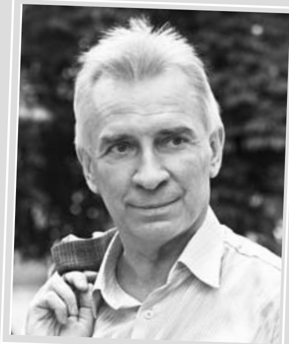
Амаль 30 гадоў прамінула з тых памятных дзён. Але дагэтуль згадваю, як свяціліся радасцю вочы старшых і малодшых школьнікаў. А сёння тыя былыя вучні распавядаюць ужо сваім дзецям пра вядомых паэтаў і вучоных. У школьным музеі “Літаратурны космас Мётчы” ў Кнізе ганаровых гасцей Вячаслаў Пятровіч разам са сваімі калегамі пакінуў запіс: “Са шчырым хваляваннем вітаем настаўнікаў і вучняў паэтычнай Мётчанскай школы. Няхай жа спрыяе вам у працы, вучобе літаратура наша родная, няхай натхняе, выхоўвае рукі і душы! Дзякуй вам за сустрэчу, хлеб-соль, гасцінец!” Таксама ў гэтым музеі захоўваюцца кнігі з аўтографамі Вячаслава Рагойшы.

У памяці ўзнікаюць радкі з верша Алега Лойкі “Ракаўскія валы”, прысвечанага Вячаславу Пятровічу:

Стагоддзяў дух —
забытых, паўзабытых,
Не менш складаных,
чым сягоння час,
Што нас ляпілі крута,
самавіта
І у свет шырокі
бласлаўлялі нас…

Няхай беларускае неба і далей спрыяе шаноўнаму Вячаславу Рагойшу, дасылае яму і яго сям’і здароўе, натхненне, мудрасць і любоў!

Паэзія і музыка заўсёды крочаць поплеч. Пра гэта яшчэ раз сведчыць XII нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі, што гэтымі днямі адбываецца ў Маладзечне. Даём слова аўтару многіх папулярных песень, якія выконваюць А. Ярмоленка, Я. Паплаўская і А. Ціхановіч, Я. Навуменка, В. Дайнека, І. Афанасьева, І. Дарафеева, Алеся, А. Хлястоў, Д. Качароўскі і іншыя, удзельніку яшчэ першага нацыянальнага фестывалю "Маладзечна-93", паэту Уладзіміру Мазго.
І падтрымліваем ягоны заклік: "Спявайце песню родную!"

Уладзімір Мазго

Адкрыўшы занава Нясвіж

Ты, хадою натомлены,
Спіш.
Табе сніцца славуты Нясвіж,
Дзе мінуўшчына моцна здзівіла,
Як скарбонка князёў Радзівілаў.

Табе сняцца былыя часы,
Што сатканы,
Нібы паясы,
З успамінаў
І светлых надзей,
У сагрэты адкрыццямі дзень.

Недзе ў Альбе шчыруюць майстры,
Каб у памяці нашай стварыць
Залатыя, як сон,
Паясы
Незвычайнай і рэдкай красы.

Шолах ветру
Ці аркушаў кніг
Адаб'ецца,
Што спынены міг,
Трапятаннем начным увушшу,
Навылёт пранізаўшы душу.

Нібы ў казку вярнуўшыся,
Спіш.
Пошчак крокаў палохае ціш.
Хто ідзе там у цемры наступны?
— Сымон Будны!

Руіны Наваградскага замка

Бліжэй да сэрца
Прыгарну я
Сівых стагоддзяў даўніну,
Дзе ранак
Сонцам каранує
У неба ўзнятую сцяну.

Нам расказаць
Пра ўсё павінны,
Дадаць
Адвечнага цяпла
Руіны велічнай краіны,
Што лёсам дадзена была.

Руіны,
Што дасюль маўчалі,
Распачынаюць гаварыць
Пра тых,
Каго даўней вянчалі
Тут непахісныя муры.

Бліжэй да сэрца
Прыгарну я
Сівых стагоддзяў даўніну,
Дзе ранак
Сонцам каранує
У неба ўзнятую сцяну.

Іду па вуліцах Гародні

Іду па вуліцах Гародні,
Дзе сонейка —
Ярчэй паходні —
Усе высвечвае двары,
І новы горад,
І стары.

Іду па вуліцах Гародні
І адкрываю
Край свой родны,
Шырокі
І ў вяках глыбокі,
Нібыта Нёман сінявокі.

Іду па вуліцах Гародні,
Дзянёк вітаючы пагодны,
Што прывядзе мяне
І заўтра —
Да храма,
Замка
І тэатра...

* * *

Я слухаю
мелодыю дажджу,
Які зайграў
на клавішах лістоты
І наталіў,
і акрыліў душу
Лагодным дакрананнем
кожнай ноты.

Я слухаю
мелодыю дажджу,
Стварыў якую
вопытны маэстра.
І вы яе паслухайце,
прашу,
Нібы канцэрт
цудоўнага аркестра.

Я слухаю
мелодыю дажджу,
Які —
і дырыжор,
і выканаўца.
І я сабе
ні кроплі не хлушу,
Што я —
у гэты міг! —
музыказнаўца...

Маэстра

Кампазітару Алегу Елісеенкаву

І для душы, і для аркестра
Стварае музыку маэстра.

Душа натхнёна ажывае,
Калі маэстра заспявае.

Спяшаюць сонечныя зыкі
Сагрэць мелодыю музыкі.

І песня зззяе, як нявеста,
Што пад вянец пайшла з маэстра.

Спявайце песню родную

Спявайце песню родную —
Вясёлую, самотную.

Шчаслівую, гаротную —
Спявайце песню родную.

Спявайце песню родную —
Адвечную, нязводную,

Бо песня — бессмяротная,
Нібы душа народная.

Яе не забывайце —
Спявайце!..

Галіна Нічыпаровіч

Паверыць баюся

У палоне кахання
Зусім прападу.
Я спаткала цябе
На сваю на бяду,
Ці на шчасце
Мне лёс
Запаветны паслаў:
На дарозе жыцця
Ты мяне адшукаў.
І сцяжынкі,
Што поруч,
Сышліся ў адну,
Нібы вэлюм,
З рамонкаў
Букет я гарну.
Тапаліных сняжынак
Віхурыцца баль.
Не вярнуць
Маладосць нам
З табою, на жаль.
На дарозе кахання
Губляю сляды,
Толькі гэта не здрада,
Не крок да бяды.

* * *

У мітусні гадоў,
Віхуры дзён
Тут ёсць выток,
Тут прыстань чалавеку.
Душа і вечнасць
Пакідаюць плён
На мудрае
Усведамленне веку.

Настальгія

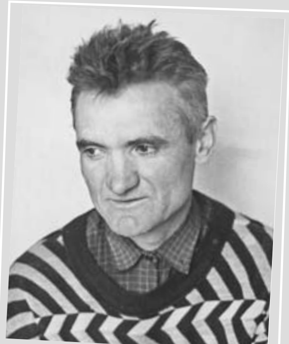
Рупліва шчыруе чужы гаспадар
Ля веснічак роднае хаты.
Журба мне глядзела з дакорам у твар
Вачыма матулі і таты.

Тут кожны куточак
струменіць цяпло,
Што хваляй ахутвае сэрца.
Як добра калісьці… калісьці было.
Было… Даўніна адгукнецца.

Даверлівы гук успрымаю на слых,
Шапоча лістотаю памяць.
Дзяцінства праб'ецца
кароценькі ўздых,
Не сцерці гадоў сваіх замець.
Парою з вачэй я слязінкі змахну,
Іх прысмак палынава-горкі.
Ніколі не сцішыцца сум па жытлу,
Дзе першыя зроблены крокі.

* * *

Не аднойчы,
Зусім не аднойчы
Марай ветлай
Глядзеўся ў вочы.
Так і сёння
Кружыў, заляцаўся
Новы дзень,
Ён са мной прывітаўся.
Сыпануў
Залацінкі-іскрынкі
Росам буйным,
Крануў аблачынкі,
Памярэжыў
Праменьчыкам першым
Ды радочкамі
Лёг у вершы.

Уладзімір Цішуроў

Зварот да Маўчаны

Дзяўчынай цябе прыгадаю,
бы кнігу ўспамінаў гартаю...
Маё табой захапленне
Было як у храме маленне!
І дух захаплення выстыў,
Я, гнаны памылкамі, — выстаяў!
Мне хацелася быць з табой шчырым,
А ты смутку сыпнула жвірам.
Маладушшу няма апраўдання —
Не ўстаяў на гары кахання.
Памяць ты да грудзей прыгарні
І мяне за грахі не кляні.
Тая памяць абудзіць найперш
Мой упарты і дзёрзкі верш.

Дуб

Не зухаваты,
А сукаваты,
Не гнецца пад ветрам дуб,
Тым ён, нягнуткі, і люб.
Якія ў дуба любошчы
На яго акругленай плошчы,
На яго жалудовай палянцы,
Дзе вятры кідаюцца ў танцы?
Дзе баяцца абдымкаў дуба
Маргарыта, і Зося, і Люба...
Бо ў яго — абдымкі дубовыя,
Да таго ж пацалункі суровыя...
Як пасее дуб жалудочкі,
То вакол узрастуць дубочкі.
І нягнуткі дубовы гай
Упрыгожыць забыты край!
Увасоблена ў дубе сіла:
Сярод дрэваў — пачэсны асілак!
Сімвал моцы і веры краю,
Цябе, дуб,
І твой дух
Услаўляю
І, як брата, цябе
Абдымаю!

Недасяжная...

Ты ў жыцці маім — недасяжная,
Тчэцца доля здаўна сярмяжная.
А каханне ці вытчэ долю,
Дзе ружовыя кветкі ў полі?..
А лёс локці да болю кусае,
Сэрца пустку штодня хапае,
Задаўнелі на локцях раны,
Мне хаваць іх трэба старанна.
Муж і сын, і кватэра прыбраная...
Мройна ўспыхне дарога санная.
А ці хопіць смеласці ў ног,
Каб ступіць мне за твой парог?
Ты сто год, нават больш, — жаданая,
Ты сто год, нават больш, — каханая!

Весялосці забытай галінка,
Наракаю цябе — Весялінка!

Фота Кастуся Дробава

Помнік у 10 тамоў

Зусім хутка пабачыць свет першая кніга Збору твораў Івана Навуменкі ў 10 тамах. Праца над гэтым знакавым выданнем вядзецца ў "Мастацкай літаратуры".

Марына ВЕСЯЛУХА

У жніўні 2008 года Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь зацвердзіў план комплексу мерапрыемстваў па ўшанаванні памяці Івана Навуменкі, пісьменніка, доктара філалагічных навук, прафесара, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Я. Коласа, заслужанага дзеяча навукі. Апроч надання імя пісьменніка адной з вуліц Мінска, а таксама бібліятэцы ў горадзе Васілевічы, што ў Рэчыцкім раёне, адкрыцця мемарыяльнай дошкі на доме, дзе жыў дзяржаўны і літаратурны дзеяч, і стварэння пастаяннай экпазіцыі пісьменніка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, — выданне Збору твораў у 10 тамах. Старшынёй камісіі па ўвекавечанні памяці Івана Навуменкі тады ж быў прызначаны Сцяпан Лаўшук, член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар. Сябар і зямляк пісьменніка, ён стаў і кіраўніком рабочай групы па стварэнні Збору твораў.

— Над падрыхтоўкай Збору твораў Івана Навуменкі працуе група з шасці навукоўцаў, мы цяпер вельмі ўважліва пераглядаем архівы пісьменніка, — распавядае Сцяпан Лаўшук. — Першы том павінен выйсці ўжо ў гэтым месяцы, яго рыхтуе кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі Ігар Шаладонаў. У гэтую кнігу ўвайшлі апавяданні і нарысы Івана Якаўлевіча, гэта фактычна пачатак яго пісьменніцкай дзейнасці, творы, напісаныя ў перыяд з сярэдзіны 1940-х гадоў і да пачатку 1960-х. Выданне таксама ўключае літаратурны і тэксталагічны каментарыі.

Іван Навуменка.

Другі том Збору твораў (над яго падрыхтоўкай працуе кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі Алесь Лапата-Загорскі) пабачыць свет таксама сёлета, напрыканцы года. Яго складуць апавяданні і нарысы. У трэці і чацвёрты тамы ўвойдуць аповесці, у пяты, шосты і сёмы — раманы, у восьмы і дзявяты — літаратуразнаўчыя і крытычныя працы Івана Навуменкі. Завяршальны дзясяты том складзе драматургія, эпісталярная спадчына пісьменніка, а таксама дакументальная аповесць "Капитан Степь идёт в разведку", напісаная ў суаўтарстве з расійскім журналістам Віктарам Мамантавым. Апошні том павінен пабачыць свет праз пяць гадоў.

Калі гаворка вядзецца пра збор твораў пэўнага пісьменніка, то адным з першых узнікае пытанне яго паўнаты. Гэты аспект новага кніжнага праекта Сцяпан Лаўшук пракаменціраваў так:

— Мы яго не называем поўным, бо гэта вельмі складаная задача. Але па сутнасці, Збор твораў Івана Навуменкі будзе такім, у яго ўвойдуць усе мастацкія творы пісьменніка, магчыма, мы не здолеем тут змясціць першыя спробы пяра, бо выданне мае абмежаваны аб'ём. Што да невядомых твораў, іх тут будзе нямала. Канечне, гаворка не ідзе пра новыя раманы, бо Навуменка ў стол не пісаў, яго кнігі актыўна выдаваліся. У Зборы твораў у навуковы абарот будзе ўведзена некалькі дзясяткаў новых апавяданняў. Да многіх з іх можна рабіць рэмарку "публікуецца ўпершыню".

Што да патэнцыяльнай цікавасці чытача і магчымай запатрабаванасці праекта, тут Сцяпан Лаўшук нават не сумняецца:

— Гэтыя кнігі перш за ўсё будуць запатрабаваны інтэлігенцыяй, да таго ж такім чынам мы ўшануем памяць Івана Навуменкі як пісьменніка, бо збор твораў у гэтым выпадку — самы лепшы помнік. Больш за тое, выданне будзе запатрабавана яшчэ і таму, што творчасць Івана Якаўлевіча — праграмная. Яго апавяданні, раманы, аповесці вывучаюцца ў школах, яны ўключаны ў праграмы па беларускай літаратуры для ВНУ. І ў цэлым мала ў нашай літаратуры пісьменнікаў, якія могуць параўнацца з І. Навуменкам-апавядальнікам. Яго апавядальныя творы можна ўключаць у любыя анталогіі — еўрапейскія, сусветныя. Яны напісаны не па афіцыйных канонах, што існавалі ў літаратуры ў той час, а з пранікненнем у глыбіню характару, з веданнем тэмы знутры. Навуменку было што сказаць, і ён ведаў, як сказаць. Да прыкладу, раман "Сасна пры дарозе" паказвае вайну ў шырокім плане, праўдзіва, пераканаўча, з тымі падрабязнасцямі, якіх не было нідзе. А "Сорак трэці" прафесар Алег Лойка лічыў самым лепшым раманам, прысвечаным трэцяму году вайны. Аповесці яго таксама выдатныя, да прыкладу, "Вайна каля Цітавай копанкі" ў нашай літаратуры — адзін з самых захапляльных твораў гэтага жанру для дзяцей. І ў цэлым прахадных, відавочна слабых твораў у Івана Навуменкі няма. Гэта быў высокакультурны пісьменнік, таму ён будзе цікавы не толькі спецыялістам-літаратуразнаўцам, але і аматарам прыгожага пісьменства.

Сцяпан Сцяпанавіч сцвярджае, што нават першая кніжачка прозы "Семнаццатай вясной" Івана Навуменкі, што выйшла ў 1957 годзе, вылучалася сярод іншых выданняў таго часу. Было адразу бачна, што ў літаратуру прыйшоў чалавек са сваёй тэмай, які ўмеў пісаць, адчуваў слова. Складана не пагадзіцца з шаноўным навукоўцам. Бо многія апавяданні Івана Якаўлевіча і сёння ўражваюць яркасцю, пластыкай мовы, дакладнасцю апісанняў. Гэта, як кажуць, "сапраўдная літаратура", а Навуменка — сапраўдны пісьменнік. Творчасць такога кшталту запатрабаваная заўсёды. Таму чакаем выхаду першага тома.

У падтрымку чытання

Уладзіслаў ГАРАЖАНКІН, дырэктар філіяла № 511 акцыянернага ашчаднага банка «Беларусбанк»:

«У героя павінна быць храбрае сэрца»

Люблю сам пах кніг, які і сёння выклікае ў мяне асацыяцыі з далёкімі краінамі і захапляльнымі гісторыямі. Яшчэ ў дзяцінстве мне падабалася блукаць паміж паліц школьнай бібліятэкі і шукаць нешта займальнае. І калі браў кнігу ў рукі, гартаў яе, адчуваў пах паперы, прадчуваў цікавае падарожжа. Але любоў да чытання прачнулася не адразу. Шчыра скажу, спачатку мяне чытаць прымушалі, а хацелася на вуліцу. Бацька быў ваенны, а ў ваенным гарадку было зусім іншае жыццё. І раптам хлопчыкі сталі выдумляць сабе новыя імёны, спаборнічаць у спрытнасці, а я не мог зразумець, у чым справа. А ўсё было вельмі проста: мае аднагодкі пазнаёміліся з кнігамі пра індзейцаў. І я захапіўся творамі Джэймса Фенімора Купера. Пасля былі Жуль Верн, Вальтэр Скот і, зразумела, Аляксандр Дзюма. Героі кніг, якія праяўлялі высакароднасць, смеласць, велікадушнасць, былі для нас настаўнікамі. І калі я чытаў гэтыя кнігі, уяўляў сябе то храбрым рыцарам, то бясстрашным падарожнікам і разам з персанажамі адкрываў для сябе не толькі новыя краіны, але і чалавечую прыроду. Для мяне ў кнізе заўсёды былі важныя героі, яркія асобы, часам я ўяўляў сябе на іх месцы і нават спрабаваў прыдумаць за аўтара, што ж будзе далей.

Апошнім часам перачытваю класіку. І ў Аляксея Талстога, і ў Івана Буніна адшукваю новыя адценні. Можа, таму, што прайшоў час, я чытаю больш удумліва. Запалі ў душу апавяданні Чарльза Дыкенса пра Лондан XIX стагоддзя. Не выпадкова на сцэнах многіх тэатраў так любяць ставіць класіку. Таму што чалавечыя каштоўнасці не мяняюцца з часам, мяняюцца толькі тэхналогіі.

Прэзентацыя

У кантэксце сусветнага мастацтва

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА, фота Аксаны Манчук

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя трэцяга тома кнігі Барыса Лазукі "Гісторыя сусветнага мастацтва". Кніга ўбачыла свет у выдавецтве "Беларусь". На старонках гэтага грунтоўнага выдання даецца аналіз развіцця розных відаў мастацтва (архітэктуры, жывапісу, скульптуры, графікі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва) ад старажытнасці да пачатку XX стагоддзя. Многія са згаданых Барысам Андрэевічам помнікаў раней не разглядаліся або былі вядомы пераважна вузкаму колу спецыялістаў. Усё гэта робіць выданне цікавым не толькі для мастацтвазнаўцаў, культуролагаў, гісторыкаў, але і для шырокага кола чытачоў.

Барыс Лазука ў галерэі "Атрыум".

Першыя два тамы (якіх, дарэчы, у выдавецтве засталося па два экзэмпляры) адзначаны высокай узнагародай — кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт Б. А. Лазука атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

На ўрачыстай прэзентацыі дырэктар НББ Раман Матульскі падкрэсліў: "Барысу Андрэевічу ўдалося зрабіць амаль немагчымае: асобныя артыкулы, якім наканавана было ўбачыць свет у розных выданнях, аб'яднаны ў энцыклапедычную працу. З лёгкай рукі даследчыка далёкія ад мастацтва людзі робяцца яго прыхільнікамі". Аляксандр Прохараў, дэкан мастацкага факультэта БДАМ, быў згодны: мэнавіта праз вывучэнне гісторыі мастацтва фарміруецца мастацкі густ студэнтаў, і кніга Барыса Лазукі акажа істотны ўплыў на маладое пакаленне.

Загадчык рэдакцыі выдавецтва "Беларусь" Сяргей Пешын адзначыў: "Выданне "Гісторыя сусветнага мастацтва" — унікальная з'ява ў гісторыі Беларусі. З часоў "бацькі беларускага мастацтвазнаўства" Міколы Шчакаціхіна ні адзін аўтар не спрабаваў напісаць такую грунтоўную працу, а тут яна з'яўляецца не асобным томам, а арганічнай часткай у кантэксце сусветнага мастацтва".

Вера Пракапцова, загадчык кафедры сусветнай і айчыннай мастацкай культуры БДУКіМ, высока ацаніла глыбокае самааддачнае аўтара падчас шматгадовай працы над кнігай.

Сам жа Барыс Андрэевіч прызнаўся: "Я шчаслівы чалавек, шчаслівы лёсам і работай". Ён удзячны ўсім, хто падтрымаў выданне, — чыноўнікам (кніга атрымала дзярждатацыю), літрэдактару Тамары Паснянковай, мастаку Усеваладу Свентахоўскаму, сям'і, што цярпела яго адсутнасць: "Шмат гадоў яны не ведалі ні агульных выхадных, ні свят, увесь час паглінала работа".

Творца кнігі — аўтар, творца яе лёсу — грамадства. Спадзяёмся, што лёс "Гісторыі сусветнага мастацтва" будзе шчаслівы і нас чакае не вельмі аддаленая па часе сустрэча з чацвёртым томам.

Калісьці з захапленнем чытаў “Лісткі календара” (1970) Максіма Танка. Можа, таму, што яны — і пра нашы мясціны (мае Брусы блізка ад Пількаўшчыны), пра нашых людзей. Мае бацькі, як і малады паэт, былі ўдзельнікамі нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі. А найбольш, відаць, мяне вабіла, прыцягвала мова ўспамінаў — нярэдкія словы, што ўжываліся і ў нашай гаворцы, знаёмыя, звыклыя змалку імёны, прозвішчы, назвы навакольных вёсак і мястэчкаў, рэк і азёр. Не менш цікава было знаёміцца з працягам “Дзённікаў”, якія публікаваліся ў часопісе “Полымя” (1996 — 1997). І вось перад намі дзённікі Максіма Танка, змешчаныя ў Зборы твораў у 13 тамах (Мінск: Беларуская навука, 2009, 2010. т. 9, 10).

Алесь КАЎРУС

Пакуль мы жывыя

Чытаючы «Дзённікі» Максіма Танка

У выданнях такога кшталту вялікае значэнне маюць каментарыі. У цэлым іх можна ацаніць станоўча. Добра, што ўкладальнікі кнігі, аўтары каментару падалі паўнейшыя даведкі пра імёны і падзеі, менш знаёмыя чытачу, але істотныя для разумення жыцця і творчасці паэта, увогуле для пазнання гісторыі і культуры.

На нашу думку, калі асоба вядомая (галоўным чынам з праграмы школьнага ды інстытуцкага, універсітэцкага навучання), то дастаткова даць лаканічную характарыстыку, да прыкладу: “Лермантаў Міхаіл Юр’евіч (1814 — 1841) — рускі паэт, празаік, драматург, мастак, афіцэр, сучаснік А. Пушкіна” (т. 10, с. 839), “Івашын Васіль Уладзіміравіч (1913 — 2009) — беларускі літаратуразнавец, педагог, аўтар падручнікаў для школьнікаў” (т. 10, с. 844).

Аднак тут назіраецца нераўнапраўны падыход. Напрыклад, на звесткі пра П. Броўку, В. Быкава, А. Куляшова, Я. Купалу, І. Шамякіна адведзена па 1 — 3 радкі, а пра Ф. Багушэвіча, М. Багдановіча, Я. Коласа, К. Крапіву, А. Пракоф’ева — ад 7 да 11 радкоў. Некаторыя звесткі не адпавядаюць рэчаіснасці. Да запісу М. Танка: “Званілі У. Караткевіч і М. Чарняўскі, што вельмі цяжка хворы муж Л. Геніюш” (31.1.1979) даецца даведка: “Чарняўскі Мікалай Мікалаевіч (нар. у 1943) — беларускі пісьменнік” (т. 10, с. 839). Але, як вядома з друку, з Геніюшамі кантактаваў гісторык і пісьменнік Міхась Чарняўскі.

23.09.1981 паэт занатоўвае: “Прачытаў нарыс В. Жука пра нашага сваткаўскага настаўніка М. А. Пашкевіча”. У “Каментарах” выказваецца меркаванне: “Магчыма, Жук Алесь (Аляксандр Аляксандравіч) (нар. у 1947) — беларускі пісьменнік”. У. Палярдзе ж нарыс напісаў вядомы на Мядзельшчыне настаўнік В. Жук. Блытаніна тым болей прыкрая, што Мікалу Пашкевіча добра ведалі ў пісьменніцкім асяродку (ён быў апантаным папулярызатарам беларускай літаратуры), а В. Быкаў прысвяціў яму аповесць “Абеліск”.

Зашмат у “Каментары” засталося “магчыма”. Некаторых з іх можна было пазбегнуць. Так, за 5.11.1980 у “Дзённіках” згадваецца прозвішча Шаранговіч. Літаратуразнаўцы тлумачаць: “Шаранговіч — магчыма, Шаранговіч Васіль Пятровіч (нар. у 1939) — беларускі графік, педагог. Працуе ў галіне кніжнай і станковай графікі, ці: Шаранговіч Канстанцін Пятровіч (нар. у 1956) — беларускі мастак. Працуе ў кніжнай і станковай графіцы, жывапісец”.

У вытлумачальнікаў была магчымасць высветліць, чые творы былі “на выстаўцы работ нашых мастакоў” 5.12.1980. Дзякуй Богу, названыя мастакі-браты жывуць і працуюць. А высветліць гэта вельмі пажадана, бо Максім Танк дае ацэнку твораў аднаго з мастакоў пад прозвішчам Шаранговіч.

Напаткаў у “Дзённіках” такое: “14.III.1971. Наведалі мяне сёння мой зямляк з Брусоў А. Каўрус і сябе друг… які калісьці ў Семяжонаў фатаграфаваў маму, Людмілу і ўсіх нас…”

Напэўна, тут гаворка і пра мяне: я родам з Брусоў, а яны недалёка ад Пількаўшчыны, значыць, я Танкаў зямляк. Пра факт сустрэчы з народным паэтам гаварылася ў маіх публікацыях. Дадам, што мне давялося прычыніцца да вывучэння творчасці, найбольш мовы Максіма Танка. Ёсць некалькі публікацый на гэтую тэму: “Самыя звонкія — родныя гукі” (Полымя, 1992, № 9), “Танк Максім” (Беларуская мова. Энцыклапедыя, 1994) і інш. Але гэта ўсё ведаю я. А як быць чытачу твораў М. Танка, які захоча дазнацца, хто маецца на ўвазе пад прозвішчам А. Каўрус?

У “Каментары” адзначацца: “На жаль, уся наяўная на сённяшні дзень даведачная літаратура, улучаючы інфармацыю, узятую з інтэрнэту, не дазволіла даць вычарпальныя звесткі, датычныя згаданых паэтам асоб” (т. 10. с. 747).

Думаецца, гэта не задача каментарыяў. Досыць дакладна ідэнтыфікаваць згаданае паэтам прозвішча, назву падзеі з сапраўднымі, рэальнымі іх носьбітамі, што дазволіць пры патрэбе выкарыстаць дадатковыя крыніцы інфармацыі. Каментарый не павінен падмяняць іншых даведнікаў.

Пра былога супрацоўніка Інстытута літаратуры НАН сказана: “Чыгрын Іван Пятровіч (нар. у 1931) — беларускі паэт, перакладчык, літаратурны крытык, краязнавец”. Я ведаў Івана Пятровіча. Краязнаўствам ён не займаўся. Мабыць, яго пераблыталі з сапраўдным краязнаўцам Сяргеем Чыгрынам. На жаль, І. Чыгрын памёр, але гэта не пазначана. Дарэчы, няма дат смерці і некаторых іншых дзённікавых “персанажаў”: Ю. Свіркі, Г. Таразевіча, А. Емяльянава. З апошнім увогуле выйшаў канфуз. Максім Танк меў на ўвазе не беларускага паэта Алеся Емяльянава, а рускага пісьменніка. Мяркуйце самі: “18.III.1967. Былі з Янкам у Маскве, на абмеркаванні “Нового мира” <...> Шкада толькі, не змог запісаць, хто і што гаварыў. А гэта — толькі крошкі з блакнота: <...> “Гэты год абяцае быць ураджайным. Генеральная тэма — рэвалюцыя... “Запіскі” Емяльянава, “Зялёная падзь” Залыгіна, “Новае назначэнне” Бека”.

У тэксце “Дзённікаў” неаднастайна прыводзяцца некаторыя прозвішчы, назвы: “27.XII.1992. Усё ніяк не магу сабрацца адпісаць А. І. Афрановічу і падзякаваць за прысланы нумары пастаўскага альманаха “Рунь”. “9.VIII.1994. Нафрановіч А. І. просіць напісаць уступ ці колькі слоў да яго зборніка”. Нават калі паэт зрабіў апіску ў прозвішчы, літаратуразнаўцы мусілі падаць яго ў правільнай форме — Нафрановіч. Гэта ўжо вядомы не толькі на Пастаўшчыне і Мядзельшчыне (адкуль ён родам), але і ва ўсёй Беларусі пісьменнік.

Урач Мядзельскай бальніцы ў адным запісе — Бажанава (правільна), у другім — Бажэнава (скажона). Зынычана прозвішча Тарасёнак: “Званіў з Мядзела старшыні райвыканкома І. Ф. Тарасенку” (2.08.1987).

Адна і тая ж вёска пішацца па-рознаму: Зялёнкі (правільна) і Зяленкі (памылкова).

7.05.1960 Максім Танк занатаваў: “Заходзіў Я. Малец, з якім я калісьці сядзеў на Лукішках. Да позняй ночы ўспаміналі сваіх аднапалчан”. Даецца каментарый: “Малец Я. — памылка М.Танка, павінна быць І. — Іван Васільевіч (1908 — 2009), дзеяч рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі...” Заўвага выказана па-чалавечы неэтычна, навукова некарэктна. Добра, што нашы папярэднікі не заўважалі такой “памылкі”, а то не было б у нас Я. Купалы (Івана Дамінікавіча Луцэвіча), Я. Скрыгана (Івана Аляксеевіча), Я. Сіпакова (Івана Данілавіча).

Разам з тым аўтары каментарыяў ідуць на самачынную замену традыцыйнага імя Кірыла “падноўленым” Кірыл, даючы даведку пра Мазурава, Арлоўскага. Але ж пры жыцці гэтых людзей беларускія газеты і часопісы, навуковыя выданні пісалі (па радыё гаварылі): Кірыла Трафімавіч Мазураў, Кірыла Пракопавіч Арлоўскі.

Складанае пытанне, можна сказаць, праблема — жаночыя прозвішчы, псеўданімы. Разгледзім адзін прыклад. Максім Танк згадвае В. Коўтун. У “Каментары” чытаем: “Валянціна Коўтун (сапр. Новік Валянціна Міхайлаўна, нар. у 1946) — беларуская пісьменніца, крытык і літаратуразнавец. Лаўрэат літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1986)”. Амаль усё літаратурнае жыццё пісьменніца вядомая чытачу як Валянціна Коўтун — пад бацькоўскім прозвішчам. Кароткі час падпісвала свае творы: Валянціна Коўтун-Новік. Дык, можа, замест “сапр. Новік В. М.” даваць: “па мужу Новік Валянціна Міхайлаўна” ці як гэта зроблена, напрыклад, у дачыненні да іншай пісьменніцы: “Палтаран (Ляпеская) Вера Сямёнаўна (1919 — 1989) — беларуская пісьменніца...”

Незразумела, чаму звыклая абрэвіятура БелСЭ рыхтавальнікамі каментарыяў пададзена як БСЭ (расчытваецца: Большая Советская Энциклопедия).

Звернем увагу яшчэ на адзін каментарый: “Труцька Васіль — выдавец і “спонсар” зборніка М. Танка “На этапах” (1936), сябра Р. Шырмы”. Слова “спонсар”, як адзначае і М. Танк, — навачасная запазычанне. Ужываць яго ў гаворцы пра мінулае неправамерна. Лепш падышло б “фундатар”.

На заканчэнне — брусянска-пількаўскае слова: “1938 г. люты 23. Фармальны голад. Напісаў пісьмо, ніхто з дому не прысылае”. Прыметнік “фармальны” абазначае “сапраўдны”.

Але досыць заўваг. Гартайма, чытайма новы Збор твораў народнага паэта.

Сцяжынкай палявою вернецца вясна…

У кожнага бываюць перыяды, калі падаецца найбольш істотным зірнуць з вышыні ўзросту і досведу на тыя часы, калі жыццё ўяўлялася вірам, у які ты патрапіў упершыню. Чаму ў “тых” абставінах быў зроблены менавіта “той” выбар? Жаданне маралізатарства над сабой як прадстаўніком колішняга маладога пакалення адмятаецца, калі разумееш, што цябе, сталага вопытнага дзядзьку з рэалізаванай кар’ерай, той малады, гарачы і перспектыўны “перац” выслухаў бы толькі дзеля прыліку — і зрабіў бы па-свойму… На неразуменні пакаленняў і трымаецца жыццё.

Юрась НЕРАТОК

Кніга Славаміра Антановіча “Вяртанне ў юнацтва”, што выйшла ў выдавецтве “Смэлтак” у 2011 годзе, адкрываецца падрабязнай, лагоднай і ўзнёслай прадмовай Генадзя Пашкова са знакавай назвай “Вобраз, напоўнены сэнсам”. А рэдактарамі выступілі знакамітыя і абазнаныя пісьменнікі Анатоль Зэкаў, Кастусь Жук, Мікола Трафімчук.

Зварот да сябе, да створанага і зробленага два пакаленні таму, рэалізацыя набыткаў таго часу — абавязак ашчаднага творцы, які разумее складнікі лёсу.

Бязмер кіламетраў за намі,
А ў нас — ні нуды, ні жуды.
Даверся: калі ты з сябрамі,
Ты зноў — малады, малады…

Чаму б пад такімі радкамі амаль трыццацігадовай даўніны і не падпісацца ўганараванаму Славаміру Антановічу? Або пад такімі, хоць і наіўнымі для цяперашняга творцы, але бясспрэчна паэтычнымі:

Апякуся аб вусны хмельныя —
І п’янее буянствам сэрца.
Абдымаю тугія калені,
Не, не я, — пэўна, ціхі вецер.

Вобраз дзяўчыны і жанчыны, загадкавай, прывабнай, спакуснай, традыцыйны для паэтаў усіх часоў. Жаданне быць каханым, пяшчотным рэалізуецца ў слове:

Разгубленым крыху паглядам
Ізноў ты шчыра
словам — верыш…
Каханая, як летам саду,
Табе я прысягаю — вершам.

А цёплыя думкі і словы — анёлы-ахоўнікі, для якіх не існуе ні адлегласці, ні часу:

Спі ты з цёплай трывогаю,
Не будзі ў хаце месяца.
Ноч — дзяўчо басаногае, —
Хай надзеяю свеціцца.

У тры паэтычныя раздзелы — два на беларускай мове (“Зачараванасць” і “Закаханасць”) і адзін на рускай (“Признание”) — укладаліся паэтычныя здабыткі Славаміра Антановіча, больш вядомага ў беларускай літаратуры як празаіка і асабліва — публіцыста.

Другую частку кнігі складае “Гжаць — рэчка ціхая”, празаічны твор, які аўтар ахарактарызаваў як дакументальную аповесць-хроніку. Адразу трэба патлумачыць, што Гжаць працякае ў Смаленскай вобласці, з’яўляецца правым прытокам Вазузы і мае свой прыток — Яўзу. Менавіта тут, у Гжацкім раёне, некалі нарадзіўся Юрый Гагарын. І тут у складзе будаўнічага студэнцкага атрада “Мінск-75” праз пяць гадоў пасля перайменавання Гжацка ў Гагарын па камсамольскай пуцёўцы быў аўтар “Вяртання ў маладосць”.

Калі не лічыць агульных звестак, што сталіся часткай гісторыі, аповесць уяўляе сабой апрацаваныя дзённікавыя запісы, якія паказваюць жыццё студэнтаў ва ўмовах працоўнага семестра. Асаблівую ўвагу Славамір Антановіч надае таму, што ведае непасрэдна: творчасці, стасункам з аднакашнікамі, камсамольскім кіраўніцтвам, дзяўчатамі — будатрадаўскімі і мясцовымі. Аповесць прасякнута ўзнёслым патрыятычным і ідэалагічным духам, уласцівым таму часу.

“Іх, камсамольскіх песень, на наша маладое жыццё хапала! Іх нараджалі камсамольскія будні, энтузіязм, вера і надзея ў тое, у што мы верылі, да чаго імкнуліся і прыбліжалі сваімі справамі. Сярод нас было мала раўнадушных, іх “выжывала” з аморфнага стану наша гарачая кроў і няўрымслівая маладосць, апаленая зорнымі агнямі, астуджаная вятрамі і холадам, сагрэтая мірным сонцам адыходзячага ў гісторыю XX стагоддзя”.

І адначасова пэўную вольніцу даюць чалавеку любыя абставіны, нават калі ён знаходзіцца ў бальніцы або ў турме. А тым больш, калі са сваімі равеснікамі — на будоўлі, на якой можна і фізічна ўзмужнець, і грошай зарабіць, і адпачыць, і за кароткі тэрмін дасягнуць пэўнай ступені ў новым социуме. І само сабой, працягнуць нястомныя спробы спаткаць зямное шчасце.

“Я прыкрыў твар Марыны валасамі, каб менш прыпякала сонца. Валасы былі цяжкія, пругкія і цёплыя, у іх адчуваўся некрануты запас маладосці. А яшчэ — водар лясных раслін, якія разамлелі ад спёкі. Такі пах бывае, калі летнім днём схаваешся ў квітнеючыя кусты”.

Ілюстратыўную частку кнігі “Вяртанне ў юнацтва” займаюць фотаздымкі з сямейнага і творчага архіва Славаміра Антановіча, значную частку якіх у сувязі з яго разнастайнай і паспяховай біяграфіяй упэўнена можна аднесці і да архіва савецкай эпохі, а з цягам часу — да гісторыі сучаснага перыяду грамадска-палітычнага і літаратурнага жыцця Беларусі.

Застаецца дадаць, што назва артыкула — перафразаваны радок з ранняга верша Славаміра Антановіча.

«Дорога, дорога ведёт от порога…»

О широкой популярности среди читателей книг, выпускаемых ООО “Харвест”, свидетельствует письмо в редакцию девятиклассницы одной из школ Брестской области. В своём материале она рассказала о туристических справочниках, которые помогли ей в путешествиях. Предлагаем его вашему вниманию.

Отдел “Кніжны свет”

Татьяна ПРОНЧИЩЕВА

Помечтаем в день рождения?

“Воскресенье, день рожденья у тебя, поздравляют твои лучшие друзья. С утра подарки…” Стоп-стоп-стоп! На календаре действительно воскресенье. У меня в самом деле день рождения. Но за окном ещё раннее утро, и есть время немного помечтать. Итак, что бы я хотела получить в этот день рождения? Плюшевого зайца? Но зоопарк, разместившийся в моей комнате, и так заполонил всё пространство. Кружку со своим именем? Но ведь она всё

равно будет передарена Сергею и Наташе, которые используют их по назначению во время профилактических семейных ссор. Билет на концерт “Ласкового мая”? Но кому нужно такое старьё! Вот если бы к нам приехал Стас Михайлов… Боже, как хорошо было быть маленькой. Кукла, кукла, кукла — вот и всё, что надо для счастья!

Но признаюсь, в моей душе уже давно живёт мечта о путешествиях. Впрочем, может ли быть иначе? Ведь вместо свежего “Cosmopolitan” под подушкой прячутся “Geo” и “Вокруг света”. Пока сверстницы читают “Унесённые ветром” Маргарет Митчелл и “Поющие в терновнике” Коллин Маккалоу, я лихорадочно перелистываю страницы “Вокруг света за 80 дней” Жюль Верна и “В мире безмолвия” Жака-Ив Кусто. А любая американская молодёжная комедия с предсказуемым финалом ничего не стоит по сравнению с каналом “National Geographic”.

Конечно, в день рождения меня ждал плюшевый медвежонок, отдалённо напоминающий Винни-Пуха после пластической операции. Кружка с надписью “От мальчиков 9 “А” класса” (после того, как через месяц сошёл слой краски, оказалось, что под ней прячется надпись “От девочек 8 “А” класса”). А также праздничное платье от бабушки в духе “Здравствуйте, 60-е!” (интересно, она перешила своё или всё-таки заказала новое у лучшей портнихи города, своей ровесницы?). Но чудо всё-таки случилось.

Огуречное чудо

Как оказалось впоследствии, план был составлен заранее. Папа на целый месяц отказался от пива. Мама снова не купила долгожданную шубу, о которой мечтает всю жизнь. Но самое главное, что бабушка с дедушкой из Столинского района собрали невероятный урожай огурцов, поэтому тоже внесли свою лепту. Благодаря этому меня ждал сюрприз: двухнедельный экскурсионный тур по Европе.

Итак, долгожданный “шенген” стоит у меня в паспорте. Чемоданы и сумки занимают половину багажного отделения. А в них — джинсы, курточки, юбки и блузки (надо же показать себя Европе!). А ещё в сумке прячется несколько пакетов с подарками от друзей, которые по уговору с ними нужно открыть на второй, шестой и десятый дни путешествия.

Наш курс — Прага!

Как прекрасно, что первый пункт в нашем путешествии — Прага! Ведь именно этот город, наравне с Венецией и Флоренцией, считается городом романтиков и идеально подходит для небольших путешествий в любое время года. Подъезжая к Праге, не выдерживаю и открываю первый пакет с надписью “Открыть на второй день”. В нём книга **“Прага”** из серии “Petit Fute”, подаренная другом Мишей. А у него действительно неплохой вкус! В издании можно найти информацию об уникальной архитектуре, которая встречается во всех кварталах без исключения. Перечень концертных залов и многочисленных церквушек, в которых можно послушать классическую музыку. И наконец, список кафе, ресторанов и ночных клубов на любой вкус (как жаль, что туда мне ещё нельзя). Теперь за одни выходные я смогу побывать на туристическом левом берегу с его замком и Старым горо-

дом или в Еврейском квартале с его древними улочками, на площади Нове-Место или в колоритных кварталах Винограды и Жижков. Спасибо, Миша! Почему я не замечала тебя раньше?

Как познакомиться с мафией?

Ещё из уроков географии помню знаменитый “сапог”: Апеннинский полуостров и три острова рядом с ним. Самый северный из них, Корсика, где родился Наполеон, принадлежит Франции. А вот два других — южный, Сицилия, и расположенная между ними Сардиния — относятся к Италии. Сицилианская мафия — это же так романтично! Но как познакомиться с её лучшими представителями без угрозы для здоровья и жизни? Об этом позаботился ещё один одноклассник, Гриша. Ведь именно он подарил мне книгу **“Сицилия”** из серии “National Geographic Traveler”, спрятанную в пакете с надписью “Открыть на шестой день!”. Конечно, подарок Гриши очень похож на Мишин. Но поскольку Гриша всегда завидует своему другу и даже начал ухаживать за мной по его примеру, Мишина репутация в моих глазах непоколебима.

Книга поделена на три части и начинается с обзора сегодняшней Сицилии, её истории и культуры. Далее следуют шесть глав, посвящённых особенно интерес-

ным достопримечательностям, выбранным автором. Каждая область представлена на карте, а места, описанные в путеводителе, выделены. К главе о Палермо прилагается подробная карта. В разделе “Советы путешественнику” собрана информация, особенно необходимая туристам. Но самым интересным оказался раздел “Гвоздь программы: мафия”. Все подробности моего знакомства с настоящим мафиози оставлю в секрете: родители будут волноваться, да и Миша ревнивый.

Париж стоит мессы!

На подъезде к Парижу меня ждал ещё один сюрприз: целых два пакета с надписями “Открыть на десятый день!”. Там оказываются книги о столице Франции: обе они называются **“Париж”** (первая из серии “Rough Guide”, а вторая — “Petit Fute”). Конечно же, это подарок близнецов: Вити и Лёши! В чём же отличие изданий?

Все знакомые знают, что Лёша — невообразимый романтик. Говорят, он пишет стихи. Но конкретной пользы от этого я не вижу, поскольку ни одно стихотворение пока не посвящено мне. Неудивительно, что его книга о Париже из серии “Petit Fute” очень романтическая. “Есть Париж литературный и Париж арти-

стический, Париж египетский и Париж готический, Париж роскошных дворцов и Париж катакомб, Париж залитых огнями широких проспектов и Париж узких, выложенных истёртыми булыжниками улочек, где так просто заблудиться и так же просто найтись, — пишут авторы книги, наверняка предварительно проконсультировавшись с Лёшей. — Есть Париж для эстетов и Париж для гурманов, рождественский Париж для тех, кто верит в сказку, и февральский Париж для тех, кто верит в любовь. Париж — это город, в котором поселилась вечность”.

А вот Витя очень серьёзный. Поэтому его “Париж” из серии “Rough Guide” выглядит основательным и надёжным. Во вводной части есть цветные фотографии с описанием главных достопримечательностей Парижа. Раздел “Основные сведения” поможет правильно спланировать поездку. Далее идет базовая информация: что нужно знать туристу перед поездкой, различные практические рекомендации. Раздел “Город” посвящён достопримечательностям Парижа. В каждой главе можно найти рассказ об одном из районов с его туристическими объектами или об экскурсиях в пригороды Парижа. В разделе справочной информации дается подробное описание отелей, ресторанов, кафе, баров, магазинов, список полезных адресов и телефонов.

Если честно, я немного разочаровалась в Мише. Вначале его подарок казался уникальным, а теперь... Неужели все путеводители продавались в одном магазине? Миша, я начинаю серьёзно сомневаться в тебе! Ты не оригинален! А ведь стоя на Эйфелевой башне, я думала именно о тебе!

Возвращаемся домой

Представляете, когда я вернулась, Миша подарил мне книгу **“Европа”** из “Rough Guide” — самый подробный и популярный путеводитель в мире, который рассказывает практически обо всех странах нашего континента! Таким образом Миша окончательно заткнул за пояс всех конкурентов. Теперь я смогу выбрать понравившийся маршрут, рассмотреть карты и комментарии, которые помогут

спланировать путешествие и продумать детали, а также ознакомиться с основными сведениями относительно языка, проживания, транспорта, еды.

Конечно, мне немного не хватает романтики Лёши. Но ведь женское счастье заключается в том, чтобы милый был рядом, а не сидел день и ночь за столом, сочиняя стихи. Когда я уже взяла книгу и стала благодарить Мишу, он потупил глаза и сказал, что хотел помочь мне в путешествиях и готов носить сумки со всей моей одеждой! Наивный Миша, ты даже не догадываешься, какой я получила стимул к обновлению собственного гардероба! Поэтому ответила согласием. Следующим летом мы отправляемся в путешествие вдвоём!

Внесение изменений в сведения о субъектах хозяйствования, имеющих лицензию на полиграфическую деятельность, по состоянию на 23 мая и 4 июня 2012 года

Наименование лицензиата	Местонахождение лицензиата (юридический адрес)	Учетный номер плательщика (УНП)	Сведения о лицензии (№ бланка лицензии, дата и № приказа о выдаче)	Срок действия лицензии	Составляющие полиграфической деятельности: выпуск печатной продукции
Выданы впервые лицензии на осуществление полиграфической деятельности сроком на пять лет:					
ЧПУП «ВВЦ»	220095, г. Минск, ул. Якубова, д. 66, корп. 3, кв. 192	190904237	02330/415 выд. 11.04.2012 № 67	11.04.2017	За исключением периодических изданий
ЧП «СержАнт Дизайн»	220088, г. Минск, ул. Андреевская, д. 4, цокольный этаж, комн. 8	190851004	02330/416 выд. 11.04.2012 № 67	11.04.2017	За исключением периодических изданий
Прекращено действие лицензий на полиграфическую деятельность, выданных:					
ОАО «Красный пищевик»	213800, г. Бобруйск, ул. Бахарова, 145, Могилевской обл.	700067279	02330/0494241 выд. 30.04.2004 № 93, прод. 20.04.2009 № 46	30.04.2014	За исключением периодических изданий
КУП «Жилкомхоз»	213352, Могилевская обл., г. Быхов, ул. Авиационная, 12	700031288	02330/0150075 выд. 08.07.2008 № 80	08.07.2013	За исключением газет
РУП «Вычислительный центр Главного статистического управления Витебской области»	210603, г. Витебск, ул. Ленина, 10а	390069935	02330/0494118 выд. 29.03.2004 № 71, прод. 23.03.2009 № 32	29.03.2014	За исключением газет
РУП «Вычислительный центр Главного статистического управления Гродненской области»	230009, г. Гродно, ул. Врублевского, 3	590000983	02330/0494215 выд. 30.04.2004 № 93, прод. 03.04.2009 № 38	30.04.2014	За исключением газет
РУП «Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси»	220108, г. Минск, ул. Казинца, д. 103, к. 211	101001968	02330/0150416 выд. 04.09.2008 № 102	04.09.2013	За исключением газет
РУП «Институт "Белжилпроект"»	220004, г. Минск, ул. Кальварийская, 17а, каб. 217	100048299	02330/0494131 выд. 03.04.2009 № 38	03.04.2014	За исключением газет
ООО «Издательско-полиграфический центр»	220018, г. Минск, ул. Якубовского, 51, комн. 3	100119772	02330/0494295 выд. 19.07.2004 № 127, прод. 12.06.2009 № 65	19.07.2014	За исключением газет
Аннулировано действие лицензии на осуществление полиграфической деятельности:					
ЧУП «ВЮА»	220014, г. Минск, ул. Минина, 14, ком. 45 (каб. 7).	191001129	02330/0552783 выд. 25.04.2009 № 50	25.04.2014	За исключением газет, кроме газеты «Царква»
Истек срок действия лицензий, выданных:					
ЧУП «ПолиграфПро»	Минская обл., Минский р-н, д. Ельница, РУП ОСК «Стайки», здание гаража на 25 спецавтомобилей, комн. 3	190515233	02330/0150024 выд. 04.04.2007 № 55	04.04.2012	За исключением периодических изданий
РУП «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по механизации сельского хозяйства»	220049, г. Минск, ул. Кнорина, 1, к.17	100230575	02330/0150025 выд. 10.05.2007 № 81	10.05.2012	За исключением газет
Продлен срок действия лицензии на осуществление полиграфической деятельности:					
ОДО «Адаст-офис»	230024, г. Гродно, ул. Советских пограничников, д. 91, к. 1	590661437	02330/348 выд. 03.08.2007 № 121, прод. 30.05.2012 № 106	04.08.2017	За исключением периодических изданий
Внесены изменения в лицензии на полиграфическую деятельность:					
ООО «Компания Агис»	246050, г. Гомель, ул. Крестьянская, 43-3, к. 3-7	400441412	02330/80 выд. 03.04.2009 № 38, вн. изм. 30.05.2012 № 106	04.04 2014	За исключением периодических изданий

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

РЭЛІГІЯ. БАГАСЛОЎЕ

Хрысціянства. Хрысціянскія цэрквы і дэнамінацыі

В тебе наша надежда = W tobie nasza nadzieja: молитвенник / [над составлением работали: Ирена Силиневич, Рената Верная]. — Гродно: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2011. — 559 с. — Часть текста параллельно на польском и русском языках. — Переплет и часть текста на польском языке. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6724-91-9 (в пер.).

Марк Подвижник. Изборник / [составитель монахиня Евпраксия] / преподобный Марк Подвижник. — Минск: Свято-Елисаветинский монастырь в г. Минске, 2011. — 197 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6886-65-5 (в пер.).

Монастыри и храмы земли Тверской / [составитель: О. С. Смирнова]. — Минск: Русская Православная Церковь. Белорусский Экзархат, 2011. — 318 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-403-2.

Новый Завет. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2011. — 1198 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-6886-70-9 (в пер.).

Попов, М. А. Митрополит С. Богуш-Сестренцевич: формирование правительственной политики по отношению к Римско-католической церкви на белорусских землях (конец XVIII – первая четверть XIX вв.): монография / М. А. Попов, А. И. Ганчар; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Гродненский государственный аграрный университет. — Гродно: ГрГАУ, 2012. — 276 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6784-99-9.

Попов, М. А. Митрополит Станислав Богуш-Сестренцевич (1731–1826): роль в формировании правительственной политики по отношению к Римско-католической церкви на белорусских землях (конец XVIII – первая четверть XIX) / М. А. Попов. — Минск: РИВШ, 2012. — 219 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-500-511-8.

Прокопчук, А. Я. Отче наш: толкование на молитву / Андрей Прокопчук. — Минск: Союз евангельских христиан баптистов в Республике Беларусь, 2012. — 118 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-90212-9-9.

50 главных молитв на привлечение любимого человека в свою жизнь / составители: Наталия Берестова, Надежда Светова. — Москва: Астрель, 2011. — 192 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-39720-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0822-5 (Харвест) (в пер.).

Святая блаженная Матрона Московская: житие и акафист. — 2-е изд. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2011. — 54 с. — Издано при участии ООО «Спутник Христианина» (Москва). — 3000 экз. — ISBN 978-985-511-372-1.

Святое Евангелие. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2011. — 830 с. — 12000 экз. — ISBN 978-985-6886-67-9 (в пер.).

Святое Евангелле Госпада нашага Ісуса Хрыста. — Минск: Свято-Елисаветинский женский монастырь в г. Минске, 2011. — 702 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-6886-62-4 (в пер.).

100 главных молитв на успех в любом деле / [составитель Лиза Маркова]. — Москва: Астрель, 2011. — 192 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3000 экз. — ISBN 978-5-271-40317-0 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0845-4 (Харвест) (в пер.).

Филарет (Вахромеев К. В. ; митрополит минский и слуцкий; 1935–). Рождественское послание Митрополита Минского и Слуцкого Филарета, Патриаршего Экзарха всея Беларуси = Раждзэственскае пасланне Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, Патрыяршага Экзарха ўсея Беларусі: 2011/2012. — Минск, 2012. — Часть текста параллельно на русском и белорусском языках. — 2000 экз.

Studia theologica Grodnensia: зборнік навуковых артыкулаў / [рэдкалегія: Андрэй Шчупал CSsR – галоўны рэдактар і інш.]. — Гродна: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2007–

Вып. 5. — 2011. — 289 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай, польскай і рускай мовах. — Частка тэксту на англійскай, польскай і рускай мовах. — 150 экз. — ISBN 978-985-6940-01-2.

Kalendarz Liturgiczny Diecezji Grodzieńskiej: na rok Pański 2012: B (II) / [opracował: ks. Roman Kotlimowski]. — Гродна: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2011. — 222 с. — На польскай мове. — 400 экз. — ISBN 978-985-6724-98-8.

Літургічны каляндар Гродзенскай епархіі.

ГРАМАДСКІЯ НАВУКІ. СТАТЫСТЫКА. ПАЛІТЫКА. ЭКАНОМІКА. ПРАВА. ВАЕННАЯ СПРАВА. АДУКАЦЫЯ. ФАЛЬКЛОР

Тэорыя статыстыкі. Статыстычныя метады

Ладутько, Н. И. Статистическая отчетность: [практическое пособие] / Н. И. Ладутько. — Минск: ФУАинформ, 2012. — 71 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6868-57-6.

Статистика Беларуси, 2012 / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2012. — 171 с. — 60 экз.

Дэмаграфія. Вывучэнне народанасельніцтва

Перепись населения, 2009 = Population census, 2009: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Минск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2010–

Т. 8: Пространственное представление результатов переписи населения Республики Беларусь 2009 года = Spatial representation of results of the 2009 population census of the Republic of Belarus. — 2011. — 226 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — Текст параллельно на русском и английском языках. — 160 экз. — ISBN 978-985-6858-93-5 (в пер.).

Сацыялогія

Александренков, Ю. В. Социология: методическое пособие для студентов заочного отделения МИДО / Ю. В. Александренков, М. А. Седнина, И. Н. Кандричина; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Информационные технологии в управлении». — Минск: БНТУ, 2012. — 39 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-758-6.

Блект, Р. Алхимия общения: искусство слышать и быть услышанным / Рами Блект. — 4-е стереотипное изд. — Москва: Астрель, 2011. — 125 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 4000 экз. — ISBN 978-5-271-40313-2 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0221-6 (Харвест) (в пер.).

Думай как миллионер / [автор-составитель Белов Н. В.]. — Минск: Харвест, 2011. — 287 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-18-0527-9 (в пер.).

Искусство творить взаимоотношения / составитель Рихард Рудзитис. — Минск: Звезды Гор, 2012. — 254 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6780-76-2 (в пер.).

Качалов, И. Л. Социология: методическое пособие для студентов инженерных специальностей БГУИР всех форм обучения / И. Л. Качалов, Т. В. Щелкова; под редакцией И. Л. Качалова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра гуманитарных дисциплин. — Минск: БГУИР, 2012. — 109 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-488-837-8.

Лиходиевская, Л. Н. Политические проблемы современной глобалистики: методические рекомендации для студентов заочной формы обучения специальности «Политология» / Л. Н. Лиходиевская; БИП – Институт правоведения. — Минск: БИП – Институт правоведения, 2012. — 47 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7014-16-3.

Ньюмен, Б. Парите вместе с орлами: [сборник] / Билл Ньюмен; [перевели с английского: Е. Г. Гендель, В. М. Боженов]. — Минск: Попурри, 2011. — 494 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1520-8 (в пер.).

Ньюмен, Б. Прямая дорога к успеху / Билл Ньюмен; [перевел с английского В. М. Боженов]. — Минск: Попурри, 2011. — 106 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-985-15-1521-5.

Положение детей в Республике Беларусь в 2010 году: национальный доклад / Национальная комиссия по правам ребенка, Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования, 2012. — 123 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-465-978-7.

Хансен, М. В. Миллионер за минуту / Марк Виктор Хансен, Роберт Аллен; [перевел с английского П. А. Самсонов]. — Минск: Попурри, 2011. — 559 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1518-5 (в пер.).

Формы палітычнай арганізацыі

Бабосов, Е. М. Основы идеологии белорусского государства: курс лекций: [для студентов] / Е. М. Бабосов. — Минск: Амалфея, 2012. — 215 с. — 1 экз. — ISBN 978-985-441-959-6.

Методическая разработка «Проблемы курса «Основы идеологии белорусского государства»: культурно-историческая или цивилизационная составляющая государственной идеологии»: для студентов всех специальностей дневной и заочной форм обучения / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра социально-политических и исторических наук; [автор-составитель Ковалева Наталья Николаевна]. — Брест: БрГТУ, 2012. — 23 с. — 100 экз.

Проблемы взаимосвязи теоретического и исторического юридического научного знания: сборник статей / Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия Министер-

ства внутренних дел Республики Беларусь; под редакцией В. В. Лазарева, С. В. Липеня. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2012. — 319 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-709-7.

Міграцыя насельніцтва. Каланізацыя

Юрэвіч, Л. Шматгалосы эпісталярыум: гісторыя людзей і ідэй на эміграцыі ў ліставанні / Лявон Юрэвіч; [рэдагаванне Наталлі Гардзіенкі]; Беларускі інстытут навукі і мастацтва. — Мінск: Кнігазбор, 2012. — 657 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-7007-43-1 (у пер.).

Міжнародныя адносіны. Знешняя палітыка Рэспублікі Беларусь

Estado de la Union. Desarrollo y perspectivas / Comité Permanente del Estado de la Unión; [bajo red. gen. P. P. Borodín]. — 2-е выд., перапрацаванае і дапоўненае. — Minsk: BELTA, 2011. — 72 с. — На іспанскай мове. — 350 экз. — ISBN 978-985-6828-73-0.

Саюзная дзяржава. Развіццё і перспектывы.

Stato dell´Unione. Sviluppo e prospettive / Comitato Permanente dello Stato dell´Unione; [a cura di P. P. Borodin]. — 2-е выд., перапрацаванае і дапоўненае. — Minsk: BELTA, 2011. — 72 с. — На італьянскай мове. — 250 экз. — ISBN 978-985-6828-75-4.

Саюзная дзяржава. Развіццё і перспектывы.

Union State. Evolution and outlook / Permanent Committee of the Belarus-Russia Union State; [under the genetal editiorship of Pavel Borodin]. — 2-е выд., перапрацаванае і дапоўненае. — Minsk: BELTA, 2011. — 72 с. — На англійскай мове. — 500 экз. — ISBN 978-985-6828-74-7.

Саюзная дзяржава. Развіццё і перспектывы.

Эканоміка. Эканамічныя навукі

Мировая экономика и бизнес-администрирование малых и средних предприятий: материалы 9-го международного научного семинара, проводимого в рамках 10-й Международной научно-технической конференции «Наука – образованию, производству, экономике», 26–28 января 2012 г.: в 2 ч. / [редколлегия: А. М. Темичев и др.]. — Минск: БНТУ, 2012. — 125 экз. — ISBN 978-985-525-836-1.

Ч. 1. — 233 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-525-834-7.

Ч. 2. — 209 с. — Часть текста на английском и чешском языках. — ISBN 978-985-525-835-4.

НИРС БГЭУ-2011: сборник научных статей [студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет; [редколлегия: Г. А. Короленок (председатель) и др.]. — Минск: РИВШ, 2011–

Вып. 1. — 2011. — 211 с. — Часть текста на английском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-512-5.

Словарь современных экономических терминов / Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО»; [составители: А. И. Базылева и др.]. — Минск: МИТСО, 2012. — 175 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-497-155-1.

Эканоміка ў цэлым

Гращенкова, Т. М. Социальная политика государства: рекомендации к изучению курса «Экономическая теория»: [для студентов] / Т. М. Гращенкова; [под редакцией С. В. Шахновича]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра экономической теории. — Витебск: ВГУ, 2011. — 25 с. — 250 экз.

Егорова, В. К. Микроэкономика: практикум для студентов и слушателей экономических специальностей / Егорова В. К., Григорьева С. П.; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2011. — 130 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-481-255-7.

Марченко, В. М. Эконометрика и экономико-математические методы и модели: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по экономическим специальностям: в 2 ч. / В. М. Марченко, Н. П. Можей, Е. А. Шинкевич; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2011– — ISBN 978-985-530-122-7.

Ч. 1: Эконометрика. — 2011. — 155 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-530-123-4.

Эконометрика и экономико-математические методы и модели: пособие для студентов заочной формы получения высшего образования экономических специальностей / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Кафедра информационно-вычислительных систем; [авторы-составители: О. И. Еськова, В. В. Бондарева, Т. А. Заяц]. — Гомель: БТЭУПК, 2011. — 64 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-461-891-3.

Экономическая теория: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по экономическим специальностям: в 3 ч. / под научной редакцией Б. В. Сорвирова. — Гомель: Центр исследования институтов рынка, 2011. — 750 экз. — ISBN 978-985-6790-37-2.

Ч. 1 / [Б. В. Сорвиров и др.]. — 188 с. — ISBN 978-985-6790-38-9.

Ч. 2 / [Б. В. Сорвиров и др.]. — 198 с. — ISBN 978-985-6790-39-6.

Ч. 3 / [Б. В. Сорвиров и др.]. — 192 с. — ISBN 978-985-6790-40-2.

Праца. Навука аб працы. Арганізацыя працы

Давыденко, Л. Н. Актуальные проблемы экономики социальной сферы: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-03 04 01 Социальная педагогика; 1-03 04 02 Социальная педагогика. Дополнительная специальность / Л. Н. Давыденко, Н. В. Сусько; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2011. — 326 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-541-038-7.

Межотраслевые общие правила по охране труда: [утверждено Министерством труда и социальной защиты 03.06.03]. — Минск: Центр охраны труда и промышленной безопасности, 2012. — 67 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6915-42-3.

Методические рекомендации по вопросам проведения обмена удостоверений участников ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС и потерпевших от катастрофы на Чернобыльской АЭС на удостоверения пострадавших от катастрофы на Чернобыльской АЭС, других радиационных аварий / Департамент по ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь. — Минск: Институт радиологии, 2011. — 50 с. — 515 экз. — ISBN 978-985-6765-86-8.

Узорова, О. В. Технология: 3-й класс: рабочая тетрадь: к учебнику О. В. Узоровой, Е. А. Нефедовой «Технология» / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: Астрель, 2012. — 63 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 25000 экз. — ISBN 978-5-271-39629-8 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0838-6 (Харвест).

Жыллёвая гаспадарка

Синяк, Н. Г. Экономика и оценка недвижимости: пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности 1-26 02 02 «Менеджмент» (по направлениям) / Н. Г. Синяк; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2011. — 212 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-530-117-3.

Формы арганізацый і супрацоўніцтва ў эканоміцы

Климович, Л. К. Предпринимательский менеджмент : курс лекций для студентов специальности 1-26 02 02 «Менеджмент» / Л. К. Климович, Е. Ф. Прокушев; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2012. — 99 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-461-892-0.

Фінансы. Банкаўская справа. Грошы

Государственный бюджет: пособие для студентов / [И. А. Еремеева и др.]. — Минск: Экоперспектива, 2011. — 109 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-469-402-3.

Данина, Е. А. Банковское хранение. Лизинговая деятельность банков: методические указания к изучению темы «Банковское право. Особенная часть»: [для студентов] / Е. А. Данина; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра гражданского права и гражданского процесса. — Витебск: ВГУ, 2011. — 37 с. — 75 экз.

Данина, Е. А. Посреднические операции банков: методические указания к изучению темы «Банковское право. Особенная часть»: [для студентов] / Е. А. Данина; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра гражданского права и гражданского процесса. — Витебск: ВГУ, 2011. — 50 с. — 75 экз.

Закон Республики Беларусь «О республиканском бюджете на 2012 год»: [принят Палатой представителей 19 декабря 2011 г.: одобрен Советом Республики 20 декабря 2011 г.]. — Минск: ИВЦ Минфина, 2012. — 193 с. — 200 экз.

Захорошко, С. С. Кредитный менеджмент: пособие по одноименной дисциплине для студентов специальности 1-25 01 04 – Финансы и кредит: в 5 ч. / С. С. Захорошко, С. Е. Витун; Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2011. — ISBN 978-985-515-488-5.

Ч. 4. — 2011. — 43 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-515-498-4.

Ч. 5. — 2011. — 26 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-515-499-1.

Наумчик, С. О. Автоматизированные финансовые расчеты: курс лекций для студентов специальности 1-25 01 04 «Финансы и кредит» / С. О. Наумчик; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2011. — 99 с. — 185 экз. — ISBN 978-985-461-909-5.

Финансово-кредитные системы зарубежных стран: пособие для студентов / [Грузицкий Юрий Леонтьевич и др.]; под редакцией И. Н. Жук, Ю. Л. Грузицкого. — Минск: Экоперспектива, 2011. — 294 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-469-395-8.

Шахнович, С. В. Фискальная и денежно-кредитная политика государства: рекомендации к изучению курса «Экономическая теория»: [для студентов] / С. В. Шахнович, Е. С. Шахнович ; [под редакцией С. В. Шахновича]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра экономической теории. — Витебск: ВГУ, 2011. — 50 с. — 250 экз.

Эканамічная палітыка. Вытворчасць

Белорусский государственный аграрный технический университет (Минск). Факультет предпринимательства и управления. Сборник научных трудов факультета предпринимательства и управления БГАТУ / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет; [редколлегия: И. М. Морозова и др.]. — Минск: БГАТУ, 2012. — 250 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-519-490-4.

Европейский туризм: тенденции развития: сборник научных статей / под научной редакцией Т. А. Лопатик. — Минск: Бестпринт, 2012. — 119 с. — Часть текста на английском и польском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-6873-37-2.

Полещук, Н. И. История развития международного туризма: пособие для иностранных студентов 1-го курса факультета специальности 1-26 02 02 «Менеджмент» (направление 1-26 02 02-06 «Менеджмент в сфере международного туризма») / Н. И. Полещук, Н. Н. Скворцова; Белорусский государственный университет, Факультет международных отношений, Филологический факультет, Кафедра международного туризма, Кафедра прикладной лингвистики. — Минск: БГУ, 2011. — 97 с. — 50 экз.

Проблемы прогнозирования и государственного регулирования социально-экономического развития: материалы XII Международной научной конференции (Минск, 20–21 октября 2011 г.): [тезисы докладов]: в 3 т. / [редколлегия: Червяков А. В. и др.]. — Минск: НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь, 2011. — 29 см. — В надзаголовке: Министерство экономики Республики Беларусь, Научно-исследовательский экономический институт Министерства экономики Республики Беларусь. — ISBN 978-985-6762-58-4.

Т. 1. — 2011. — 158 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6762-61-4.

Янчук, В. А. Национальная экономика, нестабильность и макроэкономическое равновесие: рекомендации к изучению курса «Экономическая теория»: [для студентов] / В. А. Янчук, Л. Ф. Трацевская; [под редакцией С. В. Шахновича]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра экономической теории. — Витебск: ВГУ, 2011. — 49 с. — 250 экз.

Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь

Рынок транспортных услуг (проблемы повышения эффективности): международный сборник научных трудов / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта; под редакцией В. Г. Гизатуллиной. — Гомель: БГУТ, 2001– — ISSN 2225-6741.

Вып. 4. — 2011. — 279 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 150 экз.

Агульныя пытанні гандлю. Рынак

Бьюзен, Т. Гений продаж / Тони Бьюзен, Ричард Израэль; [перевод с английского Г. И. Левитан]. — Минск: Попурри, 2011. — 284 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1501-7.

Грицкевич, В. М. Психология и этика коммерческой деятельности: курс лекций для студентов специальности 1-25 01 10 «Коммерческая деятельность» специализации 1-25 01 10 02 «Коммерческая деятельность на рынке товаров народного потребления», специальности 1-25 01 09 «Товароведение и экспертиза товаров» и слушателей специального факультета по переподготовке кадров ОСП «Институт повышения квалификации и переподготовки кадров» / В. М. Грицкевич; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2012. — 76 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-461-908-8.

Помаз, И. В. Маркетинговые коммуникации: курс лекций для студентов специальности 1-26 02 03 «Маркетинг» / И. В. Помаз, С. А. Шингирей; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2012. — 139 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-461-916-3.

Управление продажами: пособие для студентов специальности 1-25 01 10 «Коммерческая деятельность» специализации 1-25 01 10 02 «Коммерческая деятельность на рынке товаров народного потребления» и слушателей специального факультета по переподготовке кадров ОСП «Институт повышения квалификации и переподготовки кадров» / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Кафедра коммерции и технологии торговли; [автор-составитель С. П. Гурская]. — Гомель: БТЭУПК, 2011. — 203 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-461-917-0.

Міжнародны гандаль. Знешнегандлёвая палітыка

Беларусь – Сербия: издание белорусско-сербского сотрудничества / [редколлегия: Аверьянов Александр Казимирович, Назарук Игорь Васильевич, Смолкин Борис Яковлевич]. — Минск: Национальный центр маркетинга и конъюнктуры цен, 2012. — 44 с. — 500 экз.

Международная экономика: практикум: [для студентов и слушателей / В. В. Ожигина и др.]; под общей редакцией В. В. Ожигиной, Ю. В. Чайковской; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. — Минск: БГЭУ, 2011. — 171 с. — 2200 экз. — ISBN 978-985-484-813-6.

Таможенное регулирование: международные стандарты / под общей редакцией С. В. Борисюка; [авторы предисловия и комментариев: С. В. Борисюк, М. Е. Романова]. — Минск: Белтаможсервис, 2012. — 239 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6667-95-7.

Техническое регулирование в таможенном союзе. — Минск: БелГИСС, 2011. — 12 с. — 35 экз.

Знешнеэканамічная палітыка. Сусветная гаспадарка

Мировая экономика: деловой энциклопедический словарь: в 2 т. / [В. Г. Гавриленко и др.]. — Минск: Право и экономика, 2011. — 30 см. — Авторы указаны на обороте титульного л. Авторы также: Медведев В. Ф., Тур А. Н., Ядевич Н. И. — Библиография в конце разделов. — 90 экз. — ISBN 978-985-552-017-6 (в пер.).

Т. 1: А–К. — 809 с. — ISBN 978-985-552-018-5.

Т. 2: Л–Я. — 1603 с. — ISBN 978-985-552-019-2.

Республика Беларусь в системе международной экономической интеграции: учебно-методическое пособие по дисциплинам «Внешнеэкономические связи» для студентов дневной и заочной форм обучения, «Управление внешнеэкономической деятельностью» для слушателей ФПК и ПК / [Н. А. Дубенецкий и др.]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины, Кафедра экономической теории и истории. — Витебск: ВГАВМ, 2011. — 41 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-512-540-3.

Шабанов, Л. Т. Основы международной экономики: рекомендации к изучению курса «Экономическая теория»: [для студентов] / Л. Т. Шабанов; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра экономической теории. — Витебск: ВГУ, 2011. — 41 с. — 250 экз.

Права. Юрыдычныя навукі. Міжнароднае права

Козик, А. Л. Международное и национальное трудовое право (проблемы взаимодействия): монография / А. Л. Козик, К. Л. Томашевский, Е. А. Волк; Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО». — Минск: Амалфея, 2012. — 243 с. — Титульный л. и часть текста параллельно на русском и английском языках. — 300 экз. — ISBN 978-985-441-975-6.

Дзяржаўнае, канстытуцыйнае, адміністрацыйнае права

Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях: [21 апреля 2003 г. № 194-З: принят Палатой представителей 17 декабря 2002 г.: одобрен Советом Республики 2 апреля 2003 г.: текст Кодекса по состоянию на 10 января 2012 г.]. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2012. — 223 с. — 2000 экз. (1-й з-д 1 тысяча). — ISBN 978-985-427-678-6.

Крымінальнае права. Крыміналогія

Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы: сборник научных трудов / Государственное учреждение «Центр судебных экспертиз и криминалистики Министерства юстиции Республики Беларусь». — Минск, 1970– — Заглавие вып. 1–8: Вопросы криминалистики и судебной экспертизы. — ISSN 2218-5119.

Вып. 2/30 / [редколлегия: Дулов А. В. (главный редактор) и др.]. — Право и экономика, 2011. — 226 с. — 100 экз.

Григорович, В. Л. Описание следов, вещественных доказательств и человека: практическое пособие для студентов специальности 1-24 01 02 «Правоведение» / В. Л. Григорович, Г. В. Федоров, И. И. Лузгин; под редакцией В. Л. Григоровича; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 187 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-531-276-6.

Климов, А. А. Организация расследования хищений, совершаемых путем злоупотребления служебными полномочиями, присвоения и растраты: лекция / А. А. Климов, Е. И. Климова; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия Министерства внутренних дел Республики Беларусь. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2011. — 55 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-707-3.

Сборник задач по уголовно-исполнительному праву / [С. В. Казак и др.]; под общей редакцией С. В. Казак; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия Министерства внутренних дел Республики Беларусь. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2012. — 90 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-427-714-1.

Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь: [16 июля 1999 г. № 295-З: принят Палатой представителей 24 июня 1999 г.: одобрен Советом Республики 30 июня 1999 г.]. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2012. — 331 с. — 2200 экз. (1-й з-д 1 тысяча 200). — ISBN 978-985-427-724-0.

Уголовный кодекс Республики Беларусь: [принят Палатой представителей 2 июня 1999 г.: одобрен Советом Республики 24 июня 1999 г.]: с изменениями и дополнениями по состоянию на 1 февраля 2012 г. — Минск: Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2012. — 297 с. — 11320 экз. — ISBN 978-985-6928-51-5 (в пер.).

Грамадзянскае права. Судовы лад

Тихиня, В. Г. Гражданский процесс: ответы на экзаменационные вопросы / В. Г. Тихиня, М. Ю. Макарова. — 6-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2012. — 237 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-273-0.

Працоўнае права

Трудовой кодекс Республики Беларусь: с изменениями и дополнениями по состоянию на 1 января 2012 г.: (разъяснения и комментарии с практикой применения) / [авторы разъяснений и комментариев: А. Н. Одинец, С. В. Кондращук, С. В. Безмельницын]. — Минск: Промкомплекс, 2012. — 283 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6969-28-0.

Права сацыяльнага забеспячэння

Михасева, Е. А. Право социального обеспечения: (учебный модуль для юридических клиник) / Е. А. Михасева. — Минск, 2011. — 32 с. — 100 экз.

Прававыя праблемы аховы навакольнага асяроддзя

Мороз, О. В. Экологические права граждан Республики Беларусь: (учебный модуль для юридических клиник) / О. В. Мороз. — Минск, 2011. — 32 с. — 100 экз.

Аб'екты і задачы дзяржаўнага адміністрацыйнага кіравання

Анапреенко, Я. Г. Верно служить народу: краткий очерк истории милиции Московского района г. Минска / Я. Г. Анапреенко. — Минск, 2012. — 179 с. — Часть текста на белорусском языке. — 90 экз.

Итоги работы за 2011 год и задачи на 2012 год / Министерство энергетики Республики Беларусь. — Минск: Экономэнерго, 2011. — 12 с. — 800 экз.

Климченя, В. С. Организация охраны общественного порядка подразделениями органов внутренних дел при проведении массовых мероприятий: практическое пособие: [для курсантов и слушателей] / В. С. Климченя, В. В. Чудаков; под редакцией А. А. Румянцева; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия Министерства внутренних дел Республики Беларусь. — Минск: Академия МВД, 2012. — 58 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-427-708-0.

Ваенная справа. Ваенныя навукі

Левченко, Н. В. Крылатая гвардия: 57-й Краснознаменной Смоленской морской ракетоносной авиадивизии посвящается / Николай Левченко, Марина Кондратенко. — Минск: Издательство Виктора Хурсика, 2011. — 356 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6888-70-3 (в пер.).

Партизанской районной организации ветеранов г. Минска – 25 лет / [автор сборника: Романовская Р. С.]. — Минск, 2012. — 70 с. — 180 экз.

Сацыяльнае забеспячэнне. Страхаванне

Капыльская, Л. И. Пособия по временной нетрудоспособности и по беременности и родам: порядок назначения и исчисления / Л. И. Капыльская, Л. Н. Страцкевич. — 3-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2012. — 175 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-6937-33-3.

Элементарная реабилитация инвалидов по зрению: пособие для инструкторов по социально-трудовой реабилитации общественного объединения «Белорусское товарищество инвалидов по зрению» / [составители: М. Н. Антоненко, И. А. Сухотская]; под общей редакцией

Т. Н. Нетылькиной. — Минск: Кнігазбор, 2011. — 395 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 100 экз. — ISBN 978-985-70-07-42-4 (в пер.).

Этикет инвалидности: советы и пожелания / Офис по правам людей с инвалидностью; [художник В. В. Чайка]. — Минск: Згировский А. А., 2012. — 47 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6759-25-6.

Выхаванне. Навучанне. Адукацыя. Асноўныя тыпы і прынцыпы навучання

Актуальные проблемы формирования психолого-педагогической культуры будущих специалистов: межвузовский сборник научных статей с международным участием / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [ответственный редактор А. А. Селезнев]. — Барановичи: БарГУ, 2011–

Вып. 1: в 2 ч., ч. 1.: Психология / под научной редакцией Я. Л. Коломинского, ч. 2.: Педагогика / под научной редакцией В. И. Козел. — 2011. — 314 с. — 55 экз. — ISBN 978-985-498-477-3.

Грант, Я. У меня растет дочка! Как воспитать истинную женщину: [100 способов развить в вашей дочери ее лучшие задатки] / Ян и Мэри Грант; [перевела с английского Л. А. Бабук]. — Минск: Попурри, 2011. — 269 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1536-9.

Знать и уметь: брошюра для родителей и детей, посещающих детское дошкольное учреждение, о профилактике ВИЧ-инфекции и вирусных гепатитов / Белорусское общество Красного Креста. — Минск, 2011. — 14 с. — 500 экз.

Непрерывное технологическое и эстетическое образование: тенденции, достижения, проблемы: материалы I Международной научно-практической конференции, 29–30 сентября 2011 г., г. Барановичи, Республика Беларусь / [редколлегия: З. В. Лукашеня (гл. ред.), А. Э. Руднева (отв. ред.), З. Н. Кветко]. — Барановичи: БарГУ, 2011. — 209 с. — Часть текста на английском, белорусском и украинском языках. — 10 экз. — ISBN 978-985-498-485-8.

Образование и педагогическая наука. Серия 2. Социокультурное образование: труды Национального института образования / Министерство образования Республики Беларусь; [редколлегия: О. Е. Лисейчиков (ответственный редактор) и др.]. — Минск: НИО, 2008–

Вып. 3: Подходы и принципы. — 2010. — 269 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-465-725-7.

Образование и педагогическая наука. Серия 3. Математическое и естественнонаучное образование: труды Национального института образования / Министерство образования Республики Беларусь; [редколлегия: С. А. Гуцанович (председатель) и др.]. — Минск: НИО, 2007–

Вып. 3: Ценностно-смысловые ориентиры и системы. — 2011. — 221 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-465-948-0. — ISBN 978-985-465-719-6 (ошибоч.).

Технообраз-2011. Роль и место образовательной среды в непрерывном развитии и саморазвитии личности обучающихся : материалы VIII Международной научно-практической конференции (Гродно, 17–18 марта 2011 г.): в 4 ч. / [редколлегия: Тарантей В. П. (гл. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2011. — ISBN 978-985-515-459-5.

Ч. 2. — 2011. — 281 с. — Часть текста на польском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-515-482-3.

Ч. 3. — 2011. — 295 с. — Часть текста на английском и польском языках. — 80 экз. — ISBN 978-985-515-496-0.

Ч. 4. — 2011. — 233 с. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 80 экз. — ISBN 978-985-515-497-7.

Экологическая педагогика: организация экологического воспитания и образования, формирование экологической культуры: сборник научных статей / Гродненский государственный университет им. Я. Купалы; [редколлегия: О. М. Дорошко (гл. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 207 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 50 экз. — ISBN 978-985-515-480-9.

Агульная школьная адукацыя. Агульнаадукацыйная школа

Когачевская, Т. И. Введение в педагогическую профессию : учебно-методические материалы для студентов специальности «Музыкальное искусство» / Т. И. Когачевская ; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2012. — 60 с. — 62 экз.

Рич, Д. Характер: как воспитать в детях самое главное / Дороти Рич; [перевод с английского С. Э. Борич]. — Минск: Попурри, 2011. — 320 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1510-9.

Шпак, В. Г. Основы теории и методики физической культуры: методические рекомендации: [для студентов] / В. Г. Шпак, Г. Б. Шацкий; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра теории и методики физической культуры и спорта. — Витебск: ВГУ, 2011. — 49 с. — 50 экз.

Дашкольнае навучанне

Бельская, И. Л. Обучающая пропись по развитию моторики руки у дошкольников / И. Л. Бельская. — Минск: ЮниПрессМаркет, 2011. — 31 с. — 5100 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-532-651-0 (ошибоч.).

Чытальная зала

Прэзумпцыя суб'ектыўнасці

Мемуары журналістаў заўжды з'яўляюцца не менш цікавым чытаннем, чым успаміны пісьменнікаў, ці грамадскіх дзеячаў, альбо военачальнікаў. Кніга Віктара Шымоліна "Записки газетного волка" — не зусім мемуары. Хаця аўтар паслядоўна, з дакументальнай патрабавальнасцю да сябе і згадвае, успамінае ранейшыя часіны. Кропка адліку — 1950 год, Адэса… В. Шымолін зазірае ў мінулае, вылучаючы асобныя фрагменты перажытага, адкрытага, знойдзенага. Здавалася б, разам змешваюцца малое і вялікае, значнае і дробязнае…

Усё ж такі хацелася б крышачку расказаць пра аўтара. Віктар Іванавіч Шымолін у 1970 годзе закончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. У 1985-м — Мінскую вышэйшую партыйную школу. Працаваў у шматтыражным друку, у газеце "Вечерний Минск". Быў намеснікам старшыні Саюза журналістаў БССР, прэс-сакратаром Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта, уласным карэспандэнтам Беларускага тэлеграфнага агенцтва (БелТА) па Мінску і Мінскай вобласці. Цяпер — дацэнт кафедры тэорыі і метадалогіі журналістыкі Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Кандыдат філалагічных навук. Віктар Шымолін — аўтар і суаўтар многіх кніг.

"Записки газетного волка" пачынаюцца з прадмовы члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая Сердзюковіча. Ёсць у гэтым уступным цёплым слове і такая заўвага: "…набраць сцэнак з жыцця можна з лёгкасцю. Цяжэй разгледзець, выбраць, асэнсаваць тыя з іх, якія ўздзейнічаюць на душу чытача, завуць яго да святла жыцця… Калі мець на ўвазе доўгі жыццёвы шлях, то яго накірунак вызначаецца яшчэ ў дзяцінстве. Пра яго Віктар Шымолін піша не так шмат, але піша з пранізлівым пачуццём."

Часам пабытавае, асабістае неўпрыкмет узводзіцца ў ранг значнага, важкага з пункту гледжання маралі, дабрыні, справядлівасці. І тады фрагменты "Записок…" становяцца сімпатычнымі мастацкімі эсэ. Тым самым нагадваюць нам, што ад сапраўднай публіцыстыкі да сапраўднай прозы — усяго адзін крок.

З асаблівай цікавасцю чытаюцца і тыя "ўспамінальныя" старонкі кнігі, на якіх аўтар расказвае пра сустрэчы са знакамітасцямі. Кінадраматург Аляксей Каплер, аргенцінская кіназорка Лаліта Торэс, тэлевізійны журналіст Уладзімір Шэліхін, паэт Сяргей Панізнік, фотамастак Юрый Іваноў, савецкі ваенны разведчык Віктар Бачкароў… У аповедах пра гэтых і іншых людзей сустракаюцца трапныя дэталі, цікавыя параўнанні. Віктар Шымолін расказвае і ўспамінае шмат пра што з гумарам, з уласцівай яму іроніяй.

Сяргей ШЫЧКО

Букиневич, Е. С. Картотека дидактических игр и упражнений по развитию речи дошкольников к разделу «Человек и общество» / Е. С. Букиневич, А. Л. Лагунович. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 101 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-483-2.

Выявление и реабилитация социально проблемных семей в дошкольном учреждении: пособие для педагогов дошкольных учреждений / [составитель: О. С. Дятчик]. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 63 с. — 813 экз. — ISBN 978-985-538-595-1.

Горбатова, Е. В. Веселые игры с линией и цветом: учебное наглядное пособие для педагогов учреждений дошкольного образования: [4–5 лет] / Е. В. Горбатова. — Минск: Жасскон, 2012. — 39 с. — 1008 экз. — ISBN 978-985-6923-90-9.

Дмитриева, В. Г. Мой первый учебник чтения и письма с наклейками: [для дошкольного возраста] / В. Дмитриева; [рисунки: О. Серебрякова и др.]. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Сова, 2011. — 95 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-271-40167-1 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0763-1 (Харвест).

Дмитриева, В. Г. Умный букварь с крупными буквами : как научить ребенка читать / В. Г. Дмитриева; [художники: О. Серебрякова, И. Горбунова, С. Наумова]. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Сова, 2012. — 127 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-271-24-565-7 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0846-1 (Харвест).

Думаем, решаем – себя развиваем: индивидуальная тетрадь для детей 5–6 лет / [составители: М. В. Мазурова, Т. Н. Язепова]. — 9-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 40 с. — 5013 экз. — ISBN 978-985-538-608-8.

Житко, И. В. Веселые игры с числами и фигурами: учебное наглядное пособие для педагогов учреждений дошкольного образования: [4–5 лет] / И. В. Житко. — Минск: Жасскон, 2012. — 64 с. — 1008 экз. — ISBN 978-985-6923-88-6.

Жукова, О. С. Учусь читать и писать: [для дошкольного возраста (взрослые читают детям)] / Олеся Жукова; [художники: С. Емельянова, О. Наумова, О. Серебрякова]. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Астрель-СПб, 2011. — 32 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-5-271-27779-5 (Астрель). — ISBN 978-5-9725-1784-8 (Астрель-СПб). — ISBN 978-985-16-9028-8 (Харвест).

Лобановская, З. Д. Читаю сам! 60 уроков чтения: [для дошкольного возраста (взрослые читают детям): от 4 до 6] / З. Д. Лобановская, Н. Б. Шишкина; [художники: Н. Дробот и др.]. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Астрель-СПб, 2011. — 63 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-271-40627-0 (Астрель). — ISBN 978-5-9725-2220-0 (Астрель-СПб). — ISBN 978-985-18-0817-1 (Харвест).

Лыкова, Л. Л. Английский язык для дошкольников и младших школьников: упражнения, задания, тесты, советы родителям и педагогам / Л. Л. Лыкова. — Ярославль: Академия развития, 2011. — 127 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-7797-1668-0 (Академия развития). — ISBN 978-985-18-0785-3 (Харвест) (в пер.).

Мавлютова, Н. Р. Мы играем и решаем – мир вокруг мы изучаем!: развивающая тетрадь для детей 4–5 лет: в 3 ч. / Н. Р. Мавлютова, Т. В. Мавлютова. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012– — ISBN 978-985-538-517-3.

Ч. 1. — 2012. — 52 с. — 3513 экз. — ISBN 978-985-538-606-4.

Ч. 2. — 2012. — 52 с. — 3513 экз. — ISBN 978-985-538-607-1.

Мир вокруг малыша: ЕГЭ для малышей: [все, что должен уметь ваш малыш к 4–5 годам] / С. Е. Гаврина [и др.; художники: А. И. Артюх и др.]. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 31 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-5-17-075269-0 (АСТ). — ISBN 978-5-271-36413-6 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0507-1 (Харвест).

Мы играем и решаем – мир вокруг мы изучаем!: развивающая тетрадь для детей 5–6 лет: в 3 ч. — Мозырь: Белый Ветер, 2011–2012. — 20 см. — (Готовим ребенка к школе). — ISBN 978-985-538-368-1. — ISBN 978-985-538-511-1 (ошибоч.).

Ч. 3 / [составители: Н. Р. Мавлютова, Т. В. Мавлютова]. — 2012. — 57 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-599-9.

Тимофеева, Л. Л. Интерактивная сказка по мотивам русской народной сказки «Гуси-лебеди»: развивающая книга для детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста / Л. Л. Тимофеева; художник Ю. В. Жеребцов. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 22 с. — 2513 экз. — ISBN 978-985-538-597-5.

Узорова, О. В. Обучение детей чтению: 100 текстов для подготовки детей к школе: [начальное обучение] / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2012. — 95 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-17024698-4 (АСТ). — ISBN 978-5-27109264-0 (Астрель). — ISBN 978-985-16-5944-5 (Харвест).

Шишкина, В. А. Физкультурная мозаика: учебное наглядное пособие для педагогов учреждений дошкольного образования: [5–6 лет] / В. А. Шишкина. — Минск: Жасскон, 2012. — 55 с. — 508 экз. — ISBN 978-985-6923-97-8.

"Я в стране своей живу – свет и воду берегу!": система работы в области энерго- и ресурсосбережения в дошкольном учреждении / [составители: Е. В. Глущенко, М. Ю. Денисова, Л. В. Рывкина]. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 84 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-598-2.

Пачатковая школа. Сярэдняя школа

Андрэева, І. Я. Мая Радзіма – Беларусь: рабочы сшытак : 4-ты клас / І. Я. Андрэева. — Мазыр: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 45 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-520-472-6.

Веселая переменка: [сборник сценариев / редактор-составитель Л. И. Жук]. — Минск: Красико-Принт, 2012. — 121 с. — 6050 экз. — ISBN 978-985-405-660-9.

Дамасевіч, А. У. Тэматычныя распрацоўкі ўрокаў па літаратурным чытанні: 2-гі клас / А. Ул. Дамасевіч, Л. С. Скрэчка, Н. А. Лісоўская. — Мазыр: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 102 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-489-4.

Дикун, Т. А. Лабораторные занятия по методике преподавания русского языка: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-02 03 02 Русский язык и литература; 1-02 03 04 Русский язык и литература. Дополнительная специальность / Т. А. Дикун; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2011. — 59 с. — Часть текста на белорусском языке. — 130 экз. — ISBN 978-985-541-034-9.

Дмитриева, В. Г. Знайка. 1000 игр и заданий для интеллектуального развития: 5–6 лет / В. Г. Дмитриева; [художники: И. Горбунова и др.]. — Москва: Астрель; Санкт-Петербург: Сова, 2012. — 111 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-5-271-39914-5 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0759-4 (Харвест).

Жукава, С. А. Беларуская мова на «выдатна»: 2-гі клас: трэнажор / С. А. Жукава. — Мазыр: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 52 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-500-6.

Журова, Е. С. Тематические разработки уроков по трудовому обучению: 4-й класс / Е. С. Журова. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 127 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-477-1.

Зборнік заданняў для выпускнога экзамену па вучэбным прадмеце матэматыка за перыяд навучання і выхавання на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі / [Т. А. Адамовіч і інш.; пераклад з рускай мовы Н. М. Алганавай]; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. — 4-е выд. — Мінск: Народная асвета, 2012. — 271 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1732-2.

Исаченко, А. О. Гимнастика в физической культуре младших школьников: методические рекомендации / А. О. Исаченко, Н. М. Гузов; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра физического воспитания и спорта. — Витебск: ВГУ, 2011. — 45 с. — 50 экз.

Корзюк, А. А. Вывучэнне гісторыі Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст. у агульнаадукацыйнай школе: вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях: 1-020101 Гісторыя; 1-020102 Гісторыя. Дадатковая спецыяльнасць / А. А. Корзюк; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт ім. Максіма Танка. — 2-е выд. — Мінск: БДПУ, 2011. — 151 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-541-042-4.

Короткевич, З. В. Тетрадь по математике. Простые и составные задачи: 2-й класс / З. В. Короткевич, А. В. Полторак. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 55 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-490-0.

Короткевич, З. В. Тетрадь по математике. Простые и составные задачи: 4-й класс / З. В. Короткевич, А. В. Полторак. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 62 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-506-8.

Крикс, И. В. Тематические разработки уроков по математике-2: 4-й класс / И. В. Крикс; под редакцией З. И. Нелипович. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 158 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-484-9.

Крупина, С. В. Нестандартные уроки по русской литературе: 5–11-е классы: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / С. В. Крупина, И. В. Кучинская. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 175 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-612-5.

Мавлютова, Н. Р. Тематические задания и упражнения по математике: 2-й класс / Н. Р. Мавлютова. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 47 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-491-7.

Михед, Е. Н. Думай, считай, решай: 2-й класс: математический тренажер / Е. Н. Михед. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 76 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-470-2.

Михед, Е. Н. Думай, считай, решай: 3-й класс: математический тренажер / Е. Н. Михед. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 111 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-486-3.

Михед, Е. Н. Думай, считай, решай: 4-й класс: математический тренажер / Е. Н. Михед. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 127 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-487-0.

Олимпиадные задания в начальных классах: готовимся и участвуем: [русский язык, математика, белорусский язык, «Человек и мир» / составители: О. В. Брись, Г. Ф. Гончарова]. — 5-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 218 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-480-1.

Пучынская, Т. М. Методыка напісання водгуку на літаратурны твор: метадычныя рэкамендацыі для студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей / Т. М. Пучынская; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт. — Баранавічы: БарДУ, 2011. — 59 с. — Бібліяграфія: с. 61 (15 назв.). — 97 экз.

Русская литература в 11 классе: учебно-методическое пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / [И. Н. Говзич и др.]; под ред. Н. И. Мищенчука, Т. Ф. Мушинской. — Минск: Национальный институт образования, 2011. — 215 с. — 3270 экз. — ISBN 978-985-465-970-1.

Сборник заданий для выпускного экзамена по учебному предмету математика за период обучения и воспитания на II ступени общего среднего образования / [Т. А. Адамович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь. — 4-е изд. — Минск: Народная асвета, 2012. — 271 с. — 15000 экз. — ISBN 978-985-03-1731-5.

Сборник заданий для выпускного экзамена по учебному предмету «Математика» за период обучения и воспитания на III ступени общего среднего образования / Министерство образования Республики Беларусь; [составители: С. А. Гуцанович и др.]. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2012. — 207 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-465-967-1 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-142-2 (Аверсэв).

Сборник материалов для выпускного экзамена по учебному предмету «Русский язык» за период обучения и воспитания на II ступени общего среднего образования: тексты диктантов / Министерство образования Республики Беларусь; [составители: Е. Е. Долбик и др.]. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2012. — 189 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-559-004-1 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-198-9 (Аверсэв).

Синякевич, Н. И. Выполни тестовые задания по предмету «Человек и мир»: 2-й класс / Н. И. Синякевич; [под редакцией О. Г. Сорока]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 59 с. — 6013 экз. — ISBN 978-985-538-617-0.

Синякевич, Н. И. Выполни тестовые задания по предмету «Человек и мир»: 3-й класс / Н. И. Синякевич; [под редакцией О. Г. Сорока]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 38 с. — 6013 экз. — ISBN 978-985-538-618-7.

Тематические разработки уроков по математике: 3-й класс: в 2 ч. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011–2012. — ISBN 978-985-520-422-1.

Ч. 2 / [Т. Г. Павлушина и др.]. — 2012. — 190 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-476-4.

Тематические разработки уроков по русскому языку-2: 4-й класс / [И. В. Бурцева и др.]. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 178 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-478-8.

Уроки русского языка в 5 классе: пособие для учителей учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / [Мурина Л. А. и др.]. — Минск: Народная асвета, 2011. — 142 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1704-9.

Урок-презентация в современной школе / [авторы-составители: Н. Н. Пунчик, В. Н. Пунчик, А. Р. Борисевич]. — Минск: Красико-Принт, 2012. — 172 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-405-655-5.

Частникова, Л. Д. Разноуровневый дидактический материал по русскому языку: 2-й класс / Л. Д. Частникова. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 128 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-495-5.

Шаг в профессию: [сборник сценариев / редактор-составитель Л. И. Жук]. — Минск: Красико-Принт, 2012. — 121 с. — 6050 экз. — ISBN 978-985-405-658-6.

Пазашкольная агульная адукацыя. Самаадукацыя

Раптунович, О. В. Моделирование игровой программы: методический аспект: методические рекомендации / О. В. Раптунович; УО «Минский государственный дворец детей и молодежи». — Минск: МГДДиМ, 2012. — 31 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-7000-13-5.

Выхаванне, адукацыя і навучанне спецыяльных груп асоб. Спецыяльныя школы

Ковалец, И. В. Смена сезонов: [учебное наглядное пособие для педагогов учреждений образования, реализующих образовательные программы специального образования на уровне дошкольного образования] / И. В. Ковалец. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 16 с. — 813 экз. — ISBN 978-985-538-423-7.

Методика развития речи на уроках русского языка во вспомогательной школе: методические рекомендации: [для студентов дефектологических специальностей] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра коррекционной работы; [автор-составитель: Л. Г. Аленкуц]. — Витебск: ВГУ, 2011. — 47 с. — 50 экз.

Прафесійная адукацыя. Прафесійныя каледжы. Палітэхнікумы

Клинов, В. В. Культура здорового образа жизни юных спортсменов : монография / В. В. Клинов; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2011. — 181 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-477-475-6.

Вышэйшая адукацыя. Універсітэты

Белорусский государственный аграрный технический университет = Belarusian State Agrarian Technical University / [фото Е. А. Кружаловой]. — Минск: БГАТУ, 2011. — 35 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 250 экз. — ISBN 978-985-519-497-3.

Инновации в преподавании графических дисциплин. Инновации в преподавании специальных дисциплин: совершенствование технической эксплуатации автотранспортных средств: сборник докладов конференций: [в рамках] 9-ой Международной научно-технической конференции «Наука – образованию, производству, экономике», 24–28 октября 2011 г. / [редколлегия: В. В. Равино и др.]. — Минск: БНТУ, 2011. — 223 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-525-237-6 (ошибоч.).

Лагойский, И. И. Проектирование предприятий автомобильного транспорта: методические рекомендации по выполнению курсового проекта по одноименной дисциплине для студентов специальности 1-37 01 06 – Техническая эксплуатация автомобилей / И. И. Лагойский, А. В. Колеченок, С. А. Гостик; Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 51 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-515-493-9.

Методические рекомендации по выполнению курсового проекта и раздела дипломного проекта «Оценка рыночной стоимости объекта недвижимости»: для студентов специальности 1-70 02 02 «Экспертиза и управление недвижимостью и слушателей ИПКиПК / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра экономики и организации строительства; [составитель: Яромич Н. Н.]. — Брест: БрГТУ, 2012. — 71 с. — 50 экз.

Микулик, Н. А. Использование блочно-рейтингового метода при изучении математики в техническом университете: пособие для профессорско-преподавательского состава / Н. А. Микулик, А. П. Рябушко, Г. И. Лебедева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Высшая математика № 1». — Минск: БНТУ, 2012. — 14 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-773-9.

Организация и проведение преддипломной практики: методическое пособие для студентов специальности 1-26 02 01 «Бизнес-администрирование»: [для студентов / В. В. Самойлюкович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Основы бизнеса». — Минск: БНТУ, 2012. — 128 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-755-5.

Педагагічная практыка ў сістэме прафесійнай падрыхтоўкі будучага настаўніка беларускай мовы: метадычныя рэкамендацыі для студэнтаў з дадатковай спецыяльнасцю «Беларуская мова і літаратура» / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт; [складальнік Ю. М. Касцюкевіч]. — Баранавічы: БарДУ, 2011. — 105 с. — 88 экз.

Педагогические практики в начальной школе: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-01 02 01 Начальное образование; 1-01 01 02 Начальное образование. Дополнительная специальность / [Н. В. Жданович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: БГПУ, 2012. — 171 с. — 350 экз. — ISBN 978-985-541-044-8.

Подъемно-транспортные машины и механизмы: пособие для студентов высших учебных заведений группы специальностей 74 06 Агроинженерия [по выполнению курсовой работы] / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра механики материалов и деталей машин; [составители: Н. Н. Романюк и др.]. — Минск: БГАТУ, 2011. — 155 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-519-487-4.

Проблемы организации подготовки специалистов в заочной форме получения образования: материалы республиканской научно-методической конференции, 22 декабря 2011 г., Могилев / [редколлегия: Е. Л. Лазакович (председатель) и др.]. — Могилев: МгГУ, 2012. — 91 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-480-764-5.

Прокопчик-Гайко, И. Л. Методика подготовки дипломных работ: методическое пособие для слушателей переподготовки по специальностям 1-08 01 71 «Педагогическая деятельность специалистов», 1-08 01 74 «Современные технологии университетского образования» / И. Л. Прокопчик-Гайко, И. Б. Стрелкова-Зыль, Е. И. Бараева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Инженерная педагогика и психология». — Минск: БНТУ, 2012. — 68 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-680-0.

Роль непрерывного образования и вузовской науки в инновационном развитии АПК: материалы международной научно-практической конференции, 26–28 января 2012 г. / [под общей редакцией Н. В. Казаровца]. — Минск: БГАТУ, 2012. — 371с. — Часть текста на польском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-499-7.

Современные образовательные технологии, внедренные в учебный процесс БрГУ имени А. С. Пушкина: сборник статей / [под общей редакцией А. Н. Сендер]; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2012. — 73 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-814-7.

Специальности и квалификации выпускников Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники 2012 года / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — 2-е изд., стереотипное. — Минск: БГУИР, 2012. — 34 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-488-856-9.

Ушакова, В. М. Теория и практика разработки содержания вузовского образования / В. М. Ушакова. — Минск: БГУ культуры и искусств, 2011. — 221 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-522-042-9.

Факультет предпринимательства и управления: 15 лет / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский аграрный технический университет. — Минск: БГАТУ, 2012. — 19 с. — 250 экз.

Чечко, Т. Н. От школьных учебных умений к вузовским академическим компетенциям: монография / Т. Н. Чечко; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2011. — 275 с. — 100 экз. (1-й з-д 79). — ISBN 978-985-477-476-3 (ошибоч.).

Экономика организации (предприятия): пособие по выполнению курсовых и дипломных работ для студентов специальностей 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии» специализации 1-25 01 07 20 «Экономика и управление на предприятии услуг», слушателей специального факультета по переподготовке кадров ОСП «Институт повышения квалификации и переподготовки кадров» специальности 1-25 01 77 «Экономика и управление на предприятии гостиничного и ресторанного хозяйства» / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Кафедра сферы услуг и статистики; [авторы-составители: Н. В. Лацкевич и др]. — Гомель: БТЭУПК, 2011. — 115 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-461-873-9.

Экономика, управление и организация производства. Дипломное проектирование: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Экономика и организация производства» / [И. М. Бабук и др.]; под редакцией И. М. Бабука. — Минск: ИВЦ Минфина, 2012. — 197 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6993-55-1.

Экономическое образование и современные педагогические технологии. Экономика и предпринимательство: сборник научных работ / Министерство образования Республики Беларусь, Частное учреждение образования «Институт предпринимательской деятельности». — Минск: БГПУ, 2007–

Вып. 5 / [под общей редакцией В. В. Шевердова, И. С. Солодуха]. — 2011. — 147 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-541-039-4.

Вольны час. Святочныя дні. Канікулы

Августовский канал и Понеманье: путеводитель / [Управление физической культуры, спорта и туризма Гродненского облисполкома; редактор – Позлевич Т. Ю.; фотограф – Вороник А.]. — Минск: ПрестижИздатРеклама, 2012. — 74 с. — 500 экз.

Беловежская пуща: путеводитель / [составители: Худякова В. В. и др.; фотографии: Кравчук В. Г., Буневич А. Н., Бернацкий Д. И.]. — 2011. — 26 с. — 1000 экз.

Kanał Augustowski i Krai Nadniemeński: przewodnik / [Sportu i Turystyki Grodzeńskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego; redaktor – Pozlewicz T. J.; fotograf – Woronik A.]. — Minsk: PrestiżIzdatReklama, [2012?]. — 75 с. — На польскай мове. — 500 экз.

Аўгустоўскі канал і Панямонне.

Этнаграфія. Традыцыі. Фальклор

Беларусы / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору ім. Кандрата Крапівы. — Мінск: Беларуская навука, 1995– — Т. 1–8 выйшлі з указаннем: у 8 т. — ISBN 985-08-0487-4. — ISBN 978-985-08-0487-7 (у пер.).

Т. 13: Тэатральнае мастацтва / [Р. Б. Смольскі і інш.; навуковы рэдактар А. І. Лакотка]. — 2012. — 758 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-08-1360-2 (в пер.).

Духоўная спадчына беларускай вёскі / [Беларускае грамадскае аб'яднанне «Адпачынак у вёсцы»; аўтар тэксту – Ірына Мазюк; перакладчыкі – Наталля Барысенка, Чарльз Трэйсі]. — Мінск, 2011. — 31 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і англійскай мовах. — 500 экз.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў

Живая планета: большая книга знаний: [энциклопедия / составитель Александр Белейко; художник Александр Савченко]. — Минск: Современная школа, 2011. — 271 с. — Издано при участии ООО «Букмастер», ООО «ЮниверсПресс» (Минск). — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-324-6 (в пер.).

Инженерная защита окружающей среды: учебно-методическое пособие по дипломному проектированию, выполнению практических и лабораторных работ по дисциплинам «Отраслевая экология», «Основы экологии» / [В. А. Халиманчик и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Научно-исследовательский центр экологической безопасности и энергосбережения на транспорте, Кафедра «Тепловозы и тепловые двигатели». — Гомель: БГУТ, 2011. — 126 с. — 550 экз. — ISBN 978-985-468-863-3.

Пахоменко, А. Н. Анализ окружающей среды: методические указания : [для студентов]: в 4 ч. / А. Н. Пахоменко; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2012–

Ч. 1. — 2012. — 44 с. — 57 экз.

Природа: универсальная иллюстрированная энциклопедия: [уникальный источник знаний / составитель Александр Белейко; художник Александр Савченко]. — Минск: Современная школа, 2011. — 271 с. — Издано при участии ООО «Букмастер» и ООО «Юниверс-Пресс» (Минск). — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-323-9 (в пер.).

Самые красивые места мира / [ответственный редактор: Л. Садовская]. — Москва: Мир энциклопедий Аванта +: Астрель, 2011. — 123 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-5-98986-579-6 (Мир энциклопедий Аванта +). — ISBN 978-5-271-40328-6 (Астрель). — ISBN 978-985-18-0886-7 (Харвест) (в пер.).

Соколов, А. С. Урбоэкология: практическое пособие по спецкурсу для студентов специальности 1-33 01 02 «Геоэкология» / А. С. Соколов; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины. — Гомель: ГГУ, 2011. — 47 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-439-559-9 (ошибоч.).

Экологическая антропология: ежегодник / Государственное научное учреждение «Институт истории Национальной академии наук Беларуси», Отдел антропологии и экологии; главный редактор Л. И. Тегако. — Минск: Беларускі камітэт «Дзеці Чарнобыля», 2009. — 317 с. — 300 экз. — ISBN 985-6486-15-7.

Экологическая антропология: ежегодник / Государственное научное учреждение «Институт истории Национальной академии наук Республики Беларусь [т. е. Беларуси]» [и др.; главный редактор Л. И. Тегако]. — Минск: Беларускі камітэт «Дзеці Чарнобыля», 2011. — 532 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-90236-2-0.

Матэматыка

Барвенов, С. А. Математика: экспресс-тренинг для подготовки к централизованному тестированию / С. А. Барвенов, Т. П. Бахтина. — Минск: ТетраСистемс, 2012. — 135 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-536-277-8.

Бурлуцкая, И. М. Математика: пособие для иностранных слушателей подготовительного отделения БГУИР: в 2 ч. / И. М. Бурлуцкая; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Факультет доуниверситетской подготовки и профессиональной ориентации, Подготовительное отделение. — Минск: БГУИР, 2012. — 50 экз. — ISBN 978-985-488-845-3.

Ч. 1. — 54 с. — ISBN 978-985-488-844-6.

Ч. 2. — 56 с. — ISBN 978-985-488-846-0.

Грибовская, Е. Е. Математика. Вычисления. Тождественные преобразования. Уравнения: учебно-методическое пособие: [для слушателей факультета профориентации и довузовской подготовки] / Е. Е. Грибовская, И. И. Сосновский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Высшая математика». — Гомель: БГУТ, 2012. — 46 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-468-987-6.

Карточки-напоминалки: 1–2-е классы: Математика. Русский язык, белорусский язык. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 18 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-520-479-5.

Карточки-напоминалки: 3-й класс: Математика. Русский язык, белорусский язык. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 18 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-494-8.

Карточки-напоминалки: 4-й класс: Математика. Русский язык, белорусский язык. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2012. — 18 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-520-485-6.

Майсеня, Л. И. Справочник по высшей математике: [для студентов вузов] / Л. И. Майсеня, В. Э. Жавнерчик. — 2-е изд., исправленное. — Минск: ТетраСистемс, 2012. — 271 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-536-272-3.

Сборник решений заданий для выпускного экзамена по учебному предмету «Математика» за период обучения и воспитания на III ступени общего среднего образования: базовый уровень: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / [Т. А. Адамович и др.]; Национальный институт образования. — Минск: НИО: Аверсэв, 2012. — 253 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-465-966-4 (НИО). — ISBN 978-985-533-147-7 (Аверсэв).

Сборник решений заданий для выпускного экзамена по учебному предмету «Математика» за период обучения и воспитания на III ступени общего среднего образования: для классов физико-математического направления: для учащихся учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / [Т. А. Адамович и др.]; Национальный институт образования. — Минск: НИО: Аверсэв, 2012. — 172 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-465-979-4 (НИО). — ISBN 978-985-533-183-5 (Аверсэв).

Сборник тестовых заданий по элементарной математике: по дисциплине «Математика» для слушателей подготовительного отделения / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра высшей математики; [составители: Пархимович И. В., Остапчук Е. М., Юхимук М. М.]. — Брест: БрГТУ, 2011. — 46 с. — 75 экз.

Узорова, О. В. Задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 3-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-17-041339-3 (АСТ). — ISBN 78-5-271-158-00-1 (Астрель). — ISBN 978-985-13-9992-1 (Харвест).

Узорова, О. В. Задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 4-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5100 экз. — ISBN 978-5-17041338-6 (АСТ). — ISBN 978-5-271-15801-8 (Астрель). — ISBN 978-985-16-5604-8 (Харвест).

Узорова, О. В. Летние задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 1-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3530 экз. — ISBN 978-5-17-044565-3 (АСТ). — ISBN 978-5-271-17-313-4 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6792-1 (Харвест).

Узорова, О. В. Летние задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 2-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2012. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 20000 экз. — ISBN 978-5-17-044566-0 (АСТ). — ISBN 978-5-271-17312-7 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6748-8 (Харвест).

Узорова, О. В. Летние задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 3-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 17000 экз. — ISBN 978-5-17-044563-9 (АСТ). — ISBN 978-5-271-17311-0 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6698-6 (Харвест).

Узорова, О. В. Летние задания по математике для повторения и закрепления учебного материала: 4-й класс / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 15 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 12000 экз. — ISBN 978-5-17-044564-6 (АСТ). — ISBN 978-5-271-17310-3 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6539-2 (Харвест).

Узорова, О. В. 3000 новых примеров по математике: (внетабличное умножение и деление): 3–4-е классы / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 16 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 10000 экз. — ISBN 978-5-17-030468-4 (АСТ). — ISBN 978-5-271-11526-4 (Астрель). — ISBN 978-985-16-6912-3 (Харвест).

Узорова, О. В. 3000 примеров по математике: (сложение и вычитание в пределах 100): контрольные и проверочные работы: 2–3-е классы / О. В. Узорова, Е. А. Нефедова. — Москва: АСТ: Астрель, 2011. — 16 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 12000 экз. — ISBN 978-5-17-019705-7 (АСТ). — ISBN 978-5-271-06912-3 (Астрель). — ISBN 978-985-13-7820-9 (Харвест).

Алгебра

Алгебра: весь школьный курс в таблицах / [составитель Степанова Татьяна Сергеевна]. — 2-е изд. — Минск: Букмастер: Кузьма, 2011. — 287 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-549-148-5 (Букмастер). — ISBN 978-985-453-510-4 (Кузьма).

Дергачева, И. М. Линейная и векторная алгебра: учебно-методическое пособие по выполнению расчетно-графической работы / И. М. Дергачева, А. Ю. Сокольский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра высшей математики. — Гомель: БГУТ, 2012. — 37 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-468-984-5.

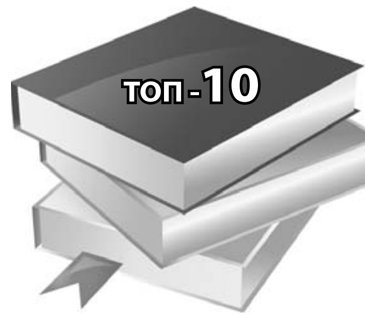
Тесты для тематического контроля по алгебре: 9-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Г. И. Струк. — 3-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 65 с. — 3013 экз. — ISBN 978-985-538-600-2.

Геаметрыя

Мокеева, О. А. Высшая математика: практикум для самостоятельной работы студентов по теме «Кривые второго порядка» / О. А. Мокеева; Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО», Факультет международных отношений и менеджмента, Кафедра логистики. — Минск: МИТСО, 2012. — 31 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-497-169-8.

Мокеева, О. А. Высшая математика: практикум для самостоятельной работы студентов по теме «Элементы аналитической геометрии в пространстве» / О. А. Мокеева; Учреждение образования Федерации профсоюзов Беларуси «Международный университет «МИТСО», Факультет международных отношений и менеджмента, Кафедра логистики. — Минск: МИТСО, 2012. — 39 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-497-170-4.

Тесты для тематического контроля по геометрии: 7-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. П. Кубеко. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2012. — 42 с. — 3513 экз. — ISBN 978-985-538-613-2.

Магазін «Мастацтва», г. Брэст

Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Александр Алексеев, Олег Лукашевич. Наследие Беларуси. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2011.
2. Александр Суворов. Брестская крепость. Война и мир. — Брест: Полиграфика, 2011.

Издание, отмеченное в феврале этого года дипломом первой степени на 51-м Национальном конкурсе «Искусство книги», посвящено истории Брестской крепости и событиям, связанным с ней. Повествование охватывает период с начала XIX века до наших дней. Отдельное место занимает героическая оборона крепости в 1941 году. Книга насыщена документами и богато иллюстрирована.

3. Жемчужины Беларуси. Брест. Первое тысячелетие. — Минск: Рифтур, 2010.
4. Оксана Котович, Янка Крук. Белорусская свадьба. Тайные ключи семейного счастья. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011.
5. Я за солнышком иду. — Минск: Народная асвета, 2011.
6. Александр Орлов. Бумажные денежные знаки в Беларуси. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2008.
7. Алесь Якімовіч. Хітрая ліса. — Мінск: Народная асвета, 2011.
8. Родничок. Хрестоматия для детей младшего школьного возраста. — Минск: Родиола-плюс, 2006.
9. Т. Г. Шлопак. Афоризмы, мысли и высказывания выдающихся женщин. Полное собрание женского остроумия и жизненной мудрости. — Минск: Харвест, 2007.
10. Деды. Дайджест публикаций о беларуской истории. — Минск: Харвест, 2011.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Януш Леон Вишневский. Одиночество в сети. — Москва: Астрель, 2010.
2. Михаил Веллер. Легенды Невского проспекта. — Москва: Астрель, 2012.
3. Пауло Коэльо. Вероника решает умереть. — Москва: Астрель; 2012.
4. Анатолий Некрасов. Материнская любовь. Мир во мне. — Москва: Астрель, 2010.
5. Джером Д. Сэлинджер. Над пропастью во ржи. — Москва: Эксмо, 2012.
6. Олеся Жукова. Обучение с пелёнок. — Москва: Астрель, 2011.
7. Вадим Пашинский. Оригами. Бумажные фигурки. — Санкт-Петербург: Полигон, 2011.
8. Катя Матюшкина. Супершкола рисования для детей от 1 до 100 лет! — Санкт-Петербург: Сова, 2010.
9. Хочу всё знать. Большая иллюстрированная энциклопедия интеллекта. — Москва: Эксмо, 2011.
10. Современный атлас мира. — Москва: Эксмо, 2011.

Унікальны праект

Сяргей Лук'янчыкаў:

«Пра Янку Купалу можна зрабіць моцны ігравы фільм»

У гэтым годзе калекцыя творчых дасягненняў Беларускага відэацэнтра пабагацела яшчэ на адзін фільм. Аўтарам сцэнарыя і рэжысёрам новай мастацка-дакументальнай стужкі "Янка Купала. Я адплацiў народу…" стаў Сяргей Лук'янчыкаў. Глядач, што бачыў яго фільм "Я — часовы вандроўнік. Якуб Колас — чалавек і паэт", будзе прыемна здзіўлены: вобраз Янкі Купалы раскрыты зусім па-іншаму.

Янка Купала (кадр з фільма).

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

— Сяргей Пятровіч, чаму дзве вашы стужкі пра творцаў, якім выпаў адзін час, якія сябравалі, такія непадобныя па пабудове?

— Калі я пачынаю новы фільм, абавязкова шукаю іншую форму. Проста не мог ісці пратаптанаю сцежкай. Гэта была б непавага да класікаў — два аднолькавыя фільмы. Нягледзячы на тое, што паэты сябравалі, яны былі вельмі розныя людзі. На аснове тых фактаў, што сабраны падчас працы над гэтым фільмам, я мог бы зняць яшчэ адзін — пра гэта сяброўства, якое сёння таксама кананізаваны міф.

Да таго ж у Коласа было доўгае жыццё, больш засталося цікавых фактаў. Калі працаваў са звесткамі пра Купалу, склалася ўражанне, што нехта добра "падчысціў" яго біяграфію: такое адчуванне, што з жыццёвага кантэксту вырвана цэлыя старонкі…

— Ці дапамаглі ў нечым рассакрэчаныя архіўныя звесткі?

— Так, яшчэ не ўсе дакументы абнародаваны. ФСБ Расіі абяцала адкрыць архівы, але чамусьці перадумала. Так што мы іх не бачылі. Ведаеце, усіх цікавіць абставіны смерці Янкі Купалы. Існуе шмат розных меркаванняў, гіпотэз. Я чытаў справаздачы аператыўных супрацоўнікаў. Але для мяне галоўным было ўсё яго жыццё, творчасць — з 1905-га, калі ён першы верш надрукаваў, лёс, вучні. У 1925-м Купала вызвалены ад усіх пасад і адпраўлены на пенсію ў 43 гады, у 1926-м забаранілі пасля адзінага паказу спектакль "Тутэйшыя", у 1930-м яго абвяшчаюць ідэолагам буржуазнага нацыянал-адраджанізму і намагаюцца прыпісаць кіраўніцтва арганізацыяй "Саюз вызвалення Беларусі"… У гэтым годзе ён спрабуе скончыць жыццё самагубствам. У 1937-м у Мінск прыслалі Панцеляймона Панамарэнку… З ліста першага сакратара кампартыі Беларусі Іосіфу Сталіну: "Найбольш буйную контррэвалюцыйную нацыяналістычную працу правёў Саюз пісьменнікаў Беларусі, які заўсёды ідэйна ўзначальваў дзясятак прафашысцкіх пісьменнікаў, у іх ліку і вядомыя Янка Купала і Якуб Колас… Янка Купала пусціў крылатае выслоўе: «Пакуль жыве мова, жыве народ»".

Пасля пакаянны ліст паэта, машына, дача, Сталінская прэмія — і трагічная смерць. Таму ў гэтай стужцы помнікі паэту — метафара: помнік пад дажджом. Нібыта аблашчаны і прыгрэты ўладай, а насамрэч ссутулены, мокры…

У таталітарнай схеме прозвішча магло быць любым: Мандэльштам, Бродскі… Вось пра гэта карціна, вось у чым яе філасофія. Галоўная думка стужкі — таталітарны рэжым і лёс мастака.

Сцэна са спектакля "Янка Купала. Кругі раю" (кадр з фільма).

Самае цікавае: пераможцам выйшаў Янка Купала, а не ўлада! Дзе яна? А Купала жывы — маладыя яго вершы чытаюць, а моладзі навязаць штосьці немагчыма. У жыцці, канечне, ён прайграў. А творчасць яго актуальна і сёння. Слова вельмі шмат значыла і значыць.

— Нідзе ў вашай стужцы няма надпісу, што яна прысвячаецца юбілею класіка.

Купалаўскі мемарыяльны запаведнік "Ляўкі" (кадр з фільма).

— Гэта анахранізм — юбілейны фільм. Пакажуць і забудуць. Пагледзеў адзін поўнаметражны і чатыры караткаметражныя фільмы магіх калег да мінулых юбілеяў. Страшэнна быў расчараваны — нават тэксты былі амаль аднолькавыя. Таленавітыя рэжысёры аказаліся ў палоне міфалогіі.

Атрымаўшы прапанову зрабіць фільм пра Янку Купалу, я паставіў адну ўмову: "У ім не будзе "говорящих голов", г. зв. інтэрв'ю з людзьмі, якія "як сёння помняць Янку Купалу" і да т.п. Вы ж ведаеце гэты жарт: колькасць тых, што неслі бервяно з Леніным на суботніку, — ужо каля 600 чалавек.

Я імкнуўся стварыць фільм не да 130-годдзя, а пра чалавека, які шмат зрабіў для беларускай зямлі. Зусім маладым ён пісаў, што на помніку яму будзе надпіс: "Янка Купала. Чалавек, які думкамі і сэрцам любіў Беларусь". Таму я адразу вырашыў: не будзе ў кадры старых прафесараў, мудрагеліць ніхто не стане, наадварот, моладзь будзе чытаць, пецьКупалавы вершы як доказ, што спадчына яго не сышла.

Быў задуманы мастацка-публіцыстычны фільм, дзе я змагу дакладна выказаць свае думкі, эмоцыі паводле прачытанага, убачанага ад усяго, што з Купалам звязана.

— Ці задаволены вы рэалізацыяй уласнай задумкі?

— Усё, што вы ўбачыце, — той выпадак, калі сцэнарый практычна стапрацэнтна перанесены на экран. Адзначу: гэта рэдкасць у дакументальным кіно. Звычайна ў дакументалістыцы ты вызначаеш ідэю, канцэпцыю фільма, а ў кадры з'яўляецца жывы чалавек, які навязвае табе сваю канцэпцыю, сваю ідэалогію.

— Як ішла праца над фільмам?

— Карціну было рабіць цяжка. Яна лёгка здымалася, манціравалася, але цяжка было шукаць матэрыял, прымаць рашэнне. У выніку матэрыялу хапіла б і на поўнаметражны фільм.

Некаторыя рэчы я проста не захацеў расказваць: яны выбіваліся з агульнага кантэксту. Купала быў вельмі ранімы, моцна перажываў. Я палічыў непатрэбным паказваць, як ён плакаў пры сведках, калі яго прыніжалі, абражалі. Мне зразумела, што ён адчуваў: калі ўлада цябе любіць, вакол шмат "сяброў", раніцаю прачнешся, улада цябе не любіць — і сяброў ужо няма. Я намагаўся перадаць драму паэта, які першы раз напісаў, што яму не хочацца жыць, у 1906-м. Уяўляеце, з чым жыў?! Я стараўся паказаць Купалу чалавекам, жыццё якога было перапоўнена. Мы ўсё гэта праходзілі: і каханне, і здраду, і нянавісць, і страх.

Хацеў, каб моладзь у фільме была. І калі рыхтаваўся да стужкі, даведаўся, што ў Тэатры беларускай драматургіі ідзе спектакль "Янка Купала. Кругі раю". Убачыў, як яго прымаюць гледачы, і папрасіў дазволу рэжысёра Святланы Навуменкі выкарыстаць фрагменты яе пастаноўкі. Дзяніс Паршын, выканаўца ролі Купалы, — вельмі здольны акцёр. Патрапляе ў створаную мной сістэму вобразаў. Маладыя акцёры дапамагаюць гледачу зразумець характар Купалы, яго тэмперамент. Пра Купалу можна зрабіць моцны ігравы фільм.

Дарэчы, падчас работы здарыўся такі выпадак: калі Вераніка Буслаева чытала тэкст, я спецыяльна вырашыў даць фонам шкло, дзе засвечваюцца нейкія сілуэты на пярэднім плане. У кадры атрымалася двайная экспазіцыя: калі адна выява накладваецца на другую. Нечакана здымкі спыняе аператар і кажа: "Не магу зразумець, адкуль на заднім плане раптам з'явілася кніжная паліца са зборам твораў Янкі Купалы?" У студыі гуказапісу паліц няма, там венікі на сценах вісяць, каб шумы паглынаць. Шукалі, дзе адлюстраваўся гэты адбітак, — так і не знайшлі. І вырашылі, што гэта станоўчы знак: класік дае нам дабро менавіта на такую стужку. Спадзяюся, што гэты фільм глядач убачыць.

Пад вокладкай

Юзэфа ВОЎК

Чарняўскі, М. М. Як зрабіць вясёлым дзень / Мікола Чарняўскі; маст. Анатоль Александровіч. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2012. — 104 с.

Мікола Чарняўскі, вядомы пісьменнік, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Маўра, прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі і прэміі імя Васіля Віткі, распавядзе маленькім чытачам шмат цікавых, вясёлых і пазнавальных гісторый. Кніга незвычайная тым, што ўсе творы, змешчаныя ў ёй, напісаны паэтам паводле вершаў і казак вядомых рускіх, украінскіх, туркменскіх, таджыкскіх, кіргізскіх, азербайджанскіх, грузінскіх і іншых аўтараў. Яна — як падарожны дзённік для юных пазнавальнікаў свету, бо дзякуючы казкам можна даведацца пра многія адметнасці жыцця іншых народаў і замежныя краіны зрабіць блізкімі і адкрытымі.

Уладзімір Гніламёдаў: "Заставацца сабой..." / уклад. Мікола Мікуліч. — Мінск: Четыре четверти, 2012. — 574 с.

Чарговае выданне серыі "Асоба і час" прысвечана постаці знанага літаратуразнаўцы, доктара філалагічных навук, прафесара, акадэміка Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і выдатнага пісьменніка-раманіста Уладзіміра Гніламёдава. Кнігу склалі артыкулы, рэцэнзіі і нарысы, што друкаваліся ў беларускіх, рускіх і ўкраінскіх выданнях. Іх аўтары — вядомыя і аўтарытэтныя крытыкі, пісьменнікі і журналісты. Па-новаму бачыцца асоба героя ў інтэрв'ю і лістах, дзе выяўляюцца духоўна-філасофскія і сацыяльна-маральныя асновы і прынцыпы жыцця, творчасці даследчыка ды пісьменніка.

Полоцк / О. Н. Левко и др.; редкол.: А. А. Коваленя (гл. ред.); науч. ред. О. Н. Левко; Национальная академия наук Беларуси, Институт истории. — Мінск: Беларуская навука, 2012. — 743 с.

Гісторыка-археалагічнае даследаванне самага старажытнага горада Беларусі налічвае ўжо шмат дзесяцігоддзяў. Менавіта матэрыялы, што былі сабраны цягам 80 год працы даследчыкаў (1928 — 2011), леглі ў аснову дадзенай калектыўнай манаграфіі. Тут раскрываюцца самыя старажытныя старонкі гісторыі горада, прыводзяцца розныя факты, гіпотэзы. Аўтары манаграфіі расказваюць пра заснаванне Полацка, яго станаўленне і развіццё, даюць тлумачэнне шэрагу гістарычных падзей, ацэньваюць гаспадарча-эканамічнае, сацыяльна-палітычнае і культурнае значэнне горада на розных этапах Сярэднявечча і ранняга Новага часу.

Теорин, Ю. Ночной шторм / Юхан Теорин; пер. со швед. Е. Н. Хохловой. — Москва: РИПОЛ классик, 2011. — 464 с.

Замежныя крытыкі ўжо назвалі гэтую кнігу лепшым шведскім трылерам пасля твораў Стыга Ларсана, а самога аўтара — цудоўным апавядальнікам, чые кнігі адначасова і зачароўваюць, і палохаюць. І гэта не дзіўна. Сюжэт рамана сапраўды поўны містыкі. Паводле легенды, хутар, размешчаны на бязлюдным востраве, пабудаваны з бярвенняў, што засталіся пасля крушэння карабля. Таму побач з жывымі тут заўсёды прысутнічаюць памерлыя. Маладыя людзі Катрын і Ёакім прыязджаюць сюды са Стакгольма. Яны хочуць пражыць тут доўгае і шчаслівае жыццё, разам выгадаваць дзяцей. Але аднойчы пры дзіўных і трагічных абставінах Катрын гіне.

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам "Кніжны салон". Тэл.: 385-60-89.

«Татка, прыязджай…»

Не толькі дзіцячае апавяданне

Дзімка ўжо дзве гадзіны як ходзіць па дзедавай дачы. Хоць і не ўпершыню, ды яму тут заўсёды цікава. Шмат кветак, рознай гародніны. А цыбатыя гладыёлусы ажно большыя за трохгадовага Дзімку — ён сам мераўся з імі. Ёсць тут і ўвогуле нешта загадкавае і незразумелае. Вышэйшае не толькі за яго самога, а і за бабулю Веру. Нават дзед Сяргей выцягнутымі ўгору рукамі не дастае да круглай, атачанай жоўтым вянком шапкі гэтай расліны. Бабуля называе яе сланечнікам і кажа, што ён у дзеда ўдаўся: такі ж высокі і худы. Але Дзімка ведае, што бабуля кажа няпраўду, бо дзед таўсцейшы за гэтага велікана і шапкі такой не носіць. Бабуля ж дадае, што зімой гэты даўгалыгі велікан пачастуе ўсіх сваімі смачнымі семачкамі.

Дзімка і на гэты раз не надта верыць бабулі, бо дзе той сланечнік можа купіць семак? На дзедаву дачу не прыязджаюць жанчыны з вялізнымі мяхамі, якія прадаюць семачкі на мінскім рынку. Дзімка са старэйшай сястрычкай Ленай сам бачыў іх. Але з бабуляй ён не спрачаецца: хай кажа, а ён пасмяецца зімой, калі сланечнік не знойдзе семачак.

У будынку Дзімку таксама не сумна. Там столькі сабраных дзедам цікавостак, што дагэтуль не можа ўсе перагледзець. Бывала, так захопіцца дзедавымі машынкамі, што не чуваць яго і не відаць. Тады бабуля знарок гучна і доўга шукае ўнука, прытворна пытаючыся ў Ленкі:

— Лена, Леначка, а ты не бачыла, дзе гэта наш Дзімка?

— Не, бабулечка Верачка, не бачыла, — сур'ёзна адказвае дзяўчынка.

— Ну гэты Дзімка, ну Дзімка, — не зразумець: ці то бабуля злуецца, ці то на свой недагляд наракае. — Ну проста Дзімка-невідзімка.

Тады Лена гучна смяецца і пачынае клікаць:

— Дзімка-невідзімка, хадзі сюды. Цябе сланечнік шукае.

Дзімка спачатку маўчыць, а тады шусь з другога паверха і — да Ленкі. Ён прывык верыць старэйшай сястрычцы, яна часта заступаецца за яго.

Акрамя машынак Дзімка захапляецца дзядулевымі кніжкамі. Асабліва з малюнкамі. Такія ёсць і ў іх мінскай кватэры. Ён любіць слухаць, як чытае казкі тата. Ніхто не ўмее так, як ён. Нават мама, бывала, заслухаецца, завіхаючыся каля пліты і гатуючы для Сяргейкі і ўсіх аднасямейнікаў вячэру. А гатавала мама заўсёды смачна. Сяргейка ніколі не пакідаў на сваёй талерцы нічога няз'едзенага.

Вось толькі цяпер мама не заўсёды сама завіхаецца каля пліты. Апошнім часам яе часта не бывае дома. І тады кухарам становіцца хмуры тата. Але ў яго не атрымліваецца так смачна. Казкі ён чытае лепш, чым гатуе. Як спячэ яечню, то яе ніяк не могуць пажаваць Дзімкавы зубкі. Тата тады хмурыцца яшчэ больш, злуецца, прымушае есці. Дзімка так стараецца не пакрыўдзіць тату, што ажно слёзкі дрыжаць на вейках. Старэйшая сястрычка хітрэйшая. Яна напхае поўны роцік, жуе-жуе тую яечню, а потым шусь у прыбіральню. А там смеццеправод. Яму ўсё адно, якая тая ячня. Сяргейка ж лісліва просіць тату:

— А ты мне казку пачытай. Я люблю слухаць.

Тата хоць і не надта ахвоча, але бярэ ў рукі кніжку. Відаць, ён і сам захапляецца чытаннем, бо твар яго святлее і пра яечню кухар ужо не ўспамінае.

На дачы ж Дзімка толькі гартае кніжкі, сам чытаць яшчэ не ўмее.

Цяпер жа ён захапіўся іншай справай. Ды так, што забыўся на ўсё і пра ўсіх. Не чуе нават, што яго бабуля шукае.

— А дзе гэта наш Дзімка-невідзімка? — пытаецца бабуля ў Леначкі і хітра так пазірае на яе, быццам кажа ёй: "Ты ж ведаеш. Праўда? Ты ж большая за Дзімку — табе хутка пяць гадочкаў будзе".

— Не-а, бабулечка Верачка, не ведаю. Праўда-праўда, — хітае галоўкай у знак доказу ўнучка. І сама пачынае клікаць: — Дзімка, ну Дзімка, пакажыся.

Але маўчыць хлопчык. Не абзываецца. На другім паверсе дачы, які дзядуля называе незразумелым яму словам "мансарда", Дзімка знайшоў чарговую цікавостку. Гэта даўнейшы тэлефон-трубка. Калісьці быў рэдкім і модным. Бо з кнопачкамі. На іх цяпер і націскае Дзімка. Проста так. Цікава, як яны шчоўкаюць.

Пашчоўкаў Дзімка, нібыта нумар нейкі набраў. Тады прыклаў тэлефон да вуха, быццам пачуць нешта захацеў. Але маўчыць трубка, не адгукаецца.

Дзімка пакруціў яе, паглядзеў на кнопкавыя лічбы. А тады зноў набраў нумар. Паднёс слухаўку да вуха. І ціха-ціхенька гаворыць:

— Алё, татка, вазьмі трубку, — шэпча ён, прыкрываючы тэлефон каля рота рукой, як сапраўдны канспіратар. — Гэта твой Дзімка гаворыць.

Маўчыць тэлефон. Але Дзімка не спыняецца: мо не чуе татка. І ён крышачку гучней пачынае расказваць яму:

— Тата, я тут ужо дзве гадзіны гуляю. А цябе няма...

Маўчыць трубка. Ды не маўчыць Дзімка. Расказвае-жаліцца тату:

— Я гуляю тут, а цябе няма. Ты чуеш? Прыязджай, татка...

Не адзываецца слухаўка.

Не ведае бедны Дзімка ўсіх перыпетый, што апошнім часам захліснулі іх сям'ю. Не разумее, дзе падзеліся ранейшыя згода ды лад, калі яны ўсе разам хадзілі ў парк, гушкаліся на арэлях, нават на аглядным коле падымаліся. Наведваліся ў звярынец, дзе шмат розных жывёлін, якіх Дзімка з Ленай толькі па тэлевізары бачылі. Адным словам, весела і радасна было ўсім разам.

А тады нечакана сталі нейкія дзіўныя рэчы адбывацца. То доўга мамкі дома не бывае, і таму тата злуецца і панура снуўдаецца па пакоі. А калі мама вернецца, нейкая стомленая, без усмешкі і ад яе не вельмі прыемна пахне, тата толькі злосна зірне, змаўчыць, пакуль дзеці не паснуць, а затым ужо дае волю словам: выгаворвае, на чым свет стаіць. Тая ж апраўдваецца, просіць прабачэння, абяцае, што ніколі больш не будзе такога. Але мінае час, і яе знікненне паўтараецца зноў.

Трываў-трываў Дзімкаў тата, а тады, відаць, каб напалохаць маму, сам знік. Доўга не было яго дома. Не толькі Дзімка з Ленай плакалі, мама, было відаць, турбавацца пачала. Калі ж тата вярнуўся, пры ўсіх рашуча прамовіў да мамы:

— Калі яшчэ раз паўторыцца твой загул, — Дзімка ніяк не зразумеў гэтага слова, не магла пазней патлумачыць і Лена, — я сыду.

Што азначала гэтае "сыду", дзеці таксама не зразумелі.

А калі тата перастаў начаваць дома, мама тлумачыла, што ён у ад'ездзе — у камандзіроўцы ў далёкім горадзе, нейкую складаную работу робіць. Дзімка сумаваў асабліва, бо перастаў чуць казкі, якія некалі так хораша чытаў тата. Мама ж часцей станавілася ўсё больш вясёлай, нават калі прычын для гэтага не было. Тады яна не толькі казак не чытала, а нават вячэры не гатавала.

Дзеці ўсё часцей сталі бываць на дзедавай дачы. Дзед забіраў іх з горада на сваёй "Таёце" — Дзімка вельмі добра ведаў усе маркі аўтамабіляў, таму нездарма захапляўся дзядулевымі машынкамі. Хоць і не надта весела без таты і без мамы, ды ёсць чым час заняць.

Вось і цяпер Дзімка знайшоў сабе занятак, які мо дапаможа пачуць тату ці яшчэ лепей — убачыць яго. Размаўляе ён з тэлефоннай трубкай, спяшаецца сказаць тату самае галоўнае.

А знізу чуваць галасы бабулі і Леначкі: клічуць яго. Аднак Дзімка не выдае сябе, не адказвае. Як жа ён перапыніць размову з татам? Нельга. Трэба расказаць, як сумна Дзімку без яго. Так доўга не прыходзіў ён дадому і сюды не едзе. Няма каму кніжку пачытаць. Бабуля таксама ўмее чытаць, але ў яе не так хораша атрымліваецца.

— Прыязджай, татка. Я кніжку знайшоў, — падахвочвае Дзімка бацьку.

Маўчыць трубка. Не адгукаецца бацька. Не чуе сына. Дзімка пачынае гаварыць гучней. Гэты голас першай пачула бабуля. Яна па лесвіцы падымаецца на мансарду. Бачыць нечым занятага Дзімку і ўжо гатовая паклікаць яго: "Ага, вось ты дзе, Дзімка-невідзімка..." Але нешта спыняе яе. Бабуля прыслухоўваецца.

— Татка, пачуй мяне. Гэта я, твой Дзімка. Я люблю цябе. І маму люблю. Прыязджай, татка...

Бабуля Вера ажно хіснулася, а потым ціхенька павярнулася і пачала асцярожна спускацца па драўляных прыступках: каб не зарыпелі, каб не напалохалі Дзімку. А ён усё трымае слухаўку каля вуха, чакае адказу. Вусны ж самі шэпчуць:

— Ты пачуеш, татка, ты прыедзеш. Праўда ж?

Бабуля заміргала вачамі хутка-хутка, каб стрэсці непатрэбную кропельку, якая нечакана затуманіла позірк. Тады падхапіла на рукі Леначку, пачала моцна-моцна цалаваць. Тая ж нічога не разумее, ашчаперыла бабулю за шыю і шэпча ёй на вуха:

— Бабулечка Верачка, я так люблю цябе. Як маму і тату.

— І я цябе, маё ты сонейка. І нашага Дзімку-невідзімку.

Пакуль яны цалаваліся-мілаваліся, з мансарды спусціўся Дзімка. Падышоў да бабулі і прызнаўся:

— Я званіў татку. Ён сказаў, што прыедзе, — зірнуў на Ленку і дадаў, ківаючы ў знак пацвярджэння галавой: — Праўда, прыедзе. Праўда ж, бабуля?

І пазірае ў яе вочы так пільна-пільна. У самога ж за вейку нечаканая слязінка зачапілася, а губкі самі па сабе скрывіліся.

Бабуля не паспела нічога прамовіць, як раптам адбылося нешта зусім нечаканае. Яна заўважыла, як Дзімка рашуча крутнуўся і кулём кінуўся да лесвіцы, што вяла на мансарду. На бягу ён моцна гукаў:

— Гэта татка звоніць! Татка звоніць… Я ж казаў!

Аказалася, што калі яны размаўлялі, зазваніў тэлефон. Мабільны, той, што ў бабулі. Дзімка першы пачуў гэты званок, кінуўся да свайго, што на мансардзе, тэлефона-трубкі. Ён нават не чуў, як бабуля спыняла яго:

— Дзімка, гэта мой тэлефон звоніць! Дзімка-а…

Дзімка не спыняўся. Ён з усіх сваіх трохгадовых сіл, дапамагаючы рукамі, караскаўся па лесвіцы. Хутчэй туды, уверх, угару. Там жа тэлефон… па якім татка звоніць…

Дзікі Луг

Урывак з аповесці

Малы Васілёк ахвотна ішоў у любую хату, як у сваю ўласную. Сядаў за стол, калі запрашалі. І адказваў на любое пытанне. Хітрая баба перастрэне, заманіць цукеркаю ці грушаю, і пачынаецца: "А што ты сёння еў, Васільку?"

— Каўбасу з казулі. І яшчэ фаршу матка накруціла.

— А браце! А дзе ж вы мяса бярэце?

— Ляснічы прывёз, — бесклапотна казаў Васілёк, седзячы на лаве, хістаючы ножкаю.

— А матка цябе б'е калі?

— Не-а.

— Ты, мабыць, як вырасцеш, будзеш ляснічым?

— Не-а.

— Дык мо брыгадзірам? Маслоўскі хутка на пенсію, дык мо ты замест яго будзеш?

— Не-а.

— А кім ты будзеш?

— Матросам на караблі.

— Ты пабач! — аж слупянела баба ад здзіўлення. — Хто ж цябе гэтаму вучыць? Матка?

— Не-а. Дзядзька Пятро.

— А колькі табе матка грошай на кніжку наклала? Мо ўжо тысячу?

— Не-а. Сто мільёнаў.

— А браце!.. Так Махновачка навучыла...

Зрэшты, усе падобныя спектаклі заканчваліся аднолькава — пасля бабы ўголас адна адной пераказвалі (ведаючы, што кожная данясе Махновачцы):

— Не людзі, а золата! І Кулініч, і дзіцятко, і жоначка яго!..

А Кулініч між тым выматваўся ў сваім лясніцтве; усё зарабляў і капіў. Не адставала Махновачка: і ў калгасе, і ў горадзе на базары, і агарод вяла. Многа памагаў лес-карміцель. Узімку, расцягнутыя на рожках перад печчу, заўсёды сушыліся зайцавы шкуркі ці смярдзела на ўсю хату ліса. Не саромелася дзіцячага заробку: збіралі і здавалі ў нарыхтоўчую кантору сасновыя і бярозавыя пупышкі, умудраючыся налупіць іх вёдры, а ўвосень тымі ж вёдрамі ў тую ж кантору цягалі рабінавыя ягады. Пра лета няма чаго казаць. Улетку літаральна начавалі ў лесе. Дралі кару з крушыны і лазы, грабёнкаю збіралі ягады, латашылі арэхі, ці, як казаў Васілёк, арах*і* — "арахоў цехнік даў!" Кару ён называў — к**о**ра. Увогуле, Васілёк дзякуючы матцы ўзбагачаў мясцовую лексіку. Усе казалі — "во ён", Васілёк — "во се то во ён"; усе — "даўно", Васілёк — "во се пара"...

Мацнела гаспадарка. З'яўляліся новыя матэрыяльныя рэчы. І ўсё было як бы ў квадраце, мела сваю маленькую копію — з прыцэлам на Васілька. Была кабыла — і жарэбчык, стрэльба двухствольная — і тульская аднастволачка, матацыкл "Урал" — і каляска да яго... Быў чорна-белы тэлевізар — Кулініч з'ездзіў у горад, вярнуўся з каляровым.

Махновачка на вуліцы прыціскала Васілька да сябе і ў залежнасці ад таго, як рос іх дабрабыт, мяняла сынаву будучыню:

— Хутка будзеш з намі ў калясачцы ў лес ездзіць, к**о**ру драць...

— Будзеш са стрэльбачкі зайцоў біць...

— Выгадуецца жарэбчык — паскачаш на ім у лясніцтва, бацьку памагаць...

— Вось вывучышся — будзеш у цвятным целевізарыку выступаць...

— Вось прададзім матацыкл, купім машынку — будзеш руль круціць...

Усе гэтыя штучкі не маглі не насцярожваць. Не трэба хваліцца шчасцем, яно не любіць публічнасці, яго трэба хаваць, нават саромецца яго; шчаслівыя павінны адгараджвацца ад астатніх дубовымі дзвярамі, жалезнымі замкамі — хаця б дзеля таго, каб не сурочылі.

І быў яшчэ адзін момант. Надта ж прыгожа ў Кулінічаў пад акном расла каліна. А па вясковых няпісаных законах каліну (як і елку ці сасну) нельга садзіць блізка. Звычайна яна туліцца на задворках, хаваецца ў глухім канцы агарода. А ў іх расла навідавоку, адразу перад верандай, у кампаніі толькі ламаносаў — гэтыя абвівалі і калінавы куст, і шула, і саму веранду і яшчэ паўзлі ўверх, чапляючыся вусікамі за нацягнутыя гаспадыняй ніткі, да самага франтона. Акрамя гэтых бяскрыўдных ламаносаў нічога больш не замінала каліне; яна тут уладкавалася, як пані: шыкоўная, пародзістая, увесну аблітая белым кветам, улетку нават здаля чырвоная ад буйных, большых за вішні ягад. Калі б у Кулінічаў была дачка, дык вось ён, гатовы, апрабаваны сімвал: каліна — дзяўчына. Дрэўца расце і квітнее, і разам з ім дачушка... Але Васілёк быў мужчынскага полу, таму гэты варыянт не спрацоўвае, на жаль.

Неяк у жніўні, увечары, сонца заходзіла за хаты, я, босы на цёплым вулічным пяску, спыніўся перад калінай... І так сэрца забалела!.. Чаго яно баліць, куды ірвецца, што яму хочацца, яно ж нічога яшчэ не ведае... Адкуль гэтае адчуванне, якое не магло ва мне ўзнікнуць з нічога? Гэта чужое адчуванне — таго, хто жыў да мяне, я цвёрда ведаю, яно перайшло, пасялілася ў маім целе, я проста яго нашу ў сабе, як чужую рэч, а потым яно таксама пяройдзе ў чыёсьці цела, і ўжо той будучы чалавек будзе заміраць ад салодкага і жахлівага болю ў сэрцы, не разумеючы, што яго мучыць... Жыццё — рака; у яе то ўваходзяць, то выходзяць, то нараджаюцца, то паміраюць. Я памру — выйду з ракі, нараджуся — увайду ў раку іншым целам. Целы розныя, а адчуванні свету, сонца, пясочку пад нагамі, прахалоднай імклівай вады, паху травы з дзікіх лугоў — інакш кажучы, душа — на ўсіх адна. І якая розніца, у чыім новым абліччы я ўвайду ў знаёмую раку, каб зноў адчуць тое ж самае?.. Можа, таму людзі так і клапоцяцца пра сваю будучыню, так б'юцца над яе ўладкаваннем, так стараюцца вымасціць дарогу да яе, каб яна была лепшаю за сёння — бо адчуваюць, што ім самім там яшчэ жыць?..

(Поўнасцю аповесць чытайце ў часопісе "Маладосць", № 4, 2012 год)

Шагал ужо на плошчы!

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота Віктара Кавалёва

Такога яшчэ не было: па-за сценамі музеяў і галерэй — на вольным паветры, пад адкрытым небам, у які заўгодна час дня і ночы, для ўсіх і абсалютна бясплатна — дэманструюцца творы Марка Шагала. Адкрыццё гэтай незвычайнай выстаўкі, зладкаванай у межах праекта "Мастак і Горад", прысвечанага 125-годдзю з дня нараджэння нашага славутага земляка, прайшло ўчора ўвечары на сталічнай плошчы імя Якуба Коласа. Размова пра мэты праекта, яго змест і асаблівасці падрыхтоўкі адбылася падчас прэс-канферэнцыі, праведзенай напярэдадні ўрачыстай падзеі.

Нарадзіўся. І — што?

Мы гаворым "Шагал" — і маем на ўвазе Віцебск, ці не так? Але арганізатары праекта "Мастак і Горад" вырашылі парушыць гэты ўстойлівы стэрэатып і звязаць сусветна вядомае імя з артпрасторай галоўнага горада краіны і, прадставіўшы ўзоры фенаменальнай шагалаўскай творчасці ў цэнтры сталіцы, зрабіць унікальнае мастацка-асветніцкае свята для ўсёй Беларусі дый для шматлікіх іншаземных гасцей.

Часта даводзіца чуць: "Шагал нарадзіўся ў Беларусі! Суцін нарадзіўся ў Беларусі!" А што з гэтага вынікае? Сам факт нараджэння знакамітага творцы недастатковы для культурнага іміджу краіны. Яго землякі павінны ведаць і шанаваць галоўнае: самі творы. Трэба імкнуцца набываць карціны і папулярызаваць іх на радзіме мастака. Разважаючы на гэту тэму, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Францыі ў Рэспубліцы Беларусь Мішэль Рэнеры шчыра вітаў новы праект, знакавы не толькі для беларусаў: "Шагал — грамадзянін Францыі і сімвал таго, што наша краіна заўжды імкнулася рабіць, падтрымліваючы мастакоў усяго свету, якія з-за розных прычын не мелі магчымасці развіваць сваю творчасць на радзіме, на сваёй зямлі. Прыемна зазначыць, што некалькі пакаленняў маёй сям'і нарадзілася ў мястэчку Серэ на поўдні Францыі, з якім звязаны плённы перыяд творчасці Шагала 1930-х гадоў. І я са шчырай асабістай зацікаўленасцю гатовы паспрыяць наладжванню стасункаў тамтэйшага музея з Беларуссю".

Дырэктар па карпаратыўнай сацыяльнай адказнасці фонду "Ідэя" Віктар Радзькоў паведаміў, што задума праекта ўзнікла ў гутарцы некалькіх чалавек, а да яе ўвасаблення прычыніліся сотні спецыялістаў: "Мы робім гэта дзеля таго, каб нашы суайчыннікі, бліжэй пазнаёміўшыся з творчасцю Шагала, маглі ўрэшце сказаць, што ён не "проста нарадзіўся ў Беларусі". Хто ён: беларус, яўрэй, грамадзянін Францыі, — не важна. Ён — грамадзянін свету, у яго біяграфіі было некалькі краін, шмат гарадоў. Але менавіта Віцебск і Лёзна сталі галоўнымі ў яго жыцці, пра што сведчыць сама творчасць. Вось чаму Марк Шагал — нацыянальны набытак Беларусі". Гэтую выснову падтрымаў намеснік старшыні праўлення ААТ "Банк БелВЭБ" Алег Прохарчык, дадаўшы, што таленавіты ўраджэнец Віцебшчыны мог бы, застаўшыся ў свой час у ЗША, быць славутым амерыканцам, ды ўсё ж галоўнае — не фармальнае грамадзянства: "Шагал сам пісаў і гаварыў адкрыта пра тое, што натхнёны ён быў беларускай зямлёй". Як падкрэсліў прамоўца, стваральнікі праекта "Мастак і Горад" прынцыпова не імкнуліся надаваць яму нейкі элітарны сэнс, наадварот — скіроўваліся на самую шырокую, нават выпадковую публіку, каб кожны, ідучы паўз плошчу, мог заўважыць незвычайны аб'ект, паглядзець выстаўку і, магчыма, упершыню задумацца пра творчую асобу М. Шагала, які шчыра прызнаўся: "Я — гэта мой Віцебск" і для якога крыніцай натхнення сапраўды была Беларусь.

Партрэт маладога Марка Шагала, намаляваны яго знакамітым віцебскім настаўнікам Юдалем Пэнам, захоўваецца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, а рэпрадукцыя гэтага твора арганічна дапаўняе экспазіцыю, разгорнутую на плошчы.

Свежасць віцебскіх ландышаў

Летась падчас міжнароднага фестывалю графічнага дызайну ў Мінску ўпершыню прайшла пленэрная выстаўка плаката. Яна дэманстравалася цягам месяца на плошчы Якуба Коласа, паблізу Музея сучаснага выяўленчага мастацтва, і яго дырэктар Наталля Шаранговіч ужо не сумняваецца: "Калі мастацтва выходзіць за межы музея, мяняецца свядомасць людзей. Уражаныя ўбачаным, яны пачынаюць неабыякава ставіцца да мастацкіх падзей, цікавіцца тым, што адбываецца ў выставачных залах. А новы праект узяў на сябе не толькі пазнавальную, але і адукацыйную функцыю. Прынамсі, кожная з 19 рэпрадукцый, зробленых на спецыяльных стэндах-ноcьбітах, суправаджаецца тэкстам на беларускай, рускай, англійскай і французскай мовах — пра гісторыю стварэння работы і адметнасць выявы".

Размяшчэнне выстаўкі ў вулічнай прасторы дыктавала свае ўмовы. На думку мастацтвазнаўцы Тамары Карандашавай, эксперта Камітэта Марка Шагала, галоўная праблема была ў тым, каб паказаць карціны ў павільчаным маштабе, не сказіўшы ў рэпрадукцыях дух арыгіналаў, захаваўшы адпаведнасць колераў і адмысловы рух пэндзля. Выбіраліся ўзоры створанага Шагалам да ад'езду ў Францыю (1922), частка якіх знаходзіцца ў музеях Расіі. Гэта і нетыповае для яго манументальнае палатно "Шпацыр" (1917 — 1918), і вядомыя сюжэты "Над горадам" (1914 — 1918), "У цырульні" (1914), "Дом у Лёзне" (1914), і рамантычны нацюрморт "Ландышы" (1916), у якім — водар таго кранальнага букета, што прынёс мастак сваёй каханай Бэле ў дзень нараджэння іх адзінай дачкі... Ёсць на выстаўцы і рэпрадукцыі каляровых літаграфій 1950 — 1980-х гадоў са збору Музея Марка Шагала ў Віцебску.

Дырэктар па карпаратыўнай сацыяльнай адказнасці фонду "Ідэя" Віктар Радзькоў і Пасол Францыі ў Рэспубліцы Беларусь Мішэль Рэнеры.

Што яшчэ ладзіцца ў межах праекта? Пленэр юных мастакоў і адкрыццё першай у Мінску дзіцячай артгалерэі — мабільнай, якая будзе пераўтворана ў стацыянарную. Паказ на розных пляцоўках, у тым ліку ў дзіцячых дамах, спектакля "Анёл крочыў над стрэхамі" паводле кнігі М. Шагала "Маё жыццё" — відовішча, якое ў гульнявой форме распавядае пра творчы лёс мастака... Сама ж выстаўка прабудзе на плошчы ўсё лета і нават затрымаецца да традыцыйнага верасвага свята горада.

Даведка

Праект святкавання ў Мінску юбілею М. Шагала спраўджаны міжнародным сацыяльна-эканамічным фондам "Ідэя" пры афіцыйнай падтрымцы Пасольства Францыі ў Беларусі. Генеральным партнёрам з'яўляецца ААТ "Банк БелВЭБ" (новая назва Белзнешэканамбанка), суарганізатарамі — Мінскі гарвыканкам і сталічны Музей сучаснага выяўленчага мастацтва. Зауважны і ўдзел расійскіх спецыялістаў з санкт-пецярбургскага Дзяржаўнага рускага музея ды маскоўскай "Траццякоўкі": калегам з Беларусі яны бясплатна прадаставілі слайды, паводле якіх рабіліся рэпрадукцыі шагалаўскіх твораў для выстаўкі "Мастак і Горад".

Два візіты ў адзін тэатр

Арцём КУМЕЛЬСКІХ

Гродзенскі абласны драматычны тэатр едзе на гастролі ў Мінск. Яны адбудуцца з 12 па 17 чэрвеня на сцэне НАДТ імя М.Горкага. Тэатр з 65-гадовай гісторыяй далучае гледачоў Гродзеншчыны да лепшых традыцый нацыянальнай і сусветнай культуры праз разнажанравы рэпертуар, у якім сёння 30 спектакляў, у тым ліку 9 — для дзяцей. Візіт у сталіцу будзе кароткі, таму на гастрольнай афішы толькі тры назвы: "Пра нешчаслівага селяніна, яго жонку Маланку, жыда Давіда і Чорта, які страціў сэнс існавання" (кантамінацыя камедый К. Марашэўскага і Ф. Аляхновіча, зробленая У. Рудавым; рэжысёр Г. Мушперт), амерыканская драма "Палёт над гняздом зязюлі", што атрымала сусветнае прызнанне дзякуючы вядомаму фільму М. Формана паводле рамана К. Кізі ды тэатральнай версіі Д.Васэрмана (на гродзенскай сцэне спектакль пастаўлены Г. Мушпертам), і папулярная англійская камедыя "№ 13" Р. Куні (рэжысёр С. Курыленка).

А за некалькі дзён да прыезду гасцей з горада над Нёманам у тэатры імя М. Горкага чакаецца яшчэ адзін візіт. Свой родны гарадок Гюлен, у які ператворыцца сцэнічная прастора, наведае шыкоўная немаладая дама — мультымільярдэрка Клара Цаханасьян. Чым скончыцца яе вяртанне на радзіму, для знаўцаў драматургіі Ф. Дзюрэнмата не сакрэт. Але ім карціць паназіраць за падзеямі вядомай п'есы ў рэжысёрскім прачытанні Б.Луцэнкі, пераасэнсаваць парадоксы сітуацыі, што спарадзіў "Загадкавы візіт" — пад гэтай назвай убачыць свет 9 і 10 чэрвеня прэм'ера горкаўцаў. У ролі Клары — Б. Масумян.

ART-пацеркі

Лана ІВАНОВА, фота Віктара Кавалёва і аўтара

Юбілейны дзень нараджэння адзначае 8 чэрвеня Лідзія Манакова. Легендарны педагог Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, настаўнік многіх вядомых дзеячаў сцэны (А. Жугжда, В. Маслюк, М. Пінігін, З. Белахвосцік ды інш.), яна ў свой час атрымала выдатную школу (Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут скончыла ў К. Саннікава і В. Рэдліх). А багаты прафесійны досвед Л. Манакова набыла праз тэатральную практыку. Працавала рэжысёрам Гомельскага абласнога драмтэатра (1968 — 1973), была там галоўным рэжысёрам (1987 — 1990). Ставіла таксама спектаклі ў Тэатры-студыі кінаакцёра і ў купалаўцаў, на сцэнах Балгарыі ды Чэхіі... Студэнты любяць яе і цэняць за смеласць творчага мыслення, веданне розных рэжысёрскіх сістэм, дух эксперыментатара.

Сёння артысты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра разам з расійскімі ды амерыканскімі калегамі пакажуць "Начное брадвейскае шоу ў музеі пад адкрытым небам". Канцэрт, які пачнецца а 22-й гадзіне ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту, узновіць свет мюзіклаў, напоўнены жывым гучаннем аркестра і вакалу, агністымі танцамі. Рэжысёр Н. Грыненка, харэографы П. Эмерсан (ЗША) і Д. Якубовіч, дырыжоры М. Макарэвіч і М. Траццякова злучылі ў гэтай імпрэзе (яна ладзіцца пры садзейнічанні Пасольства ЗША ў Беларусі) славутыя творы. Сярод іх "Прывід оперы", "Коткі", "Чыкага" і "Вестсайдская гісторыя", прэм'еру якой нядаўна ажыццявіў БДАМТ.

Перад цырымоніяй падвядзення вынікаў конкурсу "Убельская ластаўка" ў г. Чэрвені фае раённага Цэнтра культуры і адпачынку на нейкі час ператварылася ў артпляцоўку. Вядомы інструментальныя калектывы — народная капэла "Ігуменскія крыніцы" Чэрвеньскай ДШМ — граў даўнюю беларускую музыку: творы А. Абрамовіча, М. Агінскага, Н. Орды... Побач размясцілася выстаўка лепшых работ удзельнікаў мінскіх абласных дзіцячых пленэраў — "Мясціны родныя мае". Яна традыцыйна праводзіцца ў наваколлі Чэрвеня, на маляўнічай гістарычнай ігуменскай зямлі, штолета збіраючы юных мастакоў з Лагойска, Стоўбцаў, Маладзечна, Смалявіч, іншых мясцін сталічнай вобласці.

Пленэрны малюнак Паліны Лялінай з Барысава.

Прапануем увазе чытача працяг тэатральных нататак Фрыдрыха Модаля, першыя тры раздзелы якіх змешчаныя ў нумарах за 27 красавіка, 11 і 25 мая.

Аддзел мастацтваў «ЛіМа»

Сучасная казка

«Красоўкі, красоўкі, красоўкі кабарэ». Дыялог

Фрыдрых МОДАЛЬ

У мяне зазваніў тэлефон.

— Хто гаворыць?

Прагучаў голас Ірыны Кірылаўны:

— Добрай раніцы!

Мая прыемная суразмоўца ўжо больш як дзесяць гадоў зычыць мне ўсялякага дабра. І сярод шматлікіх тэм, якія цікавыя нам, дзве ўлюбёныя: дзеці і тэатр.

— Вы ўяўляеце, маё дзіця запрасіла мяне на грамадскі прагляд новай казкі ў нейкі незнаёмы клуб…

Ірына Кірылаўна, спецыяльнасць якой "фізіка цвёрдага цела", колькі сябе памятае, гледачом была заўзятым, бо яе матуля і тата, афіцэр вельмі сур'ёзных войскаў, пры кожнай магчымасці разам з малой хадзілі ў тэатры Масквы, Ленінграда, Тбілісі… Бацькі Ірыны пакінулі дачцэ ў спадчыну добры густ і прыхільнасць да выдатнага сцэнічнага мастацтва, якія не згаслі ад пераездаў і гарнізоннага жыцця. Тая, як і яе маці, выйшла замуж за афіцэра — з усімі адпаведнымі наступствамі. А "глядацкую спадчыну" ў сваю чаргу перадала дачцы Аняліце, якую ў тры гадкі павяла ў Беларускі тэатр музкамедыі глядзець і слухаць "Сільву". Дзяўчо пасля наведвання аперэты вельмі выразна і з танцамі выканала арыю… "Красоўкі, красоўкі, красоўкі кабарэ" ў дзіцячым садку. Сёння ўжо дарослы чалавек, журналіст, яна гэтага, магчыма, не памятае, але і на тэлебачанні, і ў газеце імкнецца займацца мастацтвам, найперш тэатрам. Вось такая генеральская спадчына дайшла да ўнучкі. І, між іншым, мастацкія прыхільнасці мамы і дачкі шмат у чым супадаюць.

— Вы ўсведамляеце, Ірына Кірылаўна, што ўсё тое, што адбываецца з вашай Ганнай сёння, — наступства таксама і прыхільнасцей вашых бацькоў?

— Магчыма, толькі цяпер, калі я спрабую аналізаваць мінулыя гады, разумею, што гэта сапраўды так.

— Вы свядома далучалі дачку да тэатра?

— Магчыма, шмат што рабілася стыхійна. Маці перадае дзіцяці тое, што любіць, падсвядома. Я, зразумела, выхоўвала яе. І цяпер імкнуся. Але… Самі ведаеце, што моладзь не надта прыслухоўваецца да парад старэйшых.

— Добра ведаю, бо сам такі, не прымаю маралізатарства, націску… Большасць дзяцей і дарослых таксама ніяк не прымаюць ні выхаваўчай рыторыкі, ні прымусу звонку… Калі тыдзень таму я запытаўся ў маладога мастацтвазнаўцы пра мэты мастацтва, пачуў у адказ выснову, што мастацтва мае галоўнай мэтай выхаванне. Нават знайшоў крыніцу такой высновы.

Вось што казаў наконт гэтага мэтр: "Як усялякае мастацтва, тэатр павінен паглыбляць яго (гледача) свядомасць, рабіць больш тонкімі яго пачуцці, узнімаць яго культуру. Глядач, ідучы са спектакля, павінен глядзець на жыццё і сучаснасць глыбей, чым калі прыйшоў у тэатр" (К. Станіслаўскі).

Мне самому блізкая думка Барыса Пастарнака: "Мэта творчасці — самааддача". Пры ўсёй павазе да заснавальніка МХАТа, не кожны дзеяч тэатра сёння пагодзіцца з тым, што ён "павінен паглыбляць яго (гледача) свядомасць", і не кожны глядач змусіць сябе "глядзець на жыццё і сучаснасць глыбей, чым калі прыйшоў у тэатр". І ў тэатра, і ў гледача сёння дастаткова волі, каб рабіць тое, што яны самі хочуць.

— Вы любіце, каб вас выхоўвалі? — азваўся ўва мне Даўганосік.

Пачуўшы ад сваёй суразмоўцы шчыры адмоўны адказ, дадаў:

— Ніхто не хоча выхаваўчай апрацоўкі. Сам ці сама!!! Але ж выхоўваць малых неяк трэба… Мастацтва, безумоўна, адбіваецца на эмацыянальнасці і светапоглядзе асобы, але толькі ўскосна. Вы атрымалі ў час прагляду "Сільвы" порцыю радасці, весялосці — і зрабіліся дабрэйшай, больш мяккай… Спектакль даў спажыву вашаму розуму — і вы ў чымсьці адкарэкціравалі свой светапогляд… Спектакль прапануе гледачу стаць суразмоўцам ці дае магчымасць разам з героямі перажыць альбо зведаць нейкія іншыя пачуцці… Заклікае да сумеснага разумова-эмацыянальнага дзеяння. Але ні таго, ні другога не адбудзецца, калі вы самі афарбавалі сваё наваколле ў фіялетавы колер і на іншае не здольныя.

— Вы маеце рацыю. Мэтанакіраванай адукацыі з майго боку не было. І да выхаваўчых прамоў дачка не прыслухоўвалася. Дзяўчыну ўжо "не пастроіш". Яна склалася як асоба са сваім светам каштоўнасцей.

— Прабачце, але яшчэ запытаю: вам зразумела, чаму вы ніколі не адмаўляліся ад магчымасці пайсці ў тэатр? Было шмат грошай і вольнага часу? Вас цікавіў сюжэт? Ці прымалі да ўвагі інфармацыю сябровак? Што вабіла?

— Не магу сказаць… не думала. Проста мне гэта было неабходна. І ўсё.

— Як курцу — цыгарэтка? Вы ішлі па прыемныя адчуванні, па задавальненне?

—Як сказаць… Па адчуванні — розныя.

— Псіхолагі сцвярджаюць, што тэатр у момант кантакту з ім транслюе нешта важнае проста на падсвядомасць. Ён сейбіт разумнага, добрага, вечнага… А ваша дачка нядаўна даслала мне па электроннай пошце адказ на пытанне: навошта, дзеля чаго яна ходзіць у тэатр.

"Гэта мая праца; спосаб быць эрудзіраванай і пашыраць свой далягляд; слухаць добрую музыку; магчымасць паглядзець на сябе збоку; перасцерагчы сябе ад памылак; магчымасць зведаць эмоцыі, якіх у рэальнасці я пакуль яшчэ не мела; магчымасць ганарыцца таленавітымі людзьмі нашай краіны; спосаб расчароўвацца ў ноздрах, якіх пускаюць часам на сцэну. Самае галоўнае — магчымасць абстрагавацца ад навакольнага свету, адключыўшы мабільны тэлефон, і быць ШЧАСЛІВАЙ! Няхай на гадзіну, дзве, тры!"

Спачатку я падумаў, што ўсё гэтае рацыяналістычнае шматслоўе — вынік няўпэўненасці. Потым ацаніў шчырасць і магчымасць убачыць іншага чалавека. Права выхавання мастацтвам яна пакінула за сабой, зрабіўшы яго самавыхаваннем. Дарэчы, "успрыманне мастацтва вымагае творчасці, бо і для ўспрымання мастацтва недастаткова проста шчыра перажыць тое пачуццё, якое валодала аўтарам, недастаткова разабрацца і ў структуры самога твора — неабходна яшчэ творча пераадолець сваё ўласнае пачуццё, знайсці яго катарсіс, і толькі тады дзеянне мастацтва адаб'ецца спаўна", — казаў пра тое класік псіхалогіі.

Глядач, не ведаючы таго, перажывае асалоду ад сцэнічнага дзеяння, але і атрымае ў падарунак шмат асабістых эмоцый і думак… А вы, Ірына Кірылаўна, маглі бы сёння назваць мэту вашых вандровак па тэатрах?

— Магу толькі працытаваць дачку: "Самае галоўнае — магчымасць абстрагавацца ад навакольнага свету… і быць ШЧАСЛІВАЙ!"

—У такім разе вам і ўсім гледачам — паболей шчасця!

Кампакт-дыск ансамбля.

Вачам радасць і сэрцу асалода

Каб "Харошкі" ды не танчылі? Быць такога не можа! Аднак у Беларускім дзяржаўным заслужаным харэаграфічным ансамблі, творчасць якога выяўляе сінкрэтычную сутнасць народнага мастацтва, як нідзе ведаюць: душа танца раскрываецца праз музыку. І ў нядаўнім канцэрце гэтага ўнікальнага тэатра танца Валянціны Гаявой менавіта музыка выйшла на першы план.

Фрагмент канцэртнай праграмы "Музыка для душы".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота Кастуся Дробава

Сваю сольную праграму прадставіў публіцы аркестр "Харошак", выступіўшы ў новай сталічнай канцэртнай зале "Верхні горад". Канцэрт пад назваю "Музыка для душы" ладзіўся як прэзентацыя аднайменнага аўдыёдыска знакамітага танцавальнага калектыву. Інструментальна-песеннае мастацтва ансамбля прымалася на "ўра", і яскравае выкананне ў г. зв. рэжыме рэальнага часу, безумоўна, стымулявала цікавасць гледачоў да дыска, набыць які можна было ў фае.

Цяпер, запускаючы ў плэеры кружэлку "Харошак", міжволі параўноўваеш чыста слыхавыя ўражанні з аўдыёвізуальным эфектам ад жывога канцэрта-відовішча. Арганізатары прэзентацыі захавалі, што называецца, чысціню жанру, і ў зале ўсё было амаль як на самім дыску. Амаль, ды не зусім.

Больш як паўтара дзясятка вакальных нумароў ды інструментальных кампазіцый выконвалася без антракту, але фармат нон-стоп "разбурала" гарачая рэакцыя гледачоў: яны ладзілі артыстам працяглыя авацыі, не стрымлівалі воклічаў "брава!". А наогул, ці варта параўноўваць жывое выступленне майстроў, падтрыманае чуйным захопленым подыхам залы, з няхай нават супер-якаснымі "камп'ютарнымі кансервамі" іх творчасці! Дыск знойдзе належнае месца ў фанатэках прыхільнікаў "Харошак" і парадуе аматараў слухаць сваё. Але ж канцэрт "Музыка для душы" пацешыў яшчэ і вока: мастацтвам Аляксея Гаявога ды Юрыя Піскуна, якія стварылі адмысловыя сцэнічныя касцюмы; артыстызмам таленавітых выканаўцаў; арганічнай пластыкай дынамічных мізансцэн, спакроўленых з музычнай інтанацыяй, прасякнутых культурай жэсту, руху, рытмам і духам танца. Ва ўсім гэтым — праява густу і рэжысёрскага прафесіяналізму мастацкага кіраўніка Валянціны Гаявой, сумоўя творчых індывідуальнасцей музычных кіраўнікоў Уладзіміра Гінько ды Марыны Марозавай і рэпетытара па вакале Галіны Рамейкі. Дый, вядома ж, — імправізатарскіх здольнасцей "харызматычных" удзельнікаў імпрэзы, здатных заваражыць публіку, трымаючы яе ўвагу да фінальнай ноты.

Песні жартоўныя і лірычныя; драматычныя балады і сатканыя з народных алегорый акапэльныя маналогі; сакавітыя і дасціпныя партытуры, насычаныя галасамі аўтэнтычных беларускіх інструментаў (дуда, жалейка, сапілка, акарына, кмен, дыятанічныя цымбалы, група ўдарна-шумавых); сучасныя аўтарскія песні ды аранжыроўкі фальклорных узораў, насычаныя ўскладнёнымі гарманічнымі кантрастамі, расквечаныя сентыментальнымі бліскаўкамі хрaматызмаў у духу эстэтыкі гарадскога рамансa... Вось такую розную музыку прапанавалі "Харошкі" для душы. І не адна душа была ўсцешана ці ўзрушана вясёлай "Люлечкай"-самаграйкай; жаласліва-пранікнёнай "Перапёлкай", дзе кожны куплет гучыць, нібы прыгожая гарманічная варыяцыя; "мускулістай" мужчынскай энергетыкай "Дуды"-весялухі; пранізліва журлівай "Бярозай"; імпрэсіяністычна маляўнічай паліфаніяй песні "Вецярок вее" з пазнавальным аўтарскім почыркам М. Марозавай; "Беларускімі найгрышамі", перастворанымі У. Гінько ў каларытную канцэртную кампазіцыю; фантастычным падарожжам "Саўкі ды Грышкі" па музычных культурах замежжа...

Каб "Харошкі" ды не танчылі? У гэтай праграме раканаўча раскрылася і душа танца! Калі гучалі такія, напрыклад, песні, як "Ой, пад мостам", "Арэшчынка", "Два яблычкі", "Ішлі салдацікі дамоў" (песня "Із далёкіх із краёў" з фальклорнага збору Г. Цітовіча) дый іншыя нумары, ва ўяўленні паўставалі ці вясёлыя народныя скокі, ці карагод, ці кадрыля, ці марш... А ў фінале, калі пачуліся знаёмыя гукі "Барыні", перад публікай з'явіўся яе даўні ўлюбёнец — Фёдар Балабайка. Легендарны саліст нават спусціўся са сцэны і зухавата прайшоўся паўз першы рад залы. Якія ж "Харошкі" без танца! Зразумела, гэтага, як і некаторых іншых эпізодаў самога канцэрта, на дыску няма. Затое кружэлка дае магчымасць зноў і зноў услухацца ў непаўторныя галасы салістаў-спевакоў Віктара Кедалы, Наталлі Брацлоўскай, Юліі Гібкоўскай, Вольгі Неўмяржыцкай, працягнуць хвіліны захаплення майстэрствам баяністаў Уладзіміра Гінько, Андрэя Перадзерыя, мультыінструменталістаў Андрэя Дзяргая, Станіслава Наважылава, Дзмітрыя Кукса, Антона Зараўнядная, цымбалісткі Валянціны Марчынскай, скрыпачкі Таццяны Машанскай...

Калі ў мінскім касцёле Святой Тройцы (Святога Роха) яшчэ размяшчалася Зала камернай музыкі Беларускай дзяржаўнай філармоніі, аркестравая група "Харошак" ладзіла там канцэрт-прэзентацыю сваёй праграмы "Па старонках «Полацкага сшытка»". Тую падзею яе відавочцы ўспамінаюць і па сёння. Цікава, што прэзентацыя дыска "Музыка для душы" прайшла таксама ў сценах старадаўняга мінскага храма — аднаўлёнай царквы Святога Духа. І прыгадваецца гэта незвычайная сустрэча з творчасцю папулярнага ансамбля будзе доўга, тым больш калі на ўспамін застаўся дыск з музыкай для душы.

Першая кніга — заўсёды падзея для аўтара. Кніга, прысвечаная вядомай, таленавітай і без перабольшвання пасіянарнай асобе, мае ўсе шанцы стаць падзеяй і для чытача. Тым больш калі яна носіць такую правакацыйную назву, як “«Донжуанскі спіс» Караткевіча”. Аднак хочацца апярэдзіць магчымыя абвінавачванні на адрас дэбютнай кнігі Дзяніса Марціновіча (выдавецтва “Чатыры чвэрці”, серыя “Мінскія маладыя галасы”). У выданні, насуперак пэўнай эпатажнасці і камерцыйнасці назвы, — ані намёку на нейкія танныя сенсацыі. Наадварот, гэта ўдумлівае, карпатлівае і займальнае даследаванне.

Тактоўная правакацыя, або Ціхае архіўнае паляванне

Алена КАРП

— У артыкуле “Як стварыць літаратурную біяграфію?” ты гаворыш пра значнасць і неабходнасць гэтага жанру. І твая ўласная кніга выглядае досыць сур’ёзнай спробай, зачынам да магчымай поўнай біяграфіі У. Караткевіча. Але чаму быў абраны менавіта такі аспект, менавіта тэма кахання?

— Увогуле, гэтай тэмай зацікавіўся яшчэ даўно, калі яшчэ быў ліцэістам. Так атрымалася, што я прачытаў запар два творы Караткевіча: спярша аповесць “У снягах драмае вясна”, а потым раман “Нельга забыць” (“Леаніды не вернуцца да зямлі”). Заўважыў, што ў абодвух творах дзейнічаюць гераіні з аднолькавымі імёнамі (Алёнка) і, самае цікавае, супадае шэраг дэталяў і сітуацый. Паколькі чалавек пісаў два разы пра адно і тое ж, узнікла здагадка: а раптам гэтыя падзеі адбываліся з Караткевічам у рэальным жыцці? Акрамя таго, мне наогул цікавыя прататыпы пэўных літаратурных герояў. Прачытаўшы нейкі твор, заўсёды імкнуся даведацца, што ж там было насамрэч. Напрыклад, калі няшчасная гераіня памерла, а рэальны чалавек застаўся жывы (як у выпадку з прататыпам Ганны Карэнінай), гэта неяк суцяшае, робіцца не так крыўдна за героя. У выніку захацелася даведацца, якія асобы стаялі за “Алёнкамі” Караткевіча, таму пачаў разблытваць гэтую гісторыю. Вынікам пошукаў стаў мой першы артыкул “Паляванне на Алёнку”, надрукаваны ў часопісе “Маладосць” у верасні 2004 года.

Патрэба адказаць, ці існавала нейкая рэальная асоба, якая хавалася за імем Алёнка, стала маім першым штуршком да даследавання. Потым гэтая тэма была часова адкладзена. Другі штуршок я атрымаў у 2010 годзе, калі ўпершыню трапіў у Кіеў. Як вядома, Караткевіч вучыўся там ва ўніверсітэце. У выніку ў яго паэзіі, асабліва ў зборніку “Матчына душа”, прысутнічае вельмі шмат вобразаў гэтага горада, згадак пра пэўныя мясціны. Раней я ўспрымаў іх як пэўную абстракцыю. Але, пабачыўшы ўсё на ўласныя вочы, літаральна натхніўся духам Кіева і вырашыў працягнуць сваё даследаванне.

Трэцім штуршком стала інтэрв’ю Ніны Молевай — прататыпа галоўнай гераіні рамана “Нельга забыць”, змешчанае гады два таму ў газеце “Комсомольская правда в Белоруссии”. Асобныя выказванні Молевай выклікалі ў мяне пратэст. Па-першае, некаторыя факты пра Караткевіча, на маю думку, не адпавядалі рэчаіснасці. Па-другое, яна настойвала, што паміж імі былі толькі ўзаемаадносіны “настаўніца — вучань”. Канечне, інтэрв’ю не споведзь, і ніхто не абавязаны казаць праўду. Але ж не трэба і хлусіць! Так да цікавасці дадалася яшчэ і мужчынская салідарнасць (*смяецца*).

У пошуках адказаў на пытанні пра Молеву і “Алёнку” я пайшоў у Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва. З архіўных матэрыялаў, у прыватнасці, лістоў Караткевіча да Юрыя Гальперына, пачалі высвятляцца пэўныя абставіны біяграфіі пісьменніка. У выніку ўзнікла жаданне пашырыць межы свайго даследавання. Артыкулы пра Молеву і “Алёнку” былі змешчаны на старонках “ЛіМа”. Спецыяльна для кнігі дапісаў раздзелы пра іншых дзяўчат, якіх кахаў Караткевіч, каб атрымаўся цэласны, завершаны твор.

— Наколькі важным у такой датклівай і далікатнай тэме быў для цябе этычны аспект? І ці адчуваў ты пэўныя маральныя абмежаванні, пішучы пра жывых удзельнікаў тых падзей, пры тым, што яны самі катэгарычна адмаўляюцца ад свайго месца ў “донжуанскім спісе”? Тут я маю на ўвазе Ніну Молеву.

— Што датычыцца Молевай, то тут сітуацыя вельмі дзіўная і адначасова цікавая. У мяне складваецца ўражанне, што Ніна Міхайлаўна вядзе нейкую своеасаблівую жаночую гульню: з аднаго боку, я тут, маўляў, ні пры чым, але, з другога боку, даследуйце. Напрыклад, яна дазволіла Анатолю Вераб’ю, літаратуразнаўцу, укладальніку зборніка “Уладзімір Караткевіч: вядомы і невядомы”, працаваць з яе фондам у Цэнтральным маскоўскім архіве-музеі асабістых збораў і змясціць у кнізе лісты Караткевіча да яе. Але ў гэтых лістах тэма кахання гучыць адкрытым тэкстам. Больш за тое, сітуацыі, пра якія ў іх распавядаецца, цалкам супадаюць з падзеямі ў рамане “Нельга забыць”, што пацвярджае аўтабіяграфічнасць твора. Калі Н. Молева так рашуча адмаўляла свае асабістыя стасункі з Караткевічам, навошта было даваць дазвол на знаёмства з лістамі?

Што да этычнага аспекту… Упэўнены, што абавязкова знойдуцца пурытане, якія абвінавацяць мяне ва ўмяшанні ў асабістае жыццё аўтара, у спробе пабудаваць сенсацыю, нейкіх асабістых амбіцыях. Але ўся кніга засноўваецца менавіта на дакументальных, архіўных матэрыялах, там няма нейкіх мастацкіх фантазій. Акрамя таго, шэраг матэрыялаў, што былі выкарыстаныя пры даследаванні, ужо надрукаваныя. Перапіска паміж Брылём і Караткевічам выходзіла ў зборніку “Шляхам гадоў”; фрагменты ліставання з Гальперыным друкаваліся ў “Нёмане” яшчэ ў 1990-я гады; успаміны ўкраінскага пісьменніка Мікалая Амельчанкі пра Навэлу і Натэлу, гераінь “донжуанскага спіса”, друкаваліся ў часопісе “Полымя”; у тым жа выданні можна знайсці ўспаміны Валянціны Паповай (Чакалавай). Калі выйдзе збор твораў Караткевіча, туды будзе ўключана ўсё яго ліставанне з Гальперыным. То бок, значная колькасць фактаў не з’яўляецца таямніцай і знаходзіцца ў адкрытым доступе.

У даследаванні вылучаюцца пэўныя гіпотэзы, і гэта абсалютна навуковы падыход. Іншыя навукоўцы могуць іх абвергнуць. Зразумела, існуе нейкая мяжа, але мне здаецца, што ў кнізе няма двухсэнсоўных момантаў, непатрэбных падрабязнасцей. Здаецца, этычную лінію я вытрымаў.

— Гісторыя Молевай вельмі яркая, запамінальная і падрабязная, тады як пра “Нонку”, Навэлу, Натэлу вядома няшмат. Ці плануеш ты працягваць даследаванне, ці кропка ўжо пастаўленая?

— Калі шчыра, канечне, кропку ставіць не хочацца. У кнізе атрымалася прасачыць амаль усю біяграфію Караткевіча. Аднак ёсць белая пляма: гэта 1963 — 1967 гады. Пра гэты перыяд ходзяць толькі чуткі, але я не хацеў на іх абапірацца. Напрыклад, з Молевай сітуацыя была дастаткова спрыяльная. Па-першае, жартам кажучы, Ніна Міхайлаўна сама паклапацілася пра даследчыкаў, перадаўшы ў архіў згаданыя лісты. Па-другое, ёй прысвечаны цэлы раман. Дзякуючы гэтаму я ўжо першапачаткова меў пэўны матэрыял. А вось што датычыцца іншых гераінь “Спіса”, пра якіх мала інфармацыі, трэба працягваць пошукі. Вясной гэтага года я ездзіў у Кіеў у спадзяванні знайсці нешта новае. Але высветлілася, што хтосьці памёр, хтосьці мала што памятае. З пошукам асобы, якая хаваецца за ініцыяламі С. М., па вялікім рахунку, усё элементарна: едзеш у Кіеў, атрымліваеш дазвол, глядзіш архіўныя спісы выпускнікоў кіеўскіх ВНУ сярэдзіны 1950-х гадоў, суадносіш іх з ініцыяламі…

Спадзяюся, што на кнігу будзе пэўная рэакцыя, як чытачоў, так і прафесійных даследчыкаў Караткевіча. Хтосьці можа выказаць пэўныя заўвагі, хтосьці, магчыма, назаве новае імя для “Спіса”. Усё ж такі Караткевіч — рамантык, таму разглядаць яго творчасць без уплыву на яе жанчын мы не можам. Спадзяюся, калі-небудзь з’явіцца такая паўнавартасная біяграфія Караткевіча, як, напрыклад, кніга А. Лойкі “Янка Купала” ў серыі “ЖЗЛ”. І маё даследаванне дапаможа разгадаць “белыя плямы” ў біяграфіі пісьменніка.

— Ва ўжо згаданым артыкуле “Як стварыць літаратурную біяграфію?” ты папярэджваеш пра цяжкасці, з якімі непазбежна звязаная такая праца. А з якімі праблемамі сутыкнуўся ты?

— Па-першае, гэта абсалютная нераспрацаванасць тэмы. Прыемнае выключэнне — Адам Мальдзіс, які сябраваў з Караткевічам і ў сваёй кнізе “Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча” падрабязна пісаў пра яго жонку. Паколькі гэты аспект вельмі добра распрацаваны, нарыс пра Валянціну Браніславаўну я даваў да пачатку 1970-х гадоў. Але наогул тэма з’яўляецца абсалютнай terra incognita. Між тым, калі адной і той жа праблемай займаецца некалькі чалавек, яны могуць падказаць: у цябе тут памылка, тут ты недакладны. Была, напрыклад, такая сітуацыя: у 2010-м я вярнуўся да свайго артыкула “Паляванне на Алёнку” і высветліў, што некаторыя тэзісы былі спрэчнымі і патрабуюць перагляду. Але за гэты час ніхто з даследчыкаў не звярнуў на іх увагу. Або не пацікавіўся, або проста не заўважыў. Таму трэба, каб праблемай займалася некалькі чалавек, а то атрымліваецца, “сам с собою я веду беседу”, сам з сабою спраўляюся.

Па-другое, пытанні фінансавага кшталту. Што датычыцца чачэнскай паэтэсы Раісы Ахматавай, я напісаў ліст у Чачню з пытаннем, ці застаўся яе архіў. Адказалі, што, на вялікі жаль, ён цалкам знік падчас Першай чачэнскай вайны. Відавочна, што ў бліжэйшы час наведваць Чачню няма патрэбы. Але на будучыню варта мець на ўвазе, што там маглі выходзіць пэўныя даследаванні, якія б дапамаглі зразумець адносіны Р. Ахматавай з Караткевічам. А вось камандзіроўкі ў Кіеў і ў Маскву проста жыццёва неабходныя. Дзякуй Богу, сёння ўсе прызналі, што Караткевіч — класік беларускай літаратуры. Таму праца па стварэнні яго біяграфіі павінна быць часткай дзяржаўнай праграмы, а не справай фанатаў-адзіночак. Пакуль такое даследаванне застаецца прыватнай справай, то яна і развіваецца ў меру тых магчымасцей, якія мае адзін чалавек.

— Кідкая назва, загалоўкі артыкулаў, стыль, абраная тэма, непасрэдна змест кнігі сведчаць пра тое, што ты скіраваны менавіта на папулярызацыю беларускай літаратуры. Ці мог бы ты акрэсліць і патлумачыць сваю пазіцыю?

— Зразумела, ідэальнай сітуацыі не бывае, і чым больш кніг, тым лепш. Але, на маю думку, навуковыя выданні пра беларускую літаратуру апошнім часам з’яўляюцца ў дастатковай колькасці. А вось навукова-папулярных кніг катастрафічна не хапае. Таму мая пазіцыя абсалютна свядомая. Па-першае, неабходна неяк закрыць амбразуру ў навукова-папулярным кірунку. А па-другое, скажам шчыра: навука — з’ява самадастатковая. Таму яна будзе існаваць незалежна ад шэрагу знешніх фактараў. А вось цікавасць да беларушчыны, роднай мовы і культуры можа зменшацца праз пэўныя неспрыяльныя абставіны. Менавіта таму трэба займацца папулярызацыяй — прыцягненнем да нацыянальнай ідэі новых людзей.

Заўсёды выходжу з таго, што мае артыкулы пра беларускую літаратуру павінны быць напісаныя так, каб іх мог прачытаць чалавек гуманітарнага складу. Ён не абавязаны мець філалагічную адукацыю, нейкія навуковыя ступені, ён проста мусіць быць не “тэхнаром”, а гуманітарыем. Нейкія звышпатрабаванні проста звужаюць аўдыторыю. Наогул, Караткевіч сапраўды аб’ядноўвае нацыю, бо ім цікавяцца незалежна ад мовы і інтарэсаў. Таму спадзяюся, што кніга будзе запатрабаваная шырокай аўдыторыяй.

З пошты «ЛіМа»

Жыццё славутасцей

60 гадоў таму, 30 мая 1952 года, з Масквы ў сталіцу Беларусі прыязджае знакаміты артыст, спявак Аляксандр Вярцінскі, а 31-га ён піша з Мінска жонцы ліст пра тое, што, як ён даведаўся з мясцовай газеты, у горадзе ў Вялікім тэатры оперы і балета будзе выступаць у “Лебядзіным возеры” Галіна Уланава.

“Я ніколі яе не бачыў і вырашыў пераасіліць сваю ляноту і пайсці! І… я быў агаломшаны! Гэта нейкі цуд! Ні ў Расіі, ні за межамі — ніколі я не бачыў такой танцоўшчыцы. Параўнаць яе няма з кім”, — так пісаў А. Вярцінскі. Спявак заўважыў, што Галіна Уланава яго пазнала: “Я сядзеў у першым радзе — яна мне кланялася асобна, ведала, што я ў тэатры”. А далей распавёў, як ён наведаў славутую балерыну ў грымёрнай, прызнаўшыся: “Я нават не помню, пра што яна гаварыла”. Такое было захапленне адной славутасці другой.

І вось яшчэ некалькі радкоў з таго ліста: “Яна танцавала, як палымнеючае полымя факела. Я анічога падобнага не бачыў у жыцці! Божа, якіх вяршынь і вышынь можа дасягнуць творчасць. Гэта дакладна дух Божы!”

Міхась МАЛІНОЎСКІ

Ветэраны пра час і сябе

Убачыла свет кніга “Запавет нашчадкам”, аўтарамі якой з’яўляюцца члены літаратурнага клуба пры Магілёўскім гарадскім савеце ветэранаў. У зборніку — вершы, проза, публіцыстыка.

На мой погляд, прыцягнуць увагу чытача вершы Валянціны Габрусевай “Букет бяссмертнікаў”, “Страчайце адпачынак мой, бярозы”, “Пах Бацькаўшчыны” ды іншыя. Валянціна Габрусева — аўтар трох кніг, з якіх найбольш цікавая “Журавінавыя гронкі”.

Добрыя светлыя радкі ў вершах Леаніда Іскрова, Васіля Залатухіна, Міхаіла Чаканава, Леаніда Осіпава, Юрыя Гусева. З прозы найбольш удалы артыкул Віктара Арцем’ева “Пысін слова гаварыў сучаснае і вечнае”. Гэта новы штрых да творчага партрэта слыннага беларускага паэта.

На жаль, у зборнік трапіла нямала нізкапробных вершаў. Аўтарам і рэдактару-складальніку патрэбна быць больш патрабавальнымі да сваёй творчасці. Тым больш, што яна адрасавана нашчадкам.

Іван ПЕХЦЕРАЎ

Гучала польская мова

У Навагрудскім Доме-музеі Адама Міцкевіча адбылася прэзентацыя зборніка вершаў Марыі Дабжынскай-Каравайскай “Строфы з Навагрудка”. Кніга выдадзена ў Польшчы на польскай мове. Старшыня Саюза палякаў на Беларусі М. Лысы, дырэктар мясцовага краязнаўчага музея Т. Вяршыцкая і іншыя адзначылі, што Марыя Дабжынская-Каравайская — адна з тых творчых асоб, на долю якой выпала мноства выпрабаванняў, асабліва ў перыяд фашысцкай акупацыі. Невыпадкова лепшыя яе вершы прысвечаны сябрам-таварышам, з якімі змагаліся з ворагам, патрыятам роднага краю. Марыя Вікенцьеўна была і застаецца ў шэрагах актывістаў-дабрадзеяў, ахвотна дапамагае мясцовым літаратарам перакладаць тэксты з беларускай і рускай моў на польскую.

Яўген ЛАПЦЕЎ

Пра Анатоля Вікенцьевіча Сабалеўскага я ўпершыню пачуў роўна паўстагоддзя таму... Стараста маёй студэнцкай групы філфака БДУ Міхась Мяцельскі вясной 1962 года паказаў мне якісьці нумар часопіса "Маладосць" і гарачай скорагаворкай выдыхнуў: "Вось з каго табе трэба браць прыклад. Ён таксама, як і ты, захапляецца тэатрам... Але не абмяжоўвае сябе. Пачытай, якую аповесць напісаў. Лепей, чым у "Юности" (тады гэты маскоўскі літаратурны часопіс карыстаўся вялікай папулярнасцю ў савецкага студэнцтва — у ім друкаваліся куміры моладзі: Р. Раждзественскі, Б. Ахмадуліна, В. Аксёнаў)! Глядзі, глядзі, — Міхась настойліва паказваў на здымак, — няўжо не ведаеш?" Я ўважліва ўглядаўся. Аблічча мне кагосьці нагадвала, але фотакартка аўтара ў часопісе была вельмі малая… А потым я ўспомніў...

Вадзім САЛЕЕЎ,
доктар філасофскіх навук,
тэатральны крытык

Пачцівы паклон долу

Я бачыў гэтага юнака падчас маіх наведванняў тагачаснага тэатральна-мастацкага інстытута. Мне ўдалося ў Міністэрстве адукацыі "выгандляваць" сабе права (бо тады ўжо лічыўся адным з "перспектыўных" маладых тэатральных крытыкаў і таму даказваў інспектарам міністэрства, як мне неабходна грунтоўная падрыхтоўка па гісторыі айчыннага і сусветнага тэатра) наведваць лекцыі Уладзіміра Няфёда. Вось на адной з тых лекцый, падалося мне, я і сустрэў яшчэ маладога, але ўжо вядомага тэатразнаўца А. Сабалеўскага. Я ведаў, што ён пасля БДУ паспеў ужо скончыць аспірантуру ў Маскве, у ГІТІСе... А неўзабаве пазнаёміўся з яго кнігай "Рампай асветленая". Зборнік тэатральна-крытычных артыкулаў падаўся мне надзвычай сучасным, а яго погляд на здзяйсненні беларускага тэатра прываблівалі не толькі свежасцю, а і нейкай узвышанасцю (у процівагу выказванням нашых "тутэйшых" крытыкаў, якія вельмі вузка трактавалі з'явы тэатральнай справы, — "хвароба", не вылечаная і да нашых дзён).

Цягам дзесяцігоддзяў мы рэгулярна сустракаліся з Анатолем Вікенцьевічам на навуковых канферэнцыях, пасяджэннях усемагчымых вучоных (і невучоных) саветаў, абмеркаваннях розных фестываляў і прэм'ер. Не, мы не былі сябрамі, але паважаў адзін да аднаго ніколі не страчвалі. І калі я, напрыклад, чуў пра яго плённую дзейнасць у якасці рэктара таго самага Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута ў сярэдзіне 80-х, і тады, калі мы працавалі на рэдактарскай ніве. Анатоль Сабалеўскі амаль усе 90-я гады быў галоўным рэдактарам першага нашага тэатральнага часопіса "Тэатральная творчасць" ("Тэатральная Беларусь"). Ён імкнуўся максімальна пашырыць кола аўтараў часопіса, прадставіць на старонках выдання панараму меркаванняў (і гэтым яго часопіс істотна адрозніваўся ад "Мастацтва"). У часопісе "Асновы мастацтва" мне ўдалося вытрымаць аналагічную лінію, і многія змешчаныя ў ім матэрыялы пра тэатр атрымлівалі пазітыўны водгук Анатоля Вікенцьевіча...

Пры канцы "нулявых" XXI стагоддзя мы апынуліся суседзямі на пасяджэннях вучонага савета Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фалькдору Нацыянальнай акадэміі навук. Вось тут я ацаніў не толькі веды карыфея тэатразнаўства А. Сабалеўскага, але і ўпэўніўся ў яго сапраўднай інтэлігентнасці, тактоўнасці, што была ці не самай характэрнай рысай яго чалавечай натуры. Але нашы роўныя, узаемапаважлівыя прыяцельскія адносіны рэзка змяніў адзін выпадак, які перавёў іх у разрад сяброўскіх.

Ранняй вясной 2005 года група крытыкаў была запрошана ў Гомельскі абласны драматычны тэатр на прагляд спектакляў і абмеркаванне іх. Нас, дваіх прафесараў, пасялілі разам у трохпакаёвай кватэры ў гомельскім мікрараёне. І вось кожны вечар мы бавілі з Вікенцічам у доўгіх гутарках. Пра жыццё, пра мастацтва, пра кнігі. І тут мы выявілі процьма знаёмых, нават па-за сферай тэатра. Анатоль Вікенцьевіч, памятаю, працаваў тады над спадчынай Францішка Аляхновіча, з захапленнем распавядаў пра эпізоды жыцця славутага драматурга, пра яго трагічны лёс. Раз-пораз пытаўся ў мяне пра тэрміналогію сучаснай эстэтыкі... Урэзаўся у памяць адзін эпізод. Я затрымаўся ў тэатры, вярнуўся дадому каля гадзіны ночы. Вікенціч чакаў мяне, не клаўся спаць. І мы прагаварылі з ім амаль да раніцы...

Ён крышачку не дажыў да сваёй юбілейнай даты: 27 мая А. Сабалеўскаму споўнілася б 80. Але змест жыцця, як мы ведаем, не вымяраецца колькасцю пражытых гадоў. Галоўнае — што зроблена чалавекам. Анатоль Вікенцьевіч Сабалеўскі зрабіў агромністы ўнёсак у нацыянальную культуру. Ён прызнаны карыфей беларускага тэатразнаўства, які напісаў больш як два дзясяткі кніг і які, нібы пражэктарам, высвеціў постаці вялікіх творцаў беларускага тэатра, такіх, як Б. Платонаў, Г. Глебаў, К. Крапіва. Ён стваральнік "Хрэстаматыі па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі", змястоўных раздзелаў па гісторыі беларускага тэатра ў розных выданнях. Акрамя гэтага, ён знаўца тэатра былых савецкіх рэспублік (прыкладам таму з'яўляецца яго званне ганаровага доктара Ташкенцкага інстытута мастацтваў). Ён грунтоўны, моцны, сапраўдны крытык. Летась выйшла апошняя яго кніга нарысаў, артыкулаў, эсэ. І ў ёй А. Сабалеўскі яшчэ раз абгрунтоўвае неабходнасць крытыкі ("каб не даць памерці тэатру"), што ў процівагу дылетантызму сучаснай журналістыкі гучыць важка і годна...

І ўрэшце, у яго шмат вучняў, якія, трэба спадзявацца, не пасаромяць імя свайго настаўніка... Светлая памяць і паклон долу, Анатоль Вікенцьевіч, — ад усіх, хто мае дачыненне да беларускага тэатра. У іх ліку і аўтар гэтых радкоў, які нарадзіўся таксама 27 мая...

Ён словы сеяў, як зярняты…

Мікола ЧАРНЯЎСКІ

Для кожнага з нас самы любы і дарагі той куточак зямлі, дзе нарадзіўся і ўзрос, дзе ад людзей набіраўся жыццёвай мудрасці, працоўнай сталасці, сэрцам адчуў красу і сілу роднай зямлі. Такой запаветнай мясцінай для паэта Івана Гурбана стала вёска Юшавічы, што на Нясвіжчыне. Тут ён нарадзіўся 21 мая 1922 года, тут знайшоў свой апошні прыстанак у першы майскі дзень 1999 года.

За не такія ўжо лёгкія гады свайго жыцця І. Гурбан дасканала засвоіў не толькі сакрэты кравецкага ўмельства, якому вывучыўся ў юнацтве, але і навуку поля, збожжавай нівы, добра ведаў цану кожнаму коласу, кожнаму зярнятку, душою выношваў тое, пра што хацеў сказаць людзям у сваіх радках. Зямля, праца на ёй змалку сталі яго жыццёвай неабходнасцю, найпершым прызваннем.

Пісаць вершы ён пачаў вельмі рана, яшчэ ў час вучобы ў вясковай польскай сямігодцы, аднак усур'ёз захапіўся паэтычнай творчасцю ў пасляваенныя гады, калі ўпершыню змог адчуць ускрыленую радасць надрукаванага радка, калі роднае слова настойлівей пастукалася ў сэрца, прымусіла асэнсаваць сваё захапленне і звязаны з ім выбар.

Часта пасля клопатнага працоўнага дня ў паляводчай ці будаўнічай брыгадзе Іван Яўхімавіч вымяркоўваў час, каб узяцца за пяро ці аловак, дапазна пасядзець над звычайным вучнёўскім сшыткам, вышукваючы і занатоўваючы патрэбныя радкі, знаходзячы ў творчасці і спачын, і задавальненне: "Я хлебароб ахвочы і заўзяты, // Кармлю другіх па правілах вясны… // І на радню я плённы і багаты: // Калоссе ніў — то рук маіх сыны!"

Праўда, быў у біяграфіі Івана Гурбана перыяд, калі ён, падпарадкаваўшыся даверу землякоў, згадзіўся, каб яго абралі старшынёй сельсавета. Аднак хадзіў у начальніках нядоўга, усяго два гады. На пачатку 60-х, калі адбыўся чарговы наступ улад на царкву і вернікаў, яму было загадана вышэйшым начальствам залезці на дах Юшавіцкай царквы і спілаваць крыж. Гэтым разам старшыня сельсавета не паслухаўся раённага кіраўніцтва, не выканаў загад. Давялося "здаць партфель", зноў заняцца працай, больш звыклай для яго. А скінуць крыж з царквы знайшоўся ахвотнік. Ці то была воля Усявышняга, ці то ўласная неасцярожнасць, але таго чалавека праз колькі гадоў у лесе насмерць прыдушыла дрэвам.

Дэбют, які для сялянскага паэта Івана Гурбана адбыўся ў пасляваенным рэспубліканскім друку, іначай як удалым не назавеш: ці кожнаму правінцыяльнаму шукальніку рыфмы спрыяла ў той час удача ўпершыню надрукавацца ў часопісах "Полымя", "Работніца і сялянка", у газетах "Калгасная праўда", "Звязда", "Мінская праўда"? Яго вершы і байкі ўсё часцей і часцей з'яўляліся на іх старонках, адкрываючы чытачу ўдумлівія і дасціпныя назіранні аўтара. Гэта нібыта пра сябе сказаў ён у вершы "Паэт":

Задума спее...
Час за працу брацца.
У тайнах ён знаходзіць адкрыццё...
І сам умее шчыра захапляцца,
І споведзь слухае тваю, жыццё!
Паэт мінулага аблічча помніць
І будучае туліць да грудзей.
Радкі яго, як сонечныя промні,
Вітаюць, абнадзейваюць людзей.

З часам па-свойму цікава, вынаходліва і змястоўна раскрыўся талент Івана Гурбана ў творчасці для дзяцей. Не парываючы дружбы з выданнямі "дарослымі", ён неўзабаве стала "пасяліўся" на старонках часопісаў "Вясёлка", "Бярозка", знайшоў чытачоў-прыхільнікаў у газеце "Піянер Беларусі". У сваіх творах аўтар імкнуўся данесці да дзяцей мелодыку і багацце жывога беларускага слова, у звычайных рэчах і з'явах убачыць незвычайнае: паэтычна абмалёўваць дэталі, па-новаму зірнуць на навакольны свет, прыроду, перадаць радасць працы, плён чалавечых рук, любоў да зямлі. Зборнікі "Чубаценькі будзільнік", "Калі вецер спачывае", "Пахі вясны" яшчэ раз пераканаўча пацвердзілі літаратурныя здольнасці Івана Гурбана, яго несумненны талент — талент дзіцячага паэта, што дало іх аўтару поўнае права "пастукацца" ў Саюз пісьменнікаў Беларусі, атрымаць прафесійнае прызнанне. Тады яму ўжо споўнілася 72.

Падахвочаны такім, хоць, можа, і запозненым, прызнаннем, Іван Яўхімавіч падрыхтаваў для выдавецтва два новыя рукапісы. Але ўбачыць іх надрукаванымі, на вялікі жаль, не давялося. Яго новую кнігу "Паэт" нам, сталічным гасцям-пісьменнікам і землякам Івана Гурбана, прэзентаваў ужо сын паэта — Анатоль Гурбан. Ён стаў яе ўдумлівым укладальнікам, ён жа з дапамогай мясцовых спонсараў выдаў гэты зборнік у Нясвіжскай друкарні імя Сымона Буднага. А выхад зборніка быў прымеркаваны да юбілею аўтара — 90-годдзя з дня нараджэння.

На гэтую юбілейную ўрачыстасць у вёсцы Юшавічы сабраліся дзеці паэта, яго ўнукі, сваякі, аднавяскоўцы, прадстаўнікі мясцовай улады, школьнікі. На могілках, дзе пахаваны Іван Яўхімавіч, адбылося ўскладанне кветак. Іх прынеслі вучні і настаўнікі вясковай школы, прыезджыя госці. "Наша зямля, наша вёска можа ганарыцца тым, што тут нарадзіўся, жыў і працаваў, пісаў цудоўныя творы такі сціплы, але мудры і таленавіты чалавек, якім быў Іван Яўхімавіч Гурбан, — сказаў на адкрыцці ўрачыстасці дырэктар Юшавіцкай базавай школы Сяргей Кухта. — Нашым дзецям ёсць з каго браць прыклад у жыцці, ёсць у каго вучыцца любові да роднай зямлі, нашай мілагучнай мовы, да людзей".

Ля апошняга прытулку паэта выступілі таксама Ганна Жывень — намеснік старшыні ААТ "Юшавічы" — і паэт Мікола Маляўка. Ён расказаў пра свае сустрэчы з Іванам Гурбанам у рэдакцыі нясвіжскай раённай газеты "Чырвоны сцяг", а таксама прачытаў верш "Іванава душа", прысвечаны яму — "селяніну з душой паэта і паэту з рабочымі рукамі".

Потым свята перамясцілася ў Дом культуры і сельскую бібліятэку. Тут сын паэта Анатоль Гурбан пазнаёміў вяскоўцаў з вершамі, якія ўбачылі свет у бацькавай кнізе, а былы сусед Іосіф Падамацька "прачыніў" дзверы ў "творчую лабараторыю" паэта — расказаў, адкуль Іван Гурбан браў тэмы, як з'яўляліся некаторыя вершы.

З цікавасцю выслухалі прысутныя слова настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Наталлі Плаксы. У Карцэвіцкай сярэдняй школе, дзе яна працуе, створаны краязнаўчы музей, а ў ім ёсць куток, прысвечаны творчасці Івана Гурбана. Як каштоўную рэліквію захоўваюць там лісты, якія Іван Яўхімавіч даслаў музею ў далёкім 1995 годзе, падзяліўся ў іх сакрэтамі сваёй літаратурнай працы. Было што прыгадаць і аўтару гэтых радкоў: цягам дваццаці пяці гадоў мне давялося быць першым рэдактарам многіх публікацый Івана Гурбана, усіх трох яго дзіцячых зборнікаў.

Дружнымі воплескамі віталі ўдзельнікі свята вучняў Юшавіцкай школы, якія надзвычай пранікнёна дэкламавалі дзіцячыя творы паэта-земляка. Вершы і песні прагучалі са сцэны ў выкананні самадзейных артыстаў Нясвіжчыны, вядучых праграмы — педагога Святланы Антончык і васьмікласніцы Таццяны Янскай. Закончыўся канцэрт выступленнем вядомага майстра нашай эстрады заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Радзівілава: ён ахвотна згадзіўся ўзяць удзел у святкаванні юбілею, бо не адзін дзясятак гадоў сябруе з сям'ёй Гурбанаў, пры жыцці бачыўся з Іванам Яўхімавічам, быў слухачом яго вершаў.

Юбілейны бібліятэчны стэнд прадставіў гасцям свята магчымасць пазнаёміцца з выданнямі, дзе змяшчаліся творы Івана Гурбана. Тут жа экспанаваліся кнігі, на якіх пакінулі яму свае аўтографы некаторыя знакамітыя пісьменнікі.

Чулася ў размовах, што Нясвіжскі райвыканкам мае намер задаволіць хадайніцтва землякоў паэта і прысвоіць Юшавіцкай сельскай бібліятэцы імя Івана Гурбана. Думаецца, не варта адкладваць надоўга адпаведнае рашэнне: сёлетні юбілей — самая прыдатная пара.

Касманаўт Уладзімір Кавалёнак і народны мастак Беларусі Іван Міско.

Адзіны, хто «асвойвае» космас

Міхась КЕНЬКА, фота аўтара

Дзве радасныя падзеі адбыліся ў жыцці знанага скульптара Івана Міско. Першая — паездка ў Зорны гарадок. Другая — уручэнне яму ордэна Юрыя Гагарына. Зорны гарадок Іван Якімавіч штораз наведвае з радасным пачуццём: грэюць душу сустрэчы з незвычайнымі людзьмі — тымі нямногімі прадстаўнікамі чалавецтва, якія пераадольваюць зямное прыцягненне, жывуць і працуюць у космасе. Для І. Міско кожная паездка да касманаўтаў нібы падзарадка,назапашванне творчай энергіі. Адсюль ён прывозіць эскізы новых работ.

Цяпер скульптар задумаў працягнуць серыю партрэтаў касманаўтаў, якую ён стварае ўжо больш як сорак гадоў: хоча вылепіць вывы прадстаўнікоў новага пакалення, тых, хто падоўгу працуе на міжнароднай касмічнай станцыі, займаецца там навуковай і даследчай працай. Асабліва яго зацікавіў доўгажыхар космасу, расійскі касманаўт Генадзь Падалка. За яго плячыма — тры касмічныя палёты, на арбіце ён прабыў 580 сутак, 27 гадзін працаваў у адкрытым космасе. Іван Якімавіч ляпіў яго скульптурны партрэт напярэдадні чацвёртага палёта. І вось Г. Падалка зноў на борце касмічнай станцыі. Ён абяцаў пасля вяртання абавязкова пабываць у Мінску, у майстэрні І. Міско, дзе і завершыцца праца над партрэтам.

Днямі майстэрню народнага мастака наведаў двойчы Герой Савецкага Саюза, прэзідэнт Федэрацыі касманаўтыкі Расіі, наш зямляк Уладзімір Кавалёнак. Ён уручыў Івану Міско ордэн Юрыя Гагарына, які творца адзначаны за вялікі ўнёсак у прапаганду гісторыі і дасягненняў сусветнай касманаўтыкі, у сувязі з 80-годдзем скульптара. Славуты касманаўт-беларус падкрэсліў: высокая ўзнагарода яшчэ і за тое, што Міско — адзіны ў свеце скульптар, які на працягу амаль усёй гісторыі касмічных палётаў нязменна адданы ў сваёй творчасці тэме асваення космасу.

Метамарфозы... еднасці

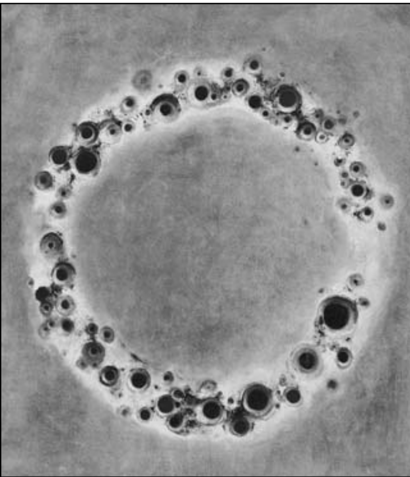
Галерэя “Беларт” прэзентавала сумесную мастацкую выстаўку Сержука Цімохава і яго італьянскага калегі Джузэппе Аціні пад назвай “Метамарфозы”.

Віктар КАВАЛЁЎ, фота аўтара

На адкрыцці слова бралі старшыня Беларускага саюза мастакоў Уладзімір Савіч, яго першы намеснік Рыгор Сітніца. Выступоўцы адзначалі, што Беларусь заўсёды гасцінная для творцаў з розных краін свету і прыкладам — новы праект гэтай цудоўнай галерэі, пра якую, на жаль, не ўсе нашы мастакі ведаюць. Тут ладзяцца годныя, высокага ўзроўню выстаўкі. Прэзентаваны беларуска-італьянскі праект вельмі цікавы. Творцы, здавалася б, абсалютна розныя, але іх работы спалучаюцца, адлюстроўваюць невыпадковую еднасць, бо мастацтва — самыя эфектыўныя стасункі дыпламатыі, найлепшы шлях да паразумення.

Сяржук Цімохаў і Джузэпе Аціні распавялі пра сваё знаёмства, пра ідэю стварэння выстаўкі. Італьянскі госць зазначыў, што ён шмат вандраваў па свеце, пабачыў багата мастакоў і іх работ. У многіх краінах адчуваецца невялікі крызіс у мастацтве, а ў Беларусі яшчэ захавалася культура, любоў да жывапісу, прага пісаць, тварыць, што яго вельмі цешыць. Тут існуе адна з наймацнейшых мастацкіх школ.

Што ўбачыў італьянец, заклапочаны канцом свету, у жывапісе беларускага аўтара, які ўзнаўляе ў сваіх работах складаныя структуры паганскай міфалогіі? Якія работы выбірае Сяржук Цімохаў, каб адшукаць у формах сваёй творчасці адэкватны адказ на апакаліпсічныя прадчуванні Джузэппе Аціні? Чорныя дзіркі, што запаланілі жывапісныя карціны італьянскага творцы, разбураюць не столькі плоскасць палатна, колькі нашу карціну свету. Дзіркі — адзнакі любой матэрыі, якая існавала, існуе і будзе існаваць у Сусвеце. Сяржук Цімохаў прапануе пазітыўны погляд, аднак гэты “пазітыў” атрымліваецца амбівалентным. Яйка — сімвал пачатку жыцця — у некаторых яго творах ператвараецца ў аналаг чорнай дзіркі. Такім чынам, кола замыкае сама экспазіцыя: нараджэнне ўтрымлівае пачатак разбурэння, а канец вызваляе месца для новых формаў існавання.

Палатно Джузэппе Аціні з нізкі “Час” (2012).

Жывапісны дыпціх Сержука Цімохава “Вялікдзень” (2012).

Праз акварэль — да габелена?

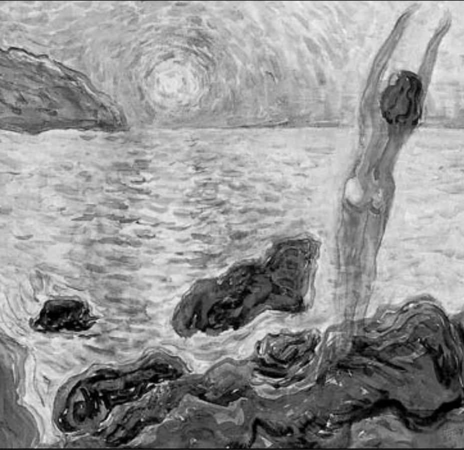
Галія ФАТЫХАВА

Персанальная выстаўка акварэлі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Ніны Пілюзінай адкрылася ў мінскім Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Гэты выставачны праект яна прымеркавала да 45-годдзя сваёй творчай дзейнасці.

У дзяцінстве Ніна Пілюзіна паўсюль насіла з сабой паперу і алоўак і малявала ўсё, што бачыла вакол. Таму пасля заканчэння сярэдняй школы паступіла ў Мінскае мастацкае вучылішча, паспяхова скончыла яго і пайшла вучыцца ў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут, дзе адным з яе настаўнікаў быў незабыўны П. Масленікаў. З алоўкам і пэндзлем яна не расстаецца і цяпер, і куды б ні закінуў лёс, мастачка спяшаецца занатоўваць убачанае, робіць накіды, эцюды, часам стварае закончаныя карціны. (Я і сама бачыла, як тры гады таму падчас вандроўкі ў Егіпет Ніна — толькі ўявіце! — стаяла проста ў марской вадзе і рабіла накіды бухты: прыгожыя караблі, яхты, хвалі, пясчаны пляж).

У савецкі час, успамінае Н. Пілюзіна, для мастакоў часта ладзіліся пленэры з выездам на поўдзень, у Дом творчасці. Адтуль яна прывезла серыю акварэлей “Крымскія пейзажы”, якія толькі цяпер і прадставіла публіцы. Ды і для многіх яе калег гэта адкрыццё, бо Пілюзіну ведаюць як выбітнага майстра габелена. Менавіта за манументальныя габелены “Кліч зямлі” і “Абуджэнне” (памер кожнага — 17 квадратных метраў!), што аздабляюць Урадавую залу ў Палацы Рэспублікі, яна атрымала Дзяржаўную прэмію Беларусі.

Знаная мастачка Зоя Літвінава, якая па-сяброўску дапамагала Ніне Пілюзінай у падборы работ для экспазіцыі і ў іх кампаноўцы, выступаючы на вернісажы, прызналася, што яе здзівіла дацыроўка прадстаўленых карцін дый сам факт іх стварэння, бо далёка не кожны з дзеячаў прыкладнога мастацтва займаецца малюнкам і акварэллю.

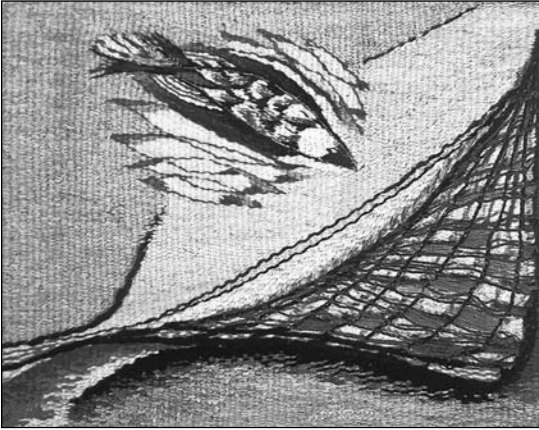
Творы Пілюзінай адметныя цеплынёй настрою, тонкім адчуваннем прыроды, кветак, вясны. Яе прафесіяналізм бачны ў гармоніі колеру, у пластычнасці малюнка: “Песня Крыму”, ”Месяц май. Макі”, “Не пакідай мяне, мой светлы сум”, “Гімн сонейку” ды інш. “Ружовы міндаль каля блакітнай бухты” варты асаблівай увагі ды захаплення тым, як пэндзаль і акварэльныя фарбы могуць перадаць тонкія перажыванні мастачкі, што нікога не пакідаюць абыякавым. Дарэчы, менавіта вясну мастачка любіць больш за іншыя правіны года. Жыве яна ў Ратамцы і таму мае магчымасць заўважаць абуджэнне наваколля ад зімовай спячкі, штодня прыкмячаць і занатоўваць змены ў прыродзе: “Месяц май. Канікулы”, “Цвіце белы бэз”... На выстаўцы прадстаўленыя і партрэты ў акварэлі, якія мастачка пісала з натуры на вольным паветры, што надало ім асаблівую прыцягальнасць: “Партрэт маей бабулькі” (першы напісаны ёю партрэт — Ніне тады было 18 гадоў), “Паўднёвае зачараванне. Партрэт мастачкі Л. Кальмаевай”, “Аксамітны сезон. Мастачка В. Сазыкіна” і г.д.

Шмат у яе таксама малюнкаў тушшу, якія, відаць, чакаюць асобнай выстаўкі. Ёсць і жывапісныя творы. Але, наведаўшыся да мастачкі ў майстэрню, я найперш заўважыла там кросны. Ніна патлумачыла: “Праца над габеленам — працяглы працэс, трэба доўга чакаць канчатковага выніку, і раптоўна змяніць у гэтым працэсе што-небудзь нельга, ды і кросны з сабою не возьмеш, а вось акварэль дае мне магчымасць перадаць імгненнае захапленне, прытым фарбы і паперу можна паўсюль насіць з сабою”.

У майстэрні захоўваюцца толькі габелены малых памераў, іншыя ў мастачкі на здымках. Зразумела, памер не ўплывае на іх багатую змястоўнасць. “Беларусь — мая Радзіма, — кажа Н. Пілюзіна, — яна дае мне і натхненне, і сюжэтныя матывы”. Назвы яе твораў кажуць самі за сябе: “Купальская ноч”, “Легенды Мядзельшчыны”, “Вызваленая зямля”, “Беларускае вяселле”, “Ой, ляцелі гусі, ды з-пад Белай Русі”, “Легенда пра возера Свіцязь”. Габелен “На кветкавым лузе” яна прысвяціла Янку Купалу і Якубу Коласу.

Асобнае месца ў яе творчасці займае найскладанейшая тэхніка батыка (старажытнае індэнезійскае мастацтва роспісу тканіны з дапамогаю расліннага воску). Ёю Н. Пілюзіна таксама валодае прафесійна, выконвае вывы на натуральным шоўку, што надае яе пейзажам, нацюрмортам асаблівую, паветраную тонкасць.

Уменне мастачкі працаваць над малюнкам, яе валоданне акварэллю, жывапісам, любоў да паэзіі, нацыянальнасць — усё гэта адбіваецца на сюжэтах і кампазіцыях, на падборы фарбаў у габелене. Мабыць, таму яны ў Ніны Пілюзінай такія чароўныя, прывабныя, разнастайныя па фактуры, прыцягальныя для гледачоў на самых розных выстаўках. А новая, незвычайная для яе экспазіцыя атрымалася па-святочнаму светлай і радаснай. І па-свойму адлюстравала роздум самой мастачкі на тэму традыцый, пераемнасці і адвечнай прыгажосці.

На здымках: творы Ніны Пілюзінай.

Людміла НАЛІВАЙКА,
Вольга АРХІПАВА

Зоркі і легенды

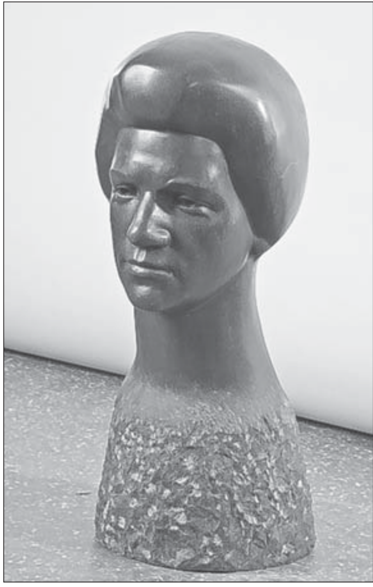
Спорт у беларускай скульптуры 1960 — 1980-х гадоў (з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі)

У еўрапейскай скульптуры тэма спорту пачынаецца з грэчаскай архаікі і класікі, насычанай услаўленнем ідэальнасці, мужнасці і харaства чалавека. На гэтым падмурку развівалася, як вядома, і беларуская скульптура. Азначаная тэма нарадзілася ў ёй разам з адраджэннем спорту — прызнаным міжнародным пасланцом міру. Віцебскі даваенны перыяд гісторыі айчыннага мастацтва можна лічыць стартавым для развіцця спартыўнай тэмы ў станковай скульптуры. Міхаілу Керзіну належыць серыя класічных работ, якія сфарміравалі аснову для вобраза ідэальнага чалавека — героя, змагара, першапраходцы і г.д. У калекцыі НММ Беларусі знаходзіцца невялікая па колькасці, але ёмістая па значнасці серыя скульптурных кампазіцый, якія перадаюць неверагодны наватарскі патэнцыял спартыўнай тэматыкі, што пачаў выяўляцца ў работах нашых творцаў з пачатку 1960-х гадоў.

Спартыўная тэма ў скульптуры актыўна распрацоўвалася народным мастаком Беларусі Аляксеем Глебавым. У вобразах плыўчых ён стварыў, мабыць, самы выразны і жыццесцвярджальны ідэал жаночай эпічнасці і прыгажосці. Стыль класіцызму дазваляе мастаку прыпадабняць вобразы сваіх гераінь да грэчаскіх багінь з непакрытымі валасамі і агаленымі плячыма. Эцюд галавы “Плыўчыхі” 1950-х гадоў (гіпс) падаецца як цэласная кампазіцыя (жанр бюста), пабудаваная з асобных геаметрычных частак, а ўпрыгожванне пацеркамі агаленай шыі спартсменкі ўспрымаецца як метафара яе перамогі. “Гімнастка” з абручом ва ўзнятых над галавой руках — спынены момант, калі спартсменка засяродзілася альбо перад актыўным рухам, альбо перад пачаткам выступлення. Яе стройная фігура нагадвае знакавы міфічны вобраз. Скульптар паказаў, што крохкія жанчыны — сапраўдныя карыятыды сучаснага свету. Іх можна супастаўляць з магутнымі боствамі антычнай міфалогіі, якія рупіліся пра захаванне, гармонію, развіццё тагачаснай цывілізацыі. Ігар Глебаў (пляменнік Аляксея) у 1969 г. вылепіў фігуру заслужанага майстра спорту па фехтаванні, неаднаразовай чэмпіёнкі СССР і Алімпійскіх гульняў Таццяны Самусенкі. У гэтай рабоце скульптар ставіў задачу ўзвысіць ролю жанчыны-пераможцы да ўзроўню мужнасці на п’едэстале Перамогі.

Стыль манументальнага партрэта з натуры ў беларускай скульптуры быў прапанаваны ў 1958 годзе Мікалаем Якавенкам. Яго “Партрэт Мілігулы Мікалая Паўлавіча — гімнаста-экс-чэмпіёна БССР і СССР, неаднаразовага чэмпіёна Узброеных Сіл Савецкага Саюза, срэбнага прызёра XVII Алімпійскіх гульняў” дэманстраваўся на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках з 1959 па 1975 гады. Гэта сапраўдны прыклад савецкай скульптуры. Аўтар увасобіў ідэю вобраза спартсмена-прафесіянала праз метафарычную мастацкую мову, дзе герой-гігант, нібы магутнае дрэва, сімвалізуе непахіснасць і моц.

Партрэт шматразовай рэкардсменкі СССР і Еўропы па лёгкай атлетыцы Марыі Іткінай, створаны Валянцінай Міхеевай у 1962 г., і сёння застаецца прыкладам высокіх творчых здабыткаў беларускіх скульптараў. Алегорыя вобраза нязломнай асобы адчувальная і ў выбары матэрыялу — парфіру, і ў выразнасці твару вялікай беларускай спартсменкі XX стагоддзя. Партрэт меў поспех у наведвальнікаў усесаюзных і міжнародных выставак.

Валянціна Міхеева “Партрэт М. Іткінай” (парфір, 1962).

Пра смелае парушэнне акрэсленых жанравых межаў класічнага стылю сведчыць твор Сяргея Вакара — партрэт заслужанага майстра спорту СССР, славутага барца вольнага стылю Аляксандра Мядзведзя (1971). Нягледзячы на тое, што ў якасці матэрыялу скульптар выбраў дрэва, яму ўдалося стварыць рытм аб’ёмаў кампазіцыі, якая заканчваецца своеасаблівым апірышчам, што ўвасабляе моцныя плечы героя. Аўтарскія асаблівасці творчасці С. Вакара выявіліся і ў характэрным нахіле галавы спарстмена, што таксама дапамагло ўвасобіць мужнасць, спакой, разважлівасць і раўнавагу, уласцівыя А. Мядзведзю.

На рэспубліканскіх выстаўках “Фізічная культура і спорт у выяўленчым мастацтве” (1971), “Фізкультура і спорт” (1975) экспанаваўся бюст “Рэферы. Шчарбакоў Барыс Аляксандравіч, суддзя міжнароднай катэгорыі” — работа Генадзя Мурамцава. Перадача псіхалагічнага стану героя дасягаецца праз выразнасць паглыбленага позірку героя, а штрых урачыстасці дадае сама выява імпазантнага мужчыны, да таго ж, бюст трымаецца на гальштуку-матыльку.

Уладзімір Булыга “Водныя лыжы” (алюміній, 1971).

“Юная спартсменка” Барыса Лазарэвіча пададзеная праз лірычны мастакоўскі погляд. Рамантызаванасць вобраза падкрэсліваецца вытанчанасцю рыс летуценнага, але валявога твару.

У скульптуры 1970-х арганічна развіваліся манументальнасць і дэкаратыўнасць, пашыраліся змены ў пластыцы і структуры. Пра гэта сведчаць тэхнічныя прыёмы ў выкарыстанні шамоту, глазуры, медзі, алюмінію, бронзы, граніту. Што да зместу — маладыя скульптары імкнуліся ўвасабляць у сваіх творах найбольш выразныя прыкметы масавага спорту — рух, грацыя, напружанасць, воля да перамогі. Пра пашырэнне жанравай і стылёвай палітры сведчыць пэўны адыход ад класічных узораў. Так, у шматфігурнай кампазіцыі “Плыўчыхі” (гіпс) аўтар Нэлі Якавенка дэманструе своеасаблівы пластычны акорд. Кожная з трох фігур мае свае адметныя рысы: першая злева дзяўчына прадстаўлена з ручніком на плячах, другая — пасля выхаду з вады, а трэцяя — гэта агаленая прыгажуня з валасамі да плеч.

Ніводзін від мастацтва таго перыяду не быў здатны гэтак шырока ахапіць тэматыку фізічнай культуры грамадства, як скульптура. І самае галоўнае, для кожнага творцы гэтая тэма была своеасаблівым пачаткам яго творчага шляху, а то і сімвалам жыццёвых прынцыпаў. Сімвалічна ўспрымаецца твор Святланы Гарбуновай “Рэгата”. Нахіленая спартыўная яхта — як сімвал сутыкнення чалавека з сіламі прыроды, дзе водная прастора — сапернік. Задачу паказаць экстрэмальны рух па марскіх хвалях ставіў перад сабой Уладзімір Булыга ў творы “Водныя лыжы”. Трыумф пераможцы Алімпійскіх гульняў байдарачніка Уладзіміра Парфяновіча скульптар Леў Гумілеўскі перадаў вельмі паважаным старажытным сімвалам, прадставіўшы партрэт спартсмена ў лаўровым вянку. Здольнасць кіраваць сваім станам у выяве конніка — “Пераможцы” Васіля Палійчука, талент пераўвасаблення адлюстраваўся ў постацях “Гімнастак” Нэлі Якавенкі і Станіслава Ларчанкі.

Асобнай увагі варты твор Уладзіміра Жбанава “Таня” (1982), які можна лічыць пачаткам творчага шляху вядомага майстра. У гэтым творы, на наш погляд, былі закладзены асноўны паказчык асабістага творчага кодэкса скульптара: спалучэнне інтарэсаў як галоўнага героя, так і гледачоў-балельшчыкаў. Кампазіцыя адлюстроўвае працэс чакання выхаду гімнасткі да шырокай публікі ды суддзяў — чакання тых хвілін, калі будзе ацэньвацца яе прафесійная вартасць. І гэты стан чакання, на думку мастака, — самы хвалюючы, як у спорце, так і ў мастацтве.

За мінулае XX стагоддзе беларускі спорт дасягнуў алімпійскіх вяршынь, пацвердзіў сваю актыўную ролю ў жыцці нашага грамадства. Ужо даўно наспела патрэба стварыць скульптурныя алеі алімпійскіх герояў-пераможцаў, якія прынеслі сусветнае прызнанне нашай Радзіме. Тым болей што беларуская скульптура не страціла свой прафесійны ўзровень і злучанасць з вобразам чалавека ў яго класічным, сімвалічным, рэалістычным увасабленнях. Значыць, ёсць вялікая магчымасць памнажаць і развіваць нашы вялікія спартыўна-скульптурныя дасягненні.

Уладзімір Жбанаў “Таня” (алюміній, 1982).

Сталічны вернісаж

Арцём КУМЕЛЬСКІХ

► Графічныя аркушы Вячаслава Паўлаўца, створаныя цягам апошніх пяці гадоў пад уплывам уражанняў ад міжнародных вандровак у Чэхію і Германію, пленэру ў Лагойску і падрыхтоўкі да рэспубліканскай выстаўкі “Літ-арт”, экспануюцца ў галерэі “Панарама” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. У самой назве яго персанальнай выстаўкі — “Акварэалізм” — адчувальны намёк на тое, што мастак, працуючы ў далікатнай і капрызлівай тэхніцы акварэлі, стварае новую рэальнасць у суаўтарстве... з жывой вадой. А вынік гэтай сутворчасці заўсёды непрадказальны і таямнічы, таму асабліва прывабны для знаўцаў вытанчанага вобразнага свету акварэлі.

► Да 17 чэрвеня ў галерэі “Ракурс” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі можна паглядзець выстаўку малюнкаў Наталлі Слушко — напоўненых радасцю жыцця і пранізліва кранальных. Іх аўтар усё жыццё прысвяціла маляванню. Для яе гэта было кшталту дзённікавых запісаў. Яна з маленства асвойвала прафесію мастака. Скончыла Беларускую дзяржаўную акадэмію мастацтваў па спецыяльнасці “дызайнер інтэр’ераў”. А потым выявілася цяжкае генетычнае захворванне, якое скараціла зямны шлях таленавітай мастачкі: летась, не дажыўшы двух гадоў да сваіх сарака, яна пакінула гэты свет... Арганізатары выстаўкі ўспамінаюць словы Наталлі: “Выпрабаванні даюцца дзеля таго, каб мы станавіліся мудрэйшымі. Дзякуйце за тое, што ёсць. Лавіце моманты любові, цеплыні, захаплення. Часцей гаварыце прыемныя словы, часцей усміхайцеся, часцей дакранайцеся да рук, якія нясуць вам цяпло”. На выстаўцы прадстаўлена больш як паўсотні графічных работ, створаных Н. Слушко ў розныя гады. Яе яскравая фантазія, аптымізм, шчырасць не пакідаюць гледачоў абыякавымі. А значыць, спраўджваецца мара мастачкі, якая вельмі хацела, каб яе творчасць убачыла свет.

► Два вернісажы, што адбыліся ў сталічным Палацы мастацтва, прадставілі творчасць сёлетніх юбіляраў.

Персанальная выстаўка Уладзіміра Сытчанкі прысвячаецца яго 60-годдзю. Вучань В. Шаранговіча і П. Любамудрава, мастак вядомы сваімі лінагравюрамі, акварэлямі, партрэтным жывапісам, плакатамі. Вобразны свет яго сюжэтна-тэматычных кампазіцый, лепшыя з якіх знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, вызначаецца эмацыянальнай ураўнаважанасцю, сувяззю з рэалістычнымі айчыннымі традыцыямі. Уладзімір Сытчанка працуе і як кніжны графік. Выкладае ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

На дзесяць гадоў маладзейшы за яго жывапісец Іван Козел, чые творчыя прыярытэты сфарміраваліся, можна сказаць, з ранніх гадоў. Ураджэнец маляўнічай і рамантычнай Навагрудчыны, замілаваны родным наваколлем, захоплены беларускімі краявідамі, І. Козел аддае перавагу жанру пейзажу. Скончыўшы ў 1996 годзе БДАМ, дзе яго педагогамі былі М. Данцыг ды А. Марачкін, ён застаецца перакананым рэалістам і свае творчыя прынцыпы імкнецца перадаць моладзі, выкладаючы ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы імя І. Ахрэмчыка. Работы жывапісца знаходзяцца ў Доме-музеі А. Міцкевіча ў Навагрудку, у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча, іншых зборах, у тым ліку ў прыватных калекцыях за мяжой.

Жывапіс па шкле

Цікавыя жанравыя кампазіцыі, пейзажныя замалёўкі, выявы раслін і прадметаў, адлюстраваныя невядомымі мастакамі першай паловы XX ст. на шкле, захоўваюцца ў многіх музеях, у тым ліку ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту. Хтосьці мог пазнаёміцца з гэтым багаццем у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь падчас выстаўкі твораў народнага мастацтва.

Валянціна МАЛЮШЫНА

Каго не зачаруе таямнічасць шкла! Бляск і празрыстасць, адлюстраванне свету, містычнае трапяткое жыццё, якое мяняецца на яго паверхні з кожнай хвілінай! Гэты цудоўны матэрыял быў вядомы яшчэ ў старажытнасці. Калі яго ўпершыню выкарысталі як аснову для жывапісу — ніхто не ведае. Але мяркуюць, што тэхніка жывапісу па шкле была шырока распаўсюджана яшчэ ў эліністычным мастацтве (апошняе стагоддзе да н. э.).

Яе своеасаблівасць у тым, што карціна выконваецца інверсіяй, як від у люстэрка. Фарбы наносяцца на паверхню шкла ў зваротнай паслядоўнасці ў адносінах да звычайнага жывапісу: спачатку кладуць святло, а потым цені. На другім баку з'яўляецца выява малюнка, пасля чаго ён становіцца "тварам". Шкло выконвае двайную функцыю: асновы і ахоўнага слою жывапісу. Гэтаму папярэднічала амаль 2000-гадовая ідэя выкарыстоўваць яго ў якасці ахоўнага матэрыялу для твораў мастацтва, зробленых на палатне, паперы і іншай аснове, чым забяспечваўся аб'ёмны від карціны, незвычайнае ззянне і засцярога ад забруджвання.

Мастацкі роспіс выконваўся непразрыстымі алейнымі і лакавымі фарбамі. Відарыс часта быў арганізаваны насычаным каларытам, недыферэнцаванай гамай, аднолькава пакрытымі паверхнямі альбо тонкімі празрыстымі слаямі, нярэдка змешчанымі формамі. Колер часам адцяняўся яркасцю залатога і срэбранага лісця з фольгі, якая змяшчалася за выявай і надавала ёй "металічны" бляск.

Роспісу па шкле ўласцівы свае традыцыі, якія дазваляюць яму існаваць на працягу многіх соцень гадоў і адраджацца ў першароднай некранутасці фарбаў. Гісторыя жывапісу па шкле ведае перасячэнне розных стыляў, якія спалучаюцца кожны раз з густамі часу. У мастацтве партрэта захаваліся бліскучыя мініяцюры на шкле эпохі Рымскай імперыі.

На жаль, у музеях краіны створаныя калекцыі ўзораў гэтага цудоўнага і дагэтуль па-сапраўднаму не ацэненага мастацтва нешматлікія. У той час як у Румыніі ды іншых краінах яны захоўваюцца ў музеях і прыватных зборах разам з дакументамі, якія сведчаць пра шырокае распаўсюджванне роспісаў па шкле ў суседніх рэгіёнах: Венгрыі, Югаславіі, Трансільваніі, Букавіне, Малдове, Украіне. Больш шырокаму камплектаванню перашкаджалі як нетрываласць матэрыялу, так і прадузятыя адносіны з боку асобных даследчыкаў, схільных лічыць роспісы па шкле "імпартаванай безгустоўшчынай". Таму творы, што захоўваюцца ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту, могуць заведчыць: роспісы па шкле пашыраюць і ўзбагачаюць арсенал народнай творчасці беларусаў. Назіранні паказваюць, што ў працэсе свайго развіцця ў нашай краіне роспісы па шкле ў нечым адышлі ад першапачатковых экзатычных формаў і пад уплывам беларускай народнай творчасці набылі яркі нацыянальны каларыт.

Прыцягваюць увагу перш за ўсё іканаграфічныя творы, а таксама розныя карціны з сімвалічным зместам. Напрыклад, вельмі цікавы абраз "Маці Божая Адзігітрыя" (канец XIX — пачатак XX ст.) з Камянецкага раёна. Сюжэт і кампазіцыя — традыцыйныя: Маці Божая прыцiскае да сябе Ісуса Хрыста. Але вельмі арыгінальная колеравая гама: "залаты" фон заменены блакітным. Ісус Хрыстос — у светла-карычневай кашулі з залацістым шырокім поясам, Багародзіца — у цёмна-карычневым хітоне з залацістымі акантоўкамі, чырвоным гіматыі, з галавы ніспадае чорны мафорый з серабрыстай падбіўкай. Рысы твару, кісці рук і ступні ног абазначаны чорнымі контурнымі лініямі. Вельмі ажыўляюць твор кветкі ў верхніх кутках, якія быццам злучаюць гэтую выяву з аналагічнай групай абразоў, што распаўсюджаны на Палессі.

Некалькі карцін перадае ідэю сямейнага дабрабыту, сытага ўтульнага жыцця. Напрыклад, узоры з вёскі Гуменнікі Пастаўскага раёна, датаваныя пачаткам XX ст. У цэнтры, звычайна буйным планам, зроблена выява золатавалосай кучаравай дзяўчыны. Адкрытая і пышная сукенка адцяняе ружовае цела маладой прыгажуні. На руках белы кот альбо побач змешчана постаць каня. Часам дзяўчына адлюстравана сярод пышных кветак. Існуе вялікая колькасць варыяцый на гэтую тэму. Невядомыя майстры, каб данесці свае задумы, карысталіся і сімвалічнай прадметнасцю, і акруглымі рысамі выяў, і спалучэннямі цёплых фарбаў.

Вялікую цікавасць уяўляе знойдзены падчас экспедыцыі ў Чарнобыльскую зону, а дакладней — у вёску Дзеражня Касцюковіцкага раёна, своеасаблівы трыпціх: тэматычная карціна (дзяўчына з галубкамі, дзявочы партрэт, нацюрморт з кветак). Нягледзячы на жанравую разнастайнасць, трыпціх валодае адзінымі стылістычна-мастацкімі рысамі: яму ўласцiва колерная тоеснасць (спалучэнне кантрасных фарбаў: чорны-чырвоны-белы), падобная манера выканання, аплікацыйнасць шырокіх колерных плям і супольны эмацыянальна-ўзнёслы тон. Спынімся на тэматычнай кампазіцыі. У выцягнуты па вертыкалі фармат закампанавана ў поўны рост дзявочая постаць у чырвоным адзенні, гучна ўзятым да чорнага фону. Злева — фрагмент каланады, побач — галубкі. Нягледзячы на прастату сюжэта, карціна шматзначная па сваёй задуме і па сутнасці сімвалізуе ідэю светлага бязвоблачнага мірнага жыцця, дзявочай радасці, еднасці чалавека і прыроды.

"Маці Божая Адзігітрыя".

Дзяўчына з галубкамі (адна з карцін трыпціха).

Пейзаж у роспісах па шкле адлюстроўвае часцей за ўсё ідылію райскага куточка. У работах, знойдзеных у вёсцы Пузыры Мядзельскага раёна і ў выселеных вёсках Брагінскага раёна, бачым лясное ціхае возера на зары. Масток, белыя лебедзі, белыя лілеі, домік з чырвонаю страхою. Гэта, а таксама прыглушаная каляровая гама і ўзнёслы настрой карцін, перадае спрадвечную мару пра шчаслівае жыццё, каханне, райскі спакой. Для большай выразнасці і аб'ёмнасці майстры наносілі асобныя дэталі малюнка з двух бакоў асновы, прычым першы ўзор не паўтараў другі ні па форме, ні па памерах. Нанесеныя на "твары" выявы дапаўнялі асноўны сюжэт.

Сярод прадстаўленых роспісаў па шкле пераважаюць розныя кампазіцыі з кветак, букетаў, вазонаў, кошыкаў з ягадамі і кветкамі. Колеры насычаныя, фон часцей за ўсё чорны альбо блакітны. Бліскучы эфект півоням, ружам, макам і рамонкам у шматлікіх выпадках надае залацістая альбо серабрыстая фольга, змешчаная на тыльным баку выяў. Калі глядзіш на гэтыя работы, складваецца ўражанне, што беларускія майстры з вялікай любоўю стварылі вобраз летняга сонечнага лугу, поля і самой прыгажуні Беларусі як квітнеючага сада.

За адносна кароткі перыяд роспіс па шкле развіўся ў Беларусі ў яркую і арыгінальную з'яву, дзе своеасабліва адлюстраваліся і родная прырода, і сцэны побыту, і розныя прадметы. Яго ўздым прыпадае на пасляваенны перыяд. Усё гэта дазваляе лічыць мастацкі роспіс па шкле вельмі цікавым відам народнага мастацтва, які доўгі час радаваў і будзе радаваць беларусаў.

Афарызм

Гэта нічога, што ноч цёмная, — затое зоркі ярчэй мігцяць у небе.

Рыгор ШЫРМА

З глыбінкі

Мільён усмешак

Літаратурная вечарына з нагоды 75-годдзя члена Саюза пісьменнікаў Беларусі сатырыка і гумарыста Міколы Падабеда прайшла ў Бялыніцкім раённым Цэнтры культуры.

За час сваёй творчай працы Мікола Падабед выдаў кнігі прозы "Мазалі мядовага месяца" (2000), "Мільён за ўсмешку" (2008), "Жонка напракат" (2011), неадначы станавіўся лаўрэатам рэспубліканскіх конкурсаў гумарыстаў. Шмат робіць для прапаганды беларускай літаратуры.

Начальнік упраўлення ідэалагічнай работы Магілёўскага аблвыканкама Андрэй Кунцэвіч уручыў юбіляру Ганаровую грамату абласнога выканаўчага камітэта — за творчыя дасягненні і актыўны ўдзел у дзейнасці абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Грамату Саюза пісьменнікаў Беларусі ўручыў М. Падабеду старшыня абласнога пісьменніцкага аддзялення Уладзімір Дуктаў. Шчыра павіншавалі юбіляра землякі і сябры — творцы і журналісты.

На вечарыне прагучала шмат музычных віншаванняў у выкананні самадзейных артыстаў. Шчырыя словы сказаў прысутным і сам Мікола Падабед, які падзяліўся сваімі ўспамінамі і планамі.

Уладзімір САСНОЎКІН, г. Бялынічы

Улюбёныя ў Самахвалавічы

У невялікай чытальнай зале бібліятэкі аграгарадка Самахвалавічы, што ў Мінскім раёне, адбылася сустрэча з мясцовымі аўтарамі: Алай Зайцавай, Іванам Малашэнкам і Анатолем Гладковым. Аповеды пра жыццё і творчасць чаргаваліся з вершамі ў аўтарскім выкананні, развагамі пра сучаснае становішча літаратуры. Узнікла асаблівая ўнутраная энергія, якая перадавалася ад чалавека да чалавека, зараджаючы эмацыянальна, прымушаючы паглыбляцца ў "музыку празрыстага лірызму".

Іван Малашэнка доўгі час жыве ў Самахвалавічах, тут жа і працаваў навуковым сакратаром БелНДІ "Бульбаводства і плодаагародніцтва". Доўгі час жыла па-за межамі Беларусі, у Тульскай вобласці, Ала Зайцава, але заўседы тужыла па роднай старонцы. Былы лётчык Анатоль Гладкоў нямала паездзіў па свеце, пабачыў розных людзей. Аднак, на яго думку, самыя прыгожыя і гасцінныя, зычлівыя і светлыя жывуць у Беларусі. У Самахвалавічах аўтар пасяліўся не так даўно, але ўжо палюбіў гэты край.

Да сустрэчы ў бібліятэцы была падрыхтавана выстаўка "Славутыя імёны зямлі Самахвалавіцкай", на якой былі прадстаўлены не толькі кнігі запрошаных пісьменнікаў, але і вершы іншых мясцовых аўтараў, прысвечаныя родным Самахвалавічам.

Святлана КОЎЗЕЛЕВА, Мінскі раён

ЛіМ

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі", РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Галоўны рэдактар Таццяна Мікалаеўна СІВЕЦ

Юрыдычны адрас:
220034, Мінск,
пр. Незалежнасці, 39, п. 4а
Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04
аддзел "Кніжны свет" — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце: www.lim.by

Набор і вёрстка камп'ютарнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Кошт у розніцу — 2300 рублёў
Наклад — 2836
Умоўна друк. арк. 5,58
Нумар падпісаны ў друк 7.06.2012 у 11.00
Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.
Заказ — 2589
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686
12023
9 770024 468001